fondată în 1895
bpt
serie nouă

tasso

ierusalimul liberat

★

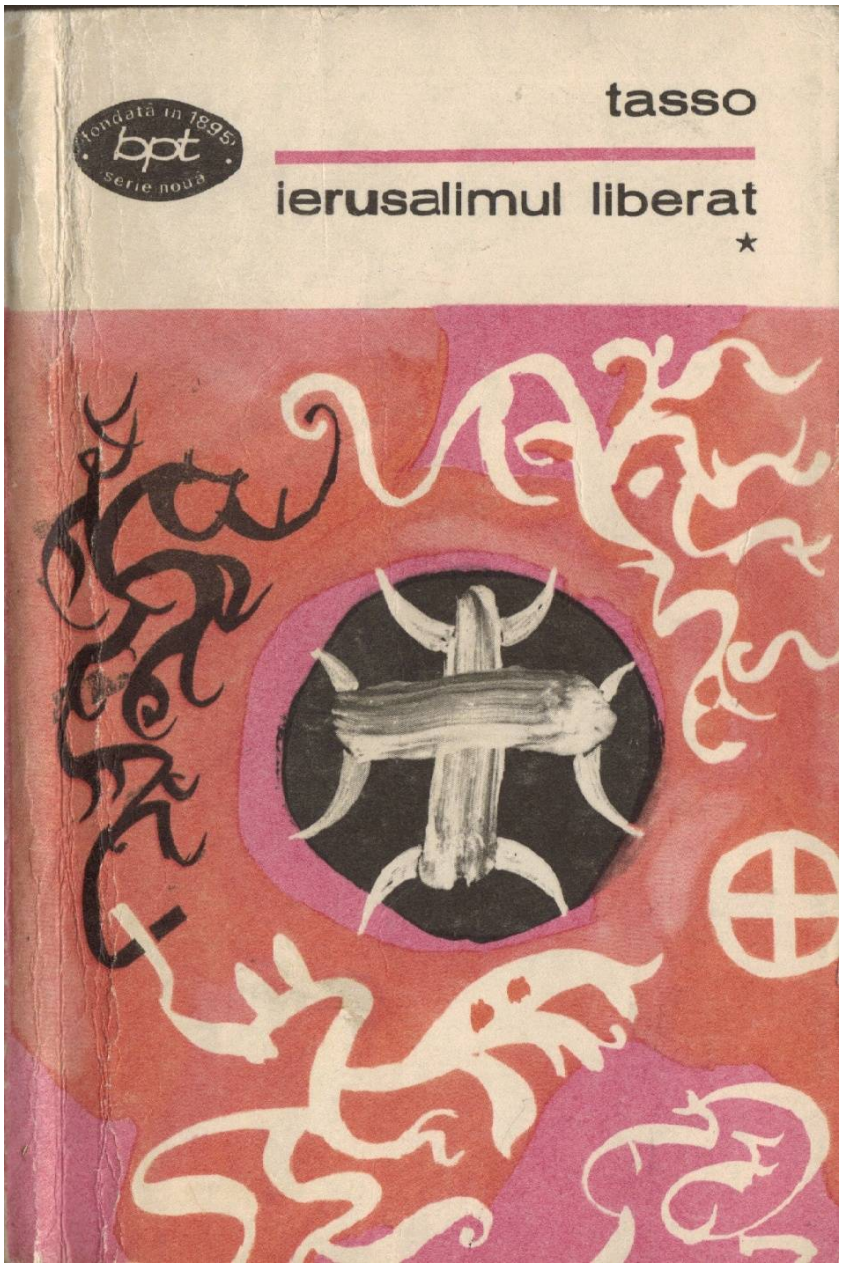

TORQUATO TASSO
IERUSALIMUL LIBERAT

*

IN ROMÂNEŞTE DE AUREL COVACI
PREFAŢA DE OVIDIU DRIMEA

196 9
EDITURA PENTRU LITERATURA

CÎNTUL I

1
Cînt sfinte arme, cînt pe Căpitanul *
Liberator al Simţului Mormînt * ;
Cînt tot ce-a pătimit sfruntînd Coranul
Cu mintea şi cu braţu-i neînfrînt,
Cinci asmuţi Infernu-n van noianul
Din Libia şi-al Asiei pămînt,
Iar el, prin har ceresc, sub cruce,
iarăşi I-a strîns pe rătăciţii lui tovarăşi.*

2
Tu, muză *, ce cunună pieritoare
Nu porţi în Helicon pe fruntea albă,
Ci-asculţi a heruvimilor cîntare
Şi stelele cunună ţi-s şi salbă,
Stîrneşte-n mine sfîntă-nflăcărare
Şi iartă dacă şi cu crini şi nalbă,
Nu numai cu ce harul tăvi împarte, ,
Va fi să-mpodobesc această carte.

3
Tu ştii că pe sărmanul om l-îmbată
Dulceaţa mincinosului Parnas ;*
Că şi-ndărătnicia-i subjugată
De adevăr, în dulce-al rimei glas.
Fiertura pruncului bolnav* nu-i toată
Cu dulci Licori pe gura unui vas ?
Amarul suc îl mîntuie de boală
Şi-i astfel vindecat prin păcăleală.

4
Mărite-Alfonso,* călăuzitor
Ce duci în port şi luntrea mea pribeagă,
Cînd stînei vor să mă-nşface-n colţii lor
Şi mari furtuni mă seacă iar de vlagă,
Senin primeşte-mi cîntecul sonor
Ce ţie-nchină flacăra-i întreagă ;
O, peana mea va cuteza, presimte,
Să-ţi cînte faptele la fel de sfinte !

5
Căci de vor vieţui creştinii-n pace
Şi iar vor îmbulzi pe mări corăbii.
Ori pe pămînturi, tropote buimace
De roibi leiţi şi iuţi ca nişte vrăbii.
Pe tine căpitan pe mări te-or face,

Sau pe pămînt — să treci păgîni prin săbii.
Emul al vrednicului Godefroi, ascultă
Cîntarea mea si-adună-ţi oaste multă !

6
... De şase ani* purta creştina oaste
Prin Orient credinţei mari scînteia ;
Izbise Antiohia* din coaste
Şi dîrz plecase în genunchi Niceea.*
Cînd perşii năvăliră cu năpaste,
Ei Antiohei păziră-i cheia.
Oprea-n Tortosa * iarna zelul lor
Şi primăvara aşteptau cu dor.

7
Sfîrşitul se simţea ploioasei ierni
Ce poruncise armelor tăcere,
Cînd, de pe tron, părintele etern
Ce-n locul cel mai luminos din cer e,
Loc mult mai sus de cît e din Infern
La înstelatele Tăriei sfere, —*
întoarse ochii-n jos, dintr-o privire
Văzînd ce strînge-n ea întreaga fire.

8
Privi ele-a roata lucrurile toate
Şi îşi opri la preacreştinii prinţi
Căutătura ce-n adînc străbate
In taina omeneştilor dorinţi.
Văzu cum harnic Godefroi se zbate
Să smulgă de sub jug şi suferinţi
Cetatea Sfintă, pămînteşti măriri
Fiind străine bravei sale firi.

9
Văzu, deasemeni, cum lui Balduin*
De omeneşti slăviri mereu i-i sete
Şi cum Tancred,* de viaţă chiar străin,
Se mistuia de dragul unei fete ;
Cum Boemond *se vrea stăpîn deplin
Pe Antohia cu-a sale cete,
Dînd legi şi cultul hotărînd, în stat,
Al Dumnezeului adevărat ;*

10
El nu rîvneşte-al altor lupte laur,
Cu totul prins în planurile sale ;
Sătul să hodinească prin coclauri,
Rinaldo * şi-ar tăia prin duşmani cale ;
Nu vrea putere el, cum nu vrea aur,

Ci neoprite care triumfale,
Cum unchiul Guelfo-i* spuse la ureche,
Aminte aducînd de vremea veche.

11
Dar după ce stăpînul peste lume
Pătrunse inimile omeneşti,
Pe Gabriel* îl şi strigă pe nume,
Al doilea-ntre cinuri mari, cereşti,
Al ziditorului tîlmaci anume
Şi nunţiu mult plăcut ce duce veşti
In cer despre ce este pe pămînt
Şi nouă despre ce-i în cerul sfînt.

12
Şi-i spuse Domnul : — „Află-mi-l îndată
Şi spune-i însuţi tu lui Godefroi :
Cetatea Sfîntă n-o vrei liberată ?
Războiul nu mai este fala ta ?
In jurul tău pe duci îi cheamă roată,
Fii tu imboldul celor ce-or urma !
Te- alege Domnul, şi ei te-or alege,
Egali ţi-s azi, le vei fi mîine rege !"

13
Astfel grăi. Şi, iute, Gabriel
Dădu sfinţitelor porunci urmare ;
Se-nveşmîntă în strai de aer el
Şi se schimbă-n făptură muritoare,
Cu mîini de om şi chipul tot la fel
Dar plin de maiestate, rupt din soare,
Ca vîrstă nici copil, nici tînăr, însă
Cu aură de raze-n juru-i strînsă.

14
De umeri prinse albele-i aripe,
Cu tiv bogat de aur sclipitor,
Ce trec prin vînt şi nori ca nişte clipe
Cum peste plai şi valul vuitor.
Şi iată, prinse să se înfiripe
Aievea preacerescul zburător,
Cădelniţatul zbor oprind pe munţii
Ce-şi nalţă în Liban mîndria frunţii.

15
Iar cînd văzu-n Tortosa soare pal
Pe jumătate luminînd pămîntul,
Pe jumătate-ascuns în zbor de val,
Deodată îşi struni întreg avîntul.
Bouillon, obişnuitu-i ritual

Cinstind, spre Domnul înălţa cuvîntul,
Cînd, mai strălucitor ca mîndrul astru,
Arhanghelul grăi din cer albastru :

16
— ..Te strigă, Godefroi, al luptei ceas !
Ce mai aştepţi, către cetatea sfîntă
Să-ndrepţi al armiilor tale pas ?
Chiar trîndavilor astăzi le cuvîntă,
Să uite toţi de lene şi popas !
Porunca Domnului cînd te avîntă,
Cînd El te-alege tuturora duce,
Cu tine inimoşi şi ei s-or duce.

17
Eu sint al Domnului din ceruri crainic
Şi gîndul Lui in al Său nume-l spun :
Imboldul armiilor fi-va trainic
Ştiind sfinţit şi sufletul tău bun !"
Astfel grăind, porni spre ceruri, lainic.
Lăcaş aflîndu-şi în senin străbun,
Pe cînd Bouillon, cel neclintit din fire,
Rămase mut şi orb de strălucire.

18
Iar cînd în fire îşi veni, ştiind
Cine-a grăit, ce-a poruncit, ce-a spus,
Se-aprinse-n el nepotolitul jind
De a plini porunca cea de sus,
Nici rob a fi ambiţiei voind,
Nici vrînd a fi de alţii mai presus,
Ci-aprins de voia Domnului, pe loc,
Precum se-aprind scînteile din foc.

19
Şi astfel pe tovarăşii eroi
Ii cheamă-n numele poruncii sfinte,
La sfaturi vechi adăugind şi noi,
Ba chiar schimbînd chemarea-n rugăminte.
Trezind virtuţi ce-au adormit, apoi,
Stîrnind şi generoase simţăminte,
In fiece răvaş punînd oleacă
Porunca dichisită, ca să placă.

20
Mari duci, mari prinţi chemarea lui urmară,
Doar Boemond ţinîndu-se deoparte...
Iau unii zidurilor dinafară,
Stau în Tortosa lume multă foarte,
Si-n sfînt sobor, în zi de primăvară,

Se strânseră vitejii de departe
S-asculte ce — august — va cuvinta
Acum evlaviosul Godefroi :

21
— „Războinici, voi, aleşi de Dumnezeu
Credinţa pîngărită s-o răzbune,
Voi, cârmuiţi de braţul Lui mereu,
Cum pe pământ, prin valuri mari, nebune, —
Voi, care aţi silit, luptînd din greu,
Noroade să-I înalţe rugăciune,
Să creadă-n semnul Lui şi-n voia-I blinda
Şi-n marea numelui cel sfînt izbîndă, —

22
Nu dragostea după deşartă faimă
Ne-a smuls de lîngă soaţe dragi şi prunci ;
Şi n-am brăzdat noi mările ce-nspaimă
Cătînd războaie lungi, pe drumuri lungi ;
Barbarii n-am vrut noi să ştim ce-ngaimă,
Nu vrem să le răpim nici văi, nici lunci ;
Doar sînge n-am vărsat pe-al luptei drum
Ca să ne pierdem sufletul acum.

23
Ci ghidul care şi-astăzi ne mai seu
A fost Sionul sfînt să-l slobozim,
Să alungăm din el păgîna turmă,
Să nu mai fie jug pentru creştin
Şi nou regat durînd aici, pe urmă,
Sălaş să aibă în Ierusalim
Credinţa, pelerini putînd oricînd
Să se închine la mormîntul sfînt.

24
Primejdii ne pîndesc, pustiitoare,
Şi ne-a fost planul fără de noroc ;
O, prea puţin făcum pentru onoare,
Amar de vreme adăstînd pe loc.
Şi ce folos că armii lucitoare
Stîrnim să treacă Asia prin foc,
Cînd din tălăzuirile creştine
S-or naşte nu regate, ci ruine ?

25
Nu se durează veşnice imperii
Pe numai pământească temelie,
Acolo unde sînt păgîni puzderii
Iar grecii nu vor ajutor să-ţi fie ;
Apusul e departe — de te sperii —

Şi nu ţi-i de nădejde la urgie
Ci vraişti de ruinuri te îngroapă,
Căci braţul tău mormîntul, surd, ţi-l sapă.

26
Imperiul persan şi cel turcesc
(Izvod de fapte şi ilustre nume)
Nu noi le-am dobîndit, ci-s dar ceresc
Uimind cîndva întrega noastră lume ;
Dar dacă ţelului dumnezeiesc
Ne punem împotrivă — şi anume —
Mă tem c-om pierde plaiurile-aceste
Si Faima ne va face de poveste.

27
Să nu dea Domnul preţioase daruri
Din rea-voinţa noastră să se piardă ;
Măreţ ni-i începutul, plin de haruri!
La fel sfîrşitul luptelor să ardă !
Dă buzna primăvara cu pojaruri
Şi-n munţi, prin. păsuri, ne deschide poartă.
Să dăm deci iureş prin păgîni besmetici,
Ce stavile ne stau în drum ? Ce piedici ?

28
O, prinţi, vă zic (şi spusele aceste
Prezentul, viitorul vor străbate,
Le-or auzi şi sferele celeste)...
E timpul tocmai copt spre a ne bate ;
Odihna azi duşmana noastră este.
Ce-i sigur azi se schimbă mîine-n poate,
Deci să grăbim al armiilor sclipet,
Că-n Palestina oşti vin din Eghipet !"

29
Astfel grăi, stîrnind murmure-n jur,
Iar, după dînsul, Petru-nsinguratul,*
Intîiul stîlp al marilor bravuri,
Ce sta retras*, ţintind cu ochii sfatul,
Strigă : — .,Vă învoiţi fără-nconjur.
Cu tot ce spus-a Godefroi-ncercatul !
Dovezi nu cere adevărul sfînt,
Iar eu adaug numai un cuvînt :

30
Discordiile dacă-mi vin în minte
Ce mersul faptei îl tăiară-n două,
Potrivnice păreri si simţăminte,
De voi stîrnite, împotrivă vouă.
Eu ştiu care-i izvorul dinainte,

Pricina veche şi pricină nouă :
Nu-i un stăpîn cu toţii să-l asculte
Şi cap în cap se bat păreri prea multe.

31
Caci unde mult prea mulţi stăpîni încap
Şi toţi împart răsplată şi osîndă,
Ocîrmuirile îşi fac de cap,
Zavistia şi sfada stau la pîndă.
Deci strîngeţi braţe, hotărîţi un cap
Să ţină-n frîu, să ducă la izbîndă
Şi daţi-i sceptru-n mîini, întreaga lege,
Să dobîndească aură de rege !"

32
Tăcu bătrînul... Doamne, ce ardoare
E vie-n duhul preacoreştii pronii !
Inspiră a ermitului chemare ;
In inimi şi-o întipăresc baronii :
Dorinţa de putere şi onoare
Se spulberă ; se spulberă dihonii !
Chiar Guelfo, şi chiar Wilhelm* l-ar aduce
îndată pe Bouillon. în frunte, duce.

33
Cu toţii hotărîră într-un gînd
El să le fie domn, să poată-alege,
Război să poarte cui vrea el şi cînd,
Cum vrea învinşilor să deie lege ;
Egali cu el ceilalţi, dar ascultînd,
Să fie braţ al vremii lui de rege.
Iar vestea toţi primind-o cu căldură,
Zbură şi faima lui din gură-n gură !

34
Se-arată lor — şi toţi purced să creadă
Că-i vrednic să le fie mai presus ;
Salutul lor primeşte la paradă
Şi liniştit, şi falnic de nespus.
Iar după ce pedeştri, cavalcadă,
Semn de cinstire mare i-au adus,
Dădu porunci, a doua zi să fie
Armata rînduită pe cîmpie.

35
Slăvitul astru, azi, în Orient,
E luminos cum niciodată nu-i ;
In pasul razei lui solemn şi lent
Se-arată coifuri mii cu mîndru tui ;
Pe largul cîmp, într-un măreţ moment,

Solemni şi demni se-nşiră-n faţa lui
Intîi şi-ntîi împodobiţi, ecveştrii,
Iar ceilalţi, strînşi în urma lor, pedeştri

36
Duşmană a uitării, amintire !
Tu, vistiernici de ani şi fapte !
Să-mi spui aceste nume de mărire,
Ale mulţimii chiote şi şoapte !
Antică faima lor să prindă fire
Din evul cel tăcut şi plin de noapte !
Comori dă limbii mele, în podoabe
Sa nemurească-a versului silabe !

37
Se-arată francii-ntîi, ce l-au avut
In cap pe Hugues *, cu domnul Franţei frate,
Din Ile-de-France, din vast frumos ţinut,
Udat de patru rîuri, astăzi poate,
Mort Hugues, păstrînd blazonu-i cunoscut,
Clotaire* să-ndrume cetele-i bărbate,
Cinstit ca regii mult avutei Francii,
Falos el poartă crinu-n* vîrf de lăncii.

38
O mie are el oşteni în zale,
Dar alte mii în urma lor se pierd
La fel de dîrzi, şi şiruri triumfale,
Armaţi la fel, mergînd în pas alert;
Din os de prinţ şi prinţ al oştii sale,
Normanzilor le stă în cap Robert*.
Doi slujitori ai sfîntului altar
Urmează lor : Wilhelm şi Ademar.*

39
In toate cele amîndoi de-o seamă,
Slujeau citind din sfînt liturghiei;
Acum, turtind sub coif prelunga coamă,
Slujesc aşişderi armelor de fier.
Orange, cetatea, i-a fost dat în seamă
Lui Wilhelm patru sute cavaleri,
Şi duce Ademar la bătălii,
La fel armaţi, atîţia din Puy.

40
Apoi şi-arată Balduin* oştenii
Ce din Bolonia s-au adunat;
Fiind azi mare peste căpetenii,
Bouillon şi pe ai săi i-a-ncredinţat.
Apoi şi-arată Etienne* chartrenii,

El, dîrz în luptă şi-nţelept la sfat ;
Dar Balduin a strîns sub steag slăvit
Nu pentru sute numai, ci-ntreit.

41
In urma lor ştiutul Guelfo este,
Prin merit mare, mare prin avere ;
Din spiţa seniorilor de Este,
Strigat latin prin stirpe şi prin vrere,
E domn peste germane văi şi creste
Şi neamţ prin nume şi prin înfiere ;
El din Carintia*-şi aduce bravii
Şi de pe unde-s reţii şi suavii.*

42
Bogata mamei sale moştenire
El o spori prin alte cuceriri;
De moarte-şi rid ostaşii lui din fire .
Şi poartă dorul luptei în priviri.
In cald sălaş, la vremi de-nzăpezire,
Ştiu jocuri şi petreceri de te miri;
Cinci mii spre faimă au pornit şi moarte,
Dar perşii i-au lăsat, din trei, o parte.

43
Ci iată oamenii cei blînzi şi blonzi,
Cu ţara între nemţi şi franci şi mare
Meuza, Rinul scaldă-n val de bronz
Pămîntul lor ce fîn şi vite are.
Vin insulari, pe mare vagabonzi,
Ce valu-l strîng în dig —căci nu arare,
Spurgîndu-l cu talazuri uriaşe,
îneacă nave, sate şi oraşe.

44
O mie-s ei, sub alt Robert*, luptînd ;
La,număr însă briţii-i bat în lege.
Sint săgetari neîntrecuţi oricînd
Şi Wilhelm, fiu britanicului rege,
Li-i căpitan, luptînd cu ei în rînd ;
Hirsute cete codrul vast alege,
Mai dinspre pol, alcătuiesc ofranda
Ce i-o aduce lui Christos Irlanda.

45
Tancred ar fi eroul mai de vază
(Rinaldo dacă n-ar lupta şi el).
Frumos la chip. cu inima viteză,
Si prin purtare e iubit, la fel.
O umbră numai faima i-o pătează :

Amorul — ce-i răpeşte mult din zel.
Născut in luptă doar dintr-o privire,
Prinzînd putere din nenorocire.

46
Se zice că în ziua cea grozavă
Cand francii decît perşii-au fost mai tari
Tancred, încununat de nouă slavă,
Sătul să-i urmărească pe fugari,
Voind odihnă fără de zăbavă
Şi-astîmpăr setei sale tot mai mari,
Poftitu-l-a-ntîmplarea să rămînă
In crîng umbros, la limpede fîntînă.

47
Ci iată că se-arată o fecioară
Cu fruntea doar nestrînsă-n grea armură
Păgînă, vrînd, sub arşiţa de vară.
Să ia un strop de apă dulce-n gură ;
Iar el se minună din cale-afară
Şi foc se-ncinse-n el, peste măsură...
Minune, căci abia născut, amorul
I se vădi a-i fi stăpînitorul !

48
Punîndu-şi coiful, ar fi dat năvală,
Dar răsăriră alţi creştini, în ceată ;
Ea strînse-atunci a calului zăbală,
Fugind, de număr numai speriată,
Dar mîndru chipul ei nimbat cu fală
Pe veci rămase-n inima lui beată
Si amintirea nu vrea să pălească,
Ci-aruncă veşnic peste focu-i iască.

49
Si toţi citeau pe chipul lui ea-n carte
Ce flacără îl mistuie acum :
Cu capu-n jos plecat, mîhnit de moarte
Si-adînc oftînd, el îşi văzu de drum.
Opt-sute de viteji, iubindu-l foarte,
Trecuseră cu el prin foc şi fum
Si-au părăsit Campania, Toscana,
Ce Firii-i sînt podoaba şi coroana.

50
Vin grecii-n urma lui, vreo două sute,
Lipsiţi de-armuri, dar straşnici călăreţi,
La şold au iataganele temute, .
Pe umăr poartă tolbe cu săgeţi; .
Focosii roibi, cînd lupta cere, iute

De neodihnă uită şi nutreţ,
Asaltă aprig, se retrag ca-n zbor,
Incît e luptă chiar şi fuga lor.

51
Atîţia cu Tatin în frunte trec
însoţitori ai armelor latine !
Ruşine! Făr-de-lege ! Doar un grec
Se-avîntă-n lupte Greciei vecine !
Ceilalţi privesc ce fapte se petrec
Pîndind de se sfîrşesc cu rău, cu bine.
O, Grecie, azi lanţul tău se-ngroaşă,
Pedeapsă dreaptă, pentru că eşti laşă !

52
Apoi se-arată aventurierii.
Intîii prin virtute şi prin faimă.
Ei. fulgerul lui Marte, cavalerii
Ce Asiei se dovediră spaimă ;
Argonauţi, sub zodia tăcerii
Să piară cărţi ce despre voi îngaimă
Şi despre voi ceilalţi, rătăcitorii !
Dar cine-i demn să-i ducă spre noi glorii ?

53
Ei pe Dudon* sînt gata să-l asculte.
Şi nu că ar fi fost mai brav ca ci,
Dar a văzut şi săvîrşit mai multe
Şi pun pe sfatu-i înţelept temei ; .
Vestită bărbăţia lui de mult e
Prin cicatricile din anii grei.
Sever şi grav, cu firea nu se pierde.
Şi chiar bătrîn, e încă dîrz şi verde.

54
Urma, prin faptele-i ştiut, Eustache,*
Dar mai ştiut prin fratele-i, Bouillon ;
Gernand,* al regilor norvegi urmaş,
Fălindu-se cu sceptru, titluri, tron ;
Roger şi Enguerand, pe cai abraşi,
La faime vechi adaugă-alt blazon.
Rimbaud, Genton apoi, şi doi Gerarzi,
Viteji neîntrecuţi, slăviţi de barzi.

55
Ubald şi Rosemond ridică torţa
Ducatului slăvit de Lancaster ;
Iar pe Obizo, fiu toscan, nici forţa
Uitării nu-l va da nicicînd sub cer ;
Cum pe Achille, Palamede, Sforza,

Lombarzii nenfricaţi, cu braţ de fier,
Sau pe Ottone ce pe scurt îndură
O viperă scoţînd un prunc pe gură.

56
Nu-i uit nici pe Ridolfo şi Guasco,
Pe cei doi Guido admirati de toţi;
Tăcuta morţii noapte necunoasc-o
Evrard şi Garnier... Şi, strănepoţi,
Iubirea voastră-n veci de veci cinsteasc-o
Gildippe şi Odoard, amanţi şi soţi;
Nici moartea, nici războiul ce nu iartă
Nu vor război pe voi să vă despartă.

57
Ajunse ea războinică vitează ;
In şcoala lui, Amorul ce nu-nvaţă ?
La braţul drag a fi mereu cutează,
De-un fapt atirnă şi-a lui şi-a ei viaţă ;
Durerea nempărţită e şi trează
Cînd soţul e rănit, în scumpa-i soaţă.
Cum sufletul iubitului îi plînge
Cînd ca prin răni deschise plînge sînge

58
Dar tinărui Rinaldo mai presus
De soţii lui de arme se arată ;
Mîndria lui e dulce de nespus
Şi toţi spre fruntea lui regală cată ;
In dînsul muguri fructe au adus
Nu floarea vieţii în puterea-i toată ;
Cînd fulgeră armura-i pare Marte.
Cînd chipu-i vezi — Amorul fără moarte.

59
Sofia cea frumoasă l-a născut
Pe malurile rîului Adige ;
Puternicul Bertholdo i-a fost scut
Pină-a venit Mathilda să-l ridice :
Ea dascălul şi doica lui s-a vrut
Să nu fie în trebi regeşti novice ;
L-a smuls de lîngă dinsa numai vîntul
Ce răscolea în Răsărit pămîntul.

60
Avea ani cincisprezece-n vremea-aceea
Cînd singur, pe necunoscute căi,
S-ajungă-n Grecia, trecu Egeea,
Strigîndu-l ale luptei vîlvătui ;
Isprava lui e vrednică scînteia

S-aprindă-ntr-unul clin urmaşii săi.
Trei ani sunt de cînd luptă — şi tot rare
Tuleie încă pe bărbie are.

61
Avîndu-l pe Raimond* în fruntea lor,
Pedeştrii vin, vreo patru mii şi ei;
Puternicul Toulusei domnitor
Ii adunase dintre Pirinei
Garonna şi oceanul vuitor ;
Disciplinaţi, punînd pe-armuri temei,
Nu-s osteneli în lupte să-i răpună
Şi nu şi-ar vrea conducere mai bună.

62
Aduce Etienne de Amboise
Cinci mii în luptă, din Blois şi Tours ;
Nu ţin la truda fără de răgaz
In ciuda ferecatelor armuri;
Prea blinda climă i-a făcut ce-s azi
Greoaie, moi şi vesele făpturi,
Ce-ntîi se avîntă la război,
Dar iute ostenesc şi dau-napoi.

63
Cum Campaneu * sub zidul mîndrei Tebe,
Cu şase mii ameninţă Aleaste,
Ocîrmuind cutezătoarea plebe
îndătinată doar să tragă brazde
Pe-a Alpilor înzăpezită ghebe.
Azi fier de plug schimbînd în şpăngi de oaste,
Şviţerii dîrji, din veac păstori prin munţi,
Desfid regeşti şi princiare frunţi.

64
Camillo* şapte mii a strins din ţară
Sub faldul minunatului său steag ;
Cu-a lui Sîn Petru cheie şi tiară,
Vîrtos armaţi, sînt gata de harţag ;
E bucuros să nemurească iară
Strămunii lui cum şi trecutu-i drag ;
S-arate Roma de viteji că-i plină
Sau că-i lipsită doar de disciplină.

65
Trecuseră oştirile făloase,
Chiar ultima, armată pînă-n dinţi ;
Atuncea Godefroi din rînd îi scoase
Ca să le dea porunci, pe marii prinţi;
— „Vă cer ca-n zori de zi, mai viguroase,

Oştirile de felurite ginţi
Să fie gata a lua cetatea,
Cît nu s-o aştepta păgînătatea.

66
Aşa că pregătiţi-vă de drum.
De luptă şi victorie măreaţă".
Şi vorba-i înţeleaptă iată cum
Insuflă oştii nou curaj şi viaţă ;
Cu toţii Aurora vor acum
Să se arate repede la faţă !
Bouillon însă, prevăzător, ascunde
Primejdia ce-o ştie de altunde.

67
Căci veste cu tărie de-adevăr
I-a spus că intră Egipteanu-n Gaza,
Cu oaste mare, gata de răspăr.
In Siria să bage-ntr-înşii groaza ;
Şi cunoscîndu-l el de-a-fir-a-păr,
Nu-l vede trîndăvind, vecin cu oaza,
Ci aşteptînd în el duşman puternic,
Graf el astfel solului său, Henric :

68
— ,.Tu ia o barcă sprintenă — şi iute
Te du în Grecia, vîslind sprinţar.
(Un credincios îmi dă vestiri plăcute
Şi-i om care greşeşte foarte rar),
Acolo că-i ajuns cu oşti temute
Un tînăr, neînvins regal vlăstar ;
E prinţ danez... Făcînd un lung ocol,
Ne-aduce sprijin oameni de sub pol.

69
Dar împăratul grec, cu reacredinţă,
Va încerca tertipuri vechi şi noi
Să-şi cate-n alte locuri biruinţă
Sau să-l înduplece să dea-napoi;
Tu, al meu nunţiu, însă, dă-ţi silinţă
Făeîndu-l să priceapă că doar noi,
Vrem binele-i ; că prea tîrziu de vine,
Se va acoperi de grea ruşine.

70
Tu cu danezul nu te-n toarce însă,
Ci stai la greci, şi-acolo, zi şi noapte,
Să ceri făgăduita oaste strînsă
Cu care regele-i dator prin pacte..."
Astfel, prin cuvîntarea lui restrânsă

îl îndemnă Bouillon pe sol la fapte
Şi, dîndu-i un răvaş de-ncredinţare,
Chemă odihna binefăcătoare.

71
In zori, cînd răsăritu-n vilvătaie
Deschide poarta soarelui de foc,
Sunară trîmbiţele de bătaie
Să-i strîngă pe războinici la un loc,
Nu-i mai plăcut, prevestitor de ploaie,
Nici tunetul cînd arşiţele coc,
Ca-nsufleţirea ce le-o naşte, iarna,
Al tobei straşnic bubuit şi goarna.

72
Şi dor de lupta prinde-n piept să bată
Şi fiecare sare în veşminte
Şi arma apucînd în mîini, îndată
Se-adună-n rînd cu prinţii înainte.
Oştirea iat-o adunată toată
Sub fîlfîire de stindarde sfinte,
Cînd marea flamură imperială
In slavă suie crucea triumfală.

73
In vremea asta soarele şi-a-ntins
Către zenit majestuoasa rază ;
Pe armele ostaşilor prelins.
Departe foarte-n zare scînteiază,
Şi ca într-un incendiu de nestins
Văzduhul e cuptor în fapt de-amiază.
Nechează roibi, copite sfarmă glia
Şi arme-n clinchet asurzesc cîmpia.

74
Dorind însă de niscaiva capcane
Cu totul să-şi ferească oastea iui,
Uşor armaţi pîndari, pe căi duşmane
Mînă să cerceteze şes şi grui;
Apoi, să facă pod peste bulboane
Şi gropi s-astupe, îndemnă destui,
Sa netezească drumul — şi-alte ori
Să şi deschidă-n chise trecători.

75
Căci nuc nici strinsură de pagini
Şi nu-i nici zid închis cu şanţ afund
Cum nici torent nu e, sau pisc bătrîn
Ori codri să oprească mersu-i crunt;
Al rîurilor rege şi stăpîn*

Tot astfel se revarsă peste prund,
De nu cutează, cunoscînd doar frica,
Să stea în faţă-i nimeni şi nimica.

76
Doar regele din Tripoli mai poate
Să-i pună mare stavilă în drum
Comori şi oşti şi ziduri ferecate,
Dar nu-i prea dornic de război acum ;
Cu daruri îi primeşte în cetate,
Rîvnind cu ei a se-mpăca oricum.
E gata să încheie bună pace
Precum piosului Bouillon îi place.

77
Şi iată, depănaţi de pe Seir,
Nalt munte-n răsărit de urbea sfîntă.
Pogoară prunci, bărbaţi, femei în şir,
Să vadă cine le-a adus izbîndă ;
Şi daruri le aduc, scăpaţi de bir,
l-admiră, despre marea zi cuvîntă ;
Şi credincioase călăuze-ndată
Află Douillon în creştineasca ceată.

78
Inaintînd către pămînt iudeu.
Alături se ţinea de-al mării mal,
Căci zeci de nave încărcate greu
Prieteneşti brăzdaţi amarul val
Cu arme şi merinde, ca, mereu,
Să-ndestuleze marşul triumfal;
Chiar strugurii mustoşi, cu toţii şti-o,
Că-i coace Creta pentru ei şi Chio.

79
Sub grele nave geme-ntinsa mare
Şi bărci uşoare au cu ei creştinii,
Incit Mediterana nu mai are
Cotlon să se ascundă sarazinii;
Sîn Marcu şi Sîn George,* fiecare,
Ar vrea să se arate printre primii.
Sicilia-şi trimite-apoi ofranda
Şi Franţa, Englitera şi Olanda.

80
Aceştia, strînşi cu toţii într-un nod,
Minaţi de o credinţă şi de-o vrere,
De toate-au adunat, de peste tot,
Din cîte oastea de uscat ar cere ;
Şi cum prin trecători răzbate pot,

Căci nu-s paginii roi la frontiere,
Ei pasul şi-l iuţesc, cu dor nespus
Să vadă unde-a pătimit Isus.

81
Dar li-i mereu premergătoare faima,
Minciuna împletind cu adevărul,
Şi tuturor le suflă-n grabă taina
Că e de neoprit învingătorul.
Cu chipul crunt ea răspândeşte spaima,
Făcînd să tremure pîngăritorul
Sionului, cînd mare vitejie
Şi nume de eroi şi fapte-nvie.

82
E mult mai rău să stai s-aştepţi un rău
Decît să-l ai chiar astăzi înainte ;
Neîncetat, de orice trăncălău
Se-agaţă-ndată ochi, urechi şi minte.
Un zvon sucit cetatea schimb-o-n hău,
Avind şi cîmp şi-nalte ziduri ţinte ;
Sultanul cel bătrîn, simţind primejdea,
In plan perfid îşi pune doar nădejdea.

83
Nou uns, domnea pe tronu-i Aladin,*
Dar hărţuit neîncetat de frică.
In anii tineri s-a vădit hain,
Dar vîrsta i-a muiat cruzimea, cică ;
Ci, auzind că duratul latin
In contra lui năvalnic se ridică,
(La temeri vechi adună teamă nouă
Dinspre supuşi şi duşmani pe din două.

84
Dar în cetatea-i oamenii de jos
în multe, felurite chipuri cred :
Puţini i se închină lui Cristos.
Se-nchină cei mai mulţi lui Mahomed.
Dar cînd sui pe tron. jurînd pios
Credinţă doar păgînului profet,
Scăzînd pentru pagini întreaga dare,
El pe creştini îi asupri mai tare.

85
Şi iată cum, străvechea lui cruzime
Ce picotea în dulce piroteală.
Crescută în mînie şi asprime,
De sînge însetată, se răscoală.
Cum şarpele-amorţit e agerime

Cînd trece de la frig la zăpuşeală.
Cum leul blînd şi moale ca o mîţă
Să muşte sare omul de-l aţîţă.

86
„Văd — îşi zicea —cum nouă bucurie
Renaşte azi în liota ghiaură ;
Cînd ne pîndeşte-amarnică urgie
Şi plîngem noi, ne rîd în bătătură.
Trădări poate urzesc, cu viclenie,
Şi moartea mea o plănuiesc, cu ură,
Sau duşmanului meu, cu dînşii frate,
Vor poarta să-i deschidă în cetate.

87
Dar răul l-oi stîrpi din rădăcină
Şi fierea o să-mi vărs în crud masacru!
Am să ucid copiii fără vină,
Voi arde case, orice templu sacru,
Şi toată-averea lor, atunci ruină,
Vreau leşurilor rug să le-o consacru
Şi-n mijlocul norodului de rînd
Să-i ard pe preoţi, pe mormîntul sfînt."

88
Astfel grăieşte inima duşmană,
Dar nu urmează gîndul ucigaş ;
Cu mila nu şi-ar face el pomană,
Ci spaima-l face iertător, că-i laş ;
Opreşte-o spaimă mina lui tirană,
Cînd altă spaimă-i dă imbold abraş
Şi nu vrea păcii, cu vrăjmaşii săi
Izbînditori, să-i taie orice căi.

89
Turbarea domolindu-si, aşadară,
în alte locuri furia şi-o stoarse ;
Făcu din toate otova prin ţară,
Lăcaşurile sfinte fură arse ;
Creştinele oştiri voind să piară,
Păşuni distruse, adăposturi sparse,
Şi rîuri şi fîntîni, fără zăbavă,
Cu ucigaşă le-mbîcsi otravă.

90
Dar şi prevăzător fiind, perfidul,
Ştiind prea bine că-n Ierusalim
Sînt ziduri mari ce din trei părţi închidu-l,
Ci doar din Nord e apărat puţin,
îndată aridică şi-aici zidul

De cum aude că vrăjmaşii vin,
Şi strînse în cetate de îndată
Ostaşi supuşi cum şi năimită gloată.

CINTUL II

1
Cît pregătea tiranul bătălia,
Ismen i se înfăţişă-nainte.
Cel care de sub lespezi, cu magia,
Trezind un mort, respiră mortul, simte.
El, în şoptit descîntec cu tăria
Ce cu-nfricare Pluton o resimte.
El, ajutat de-o liotă întreagă,
De zgripţori ce-i tot leagă şi desleagă.

2
Creştin cîndva, acum mahometan,
El vechiul rit uita nicicum nu poate ;
Şi-ncurcă des, spre mîrşav ţel, profan,
Ştiute două legi pe jumătate.
Din fund de peşteri unde stă, viclean,
De strajă artei lui întunecate,
Spre-al lumii rău aleargă, mîrşav sfetnic,
La regele şi el de rele vrednic,

3
Grăind : - „Stăpîne, iama, cu putere,
Dă oastea-nvîngătoare, mult temută.
Să facem tot ce clipa grea ne cere :
Pe cei tari lumea, cerul îi ajută.
Tu, căpitan şi rege, prevedere
Vădind, de mult ai pregătit redută...
De-ar sta ca tine, toţi, la datorie,
Mormînt de veci le-ar fi această glie

4
Creştinilor... De mine cît atîrnă
Cu tine vin să-mpart primejdii, trudă...
Primeşte sfatul vîrstei ce mă-ncîrnă
Cum şi-ai magiei ce nicicind greş mi dă.
Vedea-vei, măturînd creştina scîrnă,
Cum surghiuniţii îngeri greu asudă...
Dar vreau să ştii cum pot pe frînci să-i spintec
Prin ce mijloace şi prin ce descîntec.

5
E-n templul lor subpământean altar
Şi-n el stă chipul mamei celui care
Murind o dată, înviat-a iar,
Cum faptului creştinii dau crezare
Icoana învelită-n vălu-i rar
Nestinsă candelă în faţă are...
Stau rîndiute-n jur, pe poliţi puse,
Ofrande de credulii ei aduse.

6
Eu vreau ca tu eu mina ta s-o iei
Şi în moscheea ta s-o baţi în cuie.
Descantec eu rostind în faţa ei,
Cetatea nimeni n-o să ţi-o descuie
Cît timp tu vei păstra-o cu temei,
Fiindu-i strajă cum mai bună nu o
Imperiul, cetatea, deasemeni,
Prin nou mister vor sta în veci cremeni”

7
La stăruinţa lui, nerăbdător,
La sfîntul templu regele se-arată,
Şi,-al preoţilor imbrîncind ciopor,
Fură apoi icoana preacurată
Si-o duse unde cult pîngăritor
Ades mînie slava înstelată.
Si-n loc profan, peste icoana simtă,
Bolborosind vicleanul mag descîntă.

8
Dar zorii noi cînd şi-aprindeau coroana
Vazu al templului păgîn străjer nu mai e
Ca nu mai e la locul ei icoana...
Si scotocind în van orice ungher
Dadu apoi la rege iute goana...
Ci mîniat cumplit pe uşier,
Nu se-ndoi monarhul că-i furată
De vre-un creştin icoana, şi păstrată.

9
Dacă a fost sau nu creştină mină,
Sau dacă şi-a vădit puterea Cerul,
Nevrînd în spurcat templu să-i rămînă
Regina lui — e domn şi azi misterul !
Minune-a fost, sau omul din ţarină
I-a fost icoanei, credincios, străjerul ?
Credinţa şi religia ne cer
Să spunem că-i minune de din cer.

10
Să se cotrobăie biserici, case,
Poruncă dă neinduratul rigă,
Făgăduieşte şi răsplăţi bănoase,
Şi temniţa cu-a lanţului verigă.
Zadarnic magul spirite hidoase
Să-i vină-ntr-ajutor acuma strigă.
Căci voia cerului fiind sau nu,
Să afle adevărul nu putu.

11
Dar mînios că nu mai dă de furt
Crezînd că i-au făcut creştini sfruntarea,
In piept, de furie, cu clocot surd,
I se încinge fără frîu turbarea ;
Al omeniei simţ fiindu-i scurt,
L-ar mulţumi acum doar răzbunarea
Şi strigă : — „De-i măcelăresc pe toţi,
Pieri-va şi necunoscutul hoţ.

12
Să nu ne scape el, nevinovaţii
Să piară chiar !" Nevinovaţi ? Mai va !
Cu toţi-s vinovaţi, căci noi, ca fraţii,
Cu unul nu ne-am înţeles cîndva.
Striviţi-i, gîtuiţi-i, sfîrtecaţi-i,
Prădaţi şi ardeţi, căci e drept aşa...
Chiar dacă unii nu-s cîrdaşi cu hoţii,
Prin fapte vechi sînt vinovaţi cu toţii."

13
Norodului păgîn vorbind astfel,
Aud creştinii şi de spaimă-ngheaţă,
Căci teama de apropiat măcel
Spre apărare nu le dă povaţă.
Să fugă iarăşi nu-ndrăznesc de fel,
Nici ruga de iertare n-o învaţă.
Nehotărîţi, fraţi buni cu resemnarea,
Le-aduse cine nu gîndeau salvarea.

14
Se-afla, în floarea vîrstei, o fecioară
Printre creştini, cu suflet nobil, rar,
Frumoasă foarte — dar nevrînd să pară,
Gătită cit virtutea cere doar.
Şi-i creşte farmecul căci, solitară,
In strimţi, umili pereţi, spoiţi cu var,
De-adoratori se-ascunde, vrînd să n-audă
Cum îi tot dau tîrcoale şi o laudă.

15
Dar mare frumuseţe nu-i pe lume
Să-şi poată-n veci ascunde chipul său.
Tu, Amor, de aceea vrei, anume,
S-o spui dorinţelor unui flăcău.
Ba orb, ba Argus, ochi deschizi, spui nume
Şi nu scapă nimic de ochiul tău.
Prin mii de piedici, casa de fecioară,.
Tu faci s-o vadă ochi de dinafară.

16
Sofronia-i fecioara ; el — Olind...
De-un crez cu ea, sfios cum ea-i frumoasă,
Nimic cerîndu-i, mult nespus dorind,
Pui,in sperînd că ea-i va fi crăiasă,
Necutezînd, nu-i spune-ncinsul jind.
Ea nu-l vede, nu-l vrea, de el nu-i pasă,
Incit i-i sclav el dintru început,
Nevrut, necunoscut sau nevăzut.

17
Dar zvonul de masacru cu de-a sila
Lăţindu-se, mărinimoasă foarte,
Cum virtuoasă, cugetă copila
Norodul să şi-l apere de moarte.
Mereu curajul i-l stîrneşte mila,
Sfiala ţine-o de curaj departe.
Dar schimbă-se sfiala-n îndrăzneală
Cum îndrăzneala iarăşi în sfială.

18
Şi singurii ca trece prin mulţime
Şi nurii nu-şi ascunde, nici arată ;
Cu ochii-n jos, strîngandu-şi vălul bine,
Păşeşte mîndră. dreaptă, cumpătată.
I-a dat hazardul dresuri, prospeţime ?
Gătită-i ? Nu-i ? Oricum, e farmec toată !
O, cerul şi amorul şi natura,
Nenzorzonată i-au vrăjit făptura.

19
Pe unul neprivind, de toţi privită,
Şe-arată-n faţa furiei regale,
Şi fără frică, mîndră, neclintită,
Ii stă privirii lui de foc în cale.
— „Vin. Doamne, răzbunarea ta cumplită
Să-ţi cer să n-o laşi să se mai prăvale
Şi-n frîu să-ţi ţii dezlănţuitul vulg
Căci eu pe hoţ sînt gata să-l divulg."

20
Uimit de felul ei făţiş de-a fi
Şi fulgerat de farmecele-i pure,
Monarhu-şi uită cruntele mînii
Şi se-ndulcesc privirile lui dure.
De nu era prea aspră fata, şi
Hain el, dragostea putea să-l fure.
Dar rece farmec, inima de gheaţă,
Nicicînd nu pot să steie faţă-n faţă.

21
Ci uluiala, vraja şi ispita
Nu dragostea-l înmoaie pe hain :
— „Hai, spune-mi totul — zice — şi primit-a
Iertarea bietul tău norod creştin".
—„In faţa ta se află răzvrătita :
Icoana-n loc de taină eu o ţin !
Da, a furat-o mina mea plăpîndă,
Şi-aştept neiertătoarea ta osîndă !"

22
Jertfindu-se ea binelui obştesc,
Atrage doar asupra ei năpasta.
Minciună minunată, te cinstesc !
Mai sfînt nu-i adevăr în clipa asta !
Chiar regelui acuma, nefiresc,
De furie nu-i crapă-ndată ţeasta,
Ci-ntreabă : — „Cine-ţi dete răul sfat ?
Să-l făptuieşti, cine-ajutor ţi-a dat ?"

23
—„Cu nimeni gloria s-o-mpart nevrînd,
N-am vrut să-mi vină nime-n ajutor —
Răspunse ca — al meu c-ntregul gînd
Şi singură mi-am fost sfătuitor."
Iar el : — „Tu fi-vei singură şi cînd
Osinda ţi-oi rosti, necruţător !"
—„A mea e cinstea ! — zise-atunci copila
îndur tot eu osînda şi nemila."

24
Mînia regelui din nou se-aprinde,
O-ntreabă unde a pitit icoana.
— „Am dat-o flăcărilor drept merind
Şi merit laudă, iar nu dojana,
Căci nu voiam s-o văd, ca mai-nainte,
Că-ndură pîngărirea şi prigoana.
Cauţi hoţul, rege ? Iată-l, e de faţă !
Icoana ? — N-o mai vezi întreaga viata!

25
Nu-s hoaţă eu, nu-i fapta mea hoţie ;
Ce ţi se fură-i drept napoi să iei.”
Ci fremătînd tiranul nu-ntîrzie
Să pună pe ameninţări temei.
O nobil suflet, frumuseţe vie,
Monarhul nu mai ştie mila ce-i.
Şi Amor, să oprească rugul crud,
Din farmec în zadar ii face scut.

26
Căci regele o vrea pe rug să ardă.
E prinsă... Smulsă-i mantia ei castă,
Smuls vălul ce cu neprihană-l poartă
Să o strivească lanţul greu adastă ;
Dar ea c-o vorbă gîzii nu şi-i ceartă
Şi n-o-nspăimîntă groaznica năpastă ;
Şi-i ofileşte faţa, diafana,
Paloarea morţii nu, ci neprihana.

27
Dau buzna toţi aflînd măreaţa faptă,
Dar nu se ştie osîndita cine-i.
Doar lui Olind îi spune cruda soartă
Că-i poate draga lui — şi-n faţă vine-i.
Iar cînd văzu călăii cum aşteaptă
în jurul frumuseţii ei divinei,
Pe chip cu-atîta nevinovăţie,
Ţişni prin gloată ca o vijelie,

28
Strigîndu-i regelui : — ”Nu-i ea nu-i ea !
Din nebunie face doar ee face !
Cum poate o copilă fapta rea
S-o facă, singură şi nedibace ?
Cum înşelat-a oare garda ta ?
Să spună dînsa cum ? Prin ce mijloace ?
Eu sînt făptaşul!... (Doamne, cit palpită
Pentru neiubitoarea multiubita!)

29
Eu răzbătut-am noaptea în moschei
Pe uncie intră razele de soare,
Pe căi de nerăzbit şi fără cheie,
Printr-o îngustă foarte trecătoare;
Tu gloria să nu-mi uzurpi, femeie !
A mea-i osînda cea neiertătoare :
A mele-s lanţurile cu belciugul
Şi flăcările groaznice, şi rugul !"

30
Privindu-l fata cu compătimire
Întreabă : — ..Cine oare ţi-a dat sfatul ?
Ce vrei să faci aici ? Ce-mpătimire
îţi dă imbold să-mi stai in drum de-a latul ?
Au fără tine, a mă-mpotrivire
Nu pot monarhului, încrîncenatul ?
Curaj destul am eu pentru o moarte.
Şi nimeni nu doresc să-mi ţină parte."

31
îndrăgostitul insă nici un pas
Nu dă-napoi, vorbind cinci o aude.
Privelişte sublimă ! Mare ceas !
Virtutea-n contra dragostei zălude !
E cel învins, durerii rob rămas,
Sortit e-nvingătorul morţii crude !
Tiranul mai turbat e, stînd s-auză
Ca fiecare singur se acuză.

32
Si injosindu-l mult curajul lor
Ce cu dispreţ vrea parcă să-l înfrunte
Strigă : — „Sunt amîndoi izbînditori
Si-acelaşi laur vor purta pe frunte !"
Atunci călăii, neîndurători,
Pe tînăr il legară în lanţuri crunte
De-acelaş stîlp cu fata, spate-n spate,
Incat să-si vadă chipul nu se poate.

33
...Se-nalţâ-n jurul Iot morman de lemne
Ridică foaie flăcări mari în danţ ;
Ci, tînărul gemu : — ,.Au să însemne
Aceasta al unirii noastre lanţ ?
O, legătura veşnică, pesemne,
Ni-i asta, ce ne sapă-n carne şanţ ?
Acesta-i focul ce aprinde, oare,
In două inimi geamănă dogoare ?

34
Amorul mi-a făgăduit alt foc,
Alt lanţ — nu lanţul strîns de cruda soarte
Ce, neapropiindu-ne de loc
In viaţă, ne uneşte doar prin moarte !
Dar mă alină gîndul că-ntr-un loc
Cu tine mor... De-un pat de n-avum parte,
Plîng soarta ta şi soarta mea n-o plîng,
Cu tine-alăturea dacă mă stîng.

35
O, moartea mi-ar părea nespus de dulce
Şi miere chinul, dacă stîlpul greu
Cînd se va prăbuşi nu te va smulge
Ci te va prăvăli pe pieptul meu !
Stînd trupul tău pe trupul meu să-l culce ,
Vom fi prin moarte-nlănţuiţi mereu !"
Aşa plangea Olind, dar ea, suavă,
Astfel îi da curaj în clipa gravă :

36
— „Ne cere alte lacrimi marea clipă
Ci cugetă la multele-ţi păcate.
La viaţa care-n Cer ni se-nfiripă,
Cum Domnul numai răsplăti ne poate.
E dulce suferinţa cînd aripă
Iţi dă să zbori spre slăvile curate !
Priveşte Cerul! Cit senin l-încarcă !
Ne cheamă soarele, ne-alină parcă !"

37
Si-atunci paginii izbucniră-n plîns ;
Gemeau creştinii înfundat, strînşi gheme.
In sufletul tiranului s-a strîns
Un ce duios — dar de-asta se şi teme.
Şi vrind asupra milei noi izbînzi,
întoarce ochii, mila să nu-l cheme.
Şofronia ! Tu chinul tuturor
Ne-mpărtăşindu-l, nu plîngi plînsul lor !

38
Dar tocmai cînd primejdia e-n toi
Razboinic mîndru şi frumos se-arată.
(Aşa părea-n veşmintele-i de soi
Şi-armura cea din ţară depărtată).
Un tigru-i stă pe coiful ce-n război
Clorinda-l poartă, fata nenfricată ;
Prin tigrul de pe coiful ca oglinda
O recunosc cu toţii pe Clorinda.

39
Dispreţuind ea ce-i sortit femeii
Din anii juni, cusutul cu migală
Nu i-a plăcut, nici lucrul Arachneii...
Zvîrlindu-şi straiul moale ca pe-o ţoală,
Doar cerul liber indrăgi, ca leii ;
(O, este-n orice loc virtutea fală)...
Şi-a pus pe chip orgoliu ea, ce-nfruntă,
Dar farmec farmecu-i şi cînd se-ncruntă.

40
Codană, mina ei a strins căpestre,
Stăpînă s-a-nvăţat pe lănci şi spade ;
în exerciţii s-a călit, palestre,
în alergări pe jos şi-n galopade.
Pe căi de munte, pe poteci silvestre.
Urşi urmărea şi lei ce ştiu să prade ;
Bărbat părând în codrii ei, mereii,
Păru-n război aidoma cu leii.

41
Venea acum de pe meleagul pers
Prăpăd să facă prin creştina oaste,
Cum alte daţi din viaţă i-a mai şters,
Pe valuri căsăpindu-i şi pe coaste...
Acum cînd rugul îi văzu, din mers,
îşi îmboldi ea roibul să adaste
Să afle cine, pentru care faptă,
La groaznicul supliciu se aşteaptă.

42
Se dau de-o parte oamenii cu grabă...
Pe cei legaţi din ochi ea-i cercetează
Mai dîrză vede că-i femeia slabă,
Căci tot gemea flăcăul, ca de groază,
Dar jalea lui i-apare milei roabă,
Pentru copila mîndră şi vitează,
Ce-n faţa morţii, cu priviri senine,
Se pare de pămînt că nu mai ţine.

43
Ci inima războinicei se frînge
Si lacrimi de pleoape i se prind :
Deplînge-o pe acea ce nu se plînge
Mai mult decît pe jalnicul Olind.
— „Ci spune-mi ce nenorociri nătânge-
II întrebă pe-un moş cu păr albind, —
S-au abătui asupra lor ? Şi cine-s ?
Şi pentru ce căzniţi cu grea ruşine-s ?”

44
Ii spune moşu-n două trei cuvinte
Ce s-a-ntîmplat. Şi ea se înfioară.
Că sînt nevinovaţi indată simte
Flăcăul cum şi vajnica fecioară...
Şi, hotărînd prin plîns sau rugăminte
Să-i scape de o soartă prea amară,
îndepărtează para vîlvătăii
Vorbind apoi acest fel cu călăii :

45
— „Cît nu vorbesc cu regele, cu zel
Să nu-i daţi focului din nou putere
Şi vă încredinţez chiar eu că el
Nu vă va-nvinui de-ntîrziere."
De chipu-i nobil uluiţi astfel.
Ascultă-o călăii în tăcere,
Iar ea spre rege-şi taie o cărare
Pe cînd el iese-i în întîmpinare.

46
— „Eu sînt Clorinda — zise ea — un nume
Ce poate l-ai mai auzit rostit.
Să apăr al profetului renume
Şi tronul tău, alături ţi-am venit.
In luptă nu dispreţuiesc anume
Nimic — şi-i braţul meu la greu călit:
Poruncă dă-mi! Pe cîmp sau în cetate,
Eu ştiu la fel de dîrză a mă bate."

47
— „Ce ţări de Asia sînt prea departe
Ori crugul Soarelui — să nu te ştie ?
Fecioară glorioasă, fără moarte
Ţi-s faptele de arme pe vecie.
Stînd spada mea şi-a ta război să poarte
Nu mă mai tem de nici o grea urgie.
Nici o armată mare, la primejde,
Nu mi-ar fi dat cît îmi dai tu nădejde.

48
Că-ntirzie prea mult îmi pare-acuma
Bouillon... Tu doar un loc în luptă vrei ?
Sînt fapte mari, de tine demne numa !
Putere-ţi dau peste ostaşii mei
Ca la porunca ta să muşte huma,
De legea ta s-asculte numai ei!"
De laude ea mare mulţumită
I-aduse şi grăi peste o clipită :

49
— „Ciudată s-ar părea, neîndoielnic,
Răsplata înaintea faptei, dar,
Pentru ce va să fac la timp prielnic
Fii bun şi dă-mi viaţa lor în dar ;
Nici ea de vină nu-i, nici el greşelnic,
Şi-s osîndiţi, se pare, în zădar.
Dar n-am să-nşir acum ce fel de semne,
Pe chipul lor, nevină pot să-nsemne.

50
Toţi cred c-a fost furată şi dosită
Acea icoană numai de creştini ;
Părerea mea de-a voastră-i despărţită,
In totul, pe temeinice pricini :
De mag moscheea fost-a pîngărită
Căci legea noastră idolii străini
Sau orice fel de idoli, de exemplu,
Opreşte-ne s-aducem într-un templu.

51
Şi, de aceea, numai Mahomet,
Minunea a putut a săvirşire
Să ne înveţe că moscheea, cred,
Nu-ndură cult străin şi pîngărire.
Ismen să tot descânte în secret,
(Căci treaba lui e răul peste fire)
Iar noi să ne-apărăm, ca vechi războinici,
Şi spada să o mînuim, destoinici."

52
Tăcînd ea, regele cu greu se lasă
Mânia să o schimbe cu-ndurarea...
Dar totuşi o ascultă pe frumoasă
Şi strigă : — „Da, le dăruiesc iertarea
Acestor doi... Să plece dar acasă...
Clorindei nu-i pot nemplini rugarea.
Iertare sau dreptate eu îi dărui,
De-i vinovat, de nu e, fiecărui !"

53
E — slobod — cel mai norocos Olind
Căci dor în suflet generos aprinse.
Ci iată-l alergând acum cu jind
Spre-altar, de lingă flăcările-ncinse.
E soţ acum — el, osîndit fiind,
Şi-ndrăgostit iubit... Iubirea-nvinse
Şi, vrînd pentru Sofronia să moară,
Acum trăia cu dulce soţioară.

54
Dar regele, bănuitor, — de-atîta
Virtute prea temîndu-se,-n surghiun
Din ţară să-i alunge hotărît-a,
Pe mindra fată şi flăcăul bun.
Şi mulţi creştini mai alungă cu bîta
Ba în surghiun, ba-n depărtat cătun.
Cu, cîtă jale-şi lasă alungaţii
Copii şi nevestele şi taţii !

55
Durută despărţire !... Căci alungi,
Tiran hain, vigoarea, cutezanţa !
Ostatici însă ţii femei şi prunci.
Fugari sînt unii şi îmbracă zdreanţă,
Dar mult mai mulţi, de ură-ncinşi, atunci,
Îşi caută nentîrziat speranţa
La armia creştină, oaste mîndră,
Ce-atuncea tocmai în Emmaus întră.

56
Emmausul e de Sion aproape,
Incit, dacă purcezi în zori la pas,
Cînd cearcă soarele spre-apus să scape,
(Scurt după prînz, aice faci popas,
Le joacă bucuria sub pleoape
Creştinilor că nu departe-au mas.
Dar soarele trecut fiind de-amiază,
Bouillon întinde corturi, pune pază.

57
Poruncile i se-mplineau, dar, cînd
Să cadă soarele în ocean,
Ei doi baroni văzură apărînd
In port străin, cu chipul neduşman.
Pârînd că au numai de pace gînd...
Ii trimitea monarhul egiptean,
Drept soli de-ncredere peste fruntarii,
Avînd cortegiu pajii şi scutarii.

58
Alete este unul, om din plebe,
Pe care l-a-nălţat la mare rang
Doar linguşeala ce ştia să-njghebe
Şi căreia-i ţinea minciuna hang.
Suit pe-a prefăcătoriei ghebe.
Viclean, ducînd pe mulţi de nas, la tanc,
Isteţ, s-ascundă defăimarea caută,
încît jignirea lui să pară laudă.

59
Circazianu-Argante-i celălalt :
Un venetic, azi în Egipt satrap.
Neîntrecut în lupte de asalt,
El unei armii mîndre-i este cap ;
Crud, sabia fiindu-i crez înalt,
Neobosit şi neînvins năvrap,
Voia pe zeii lumii să-i renege,
Fiindu-i doar războiul ţel şi lege.

60
Cerîndu-se ei la Bouillon, îndată,
Nici nu-i lăsă vestitul prinţ s-adaste,
Ci îi primi avînd în juru-i, roată,
Pe capii cei mai renumiţi de oaste,
în simplu strai, pe jeţ de rînd se-arată
Virtutea lui şi nu-n zorzoane proaste...
C-un semn din cap Argante îl salută,
Ca om de seamă, care seamă nu dă.

61
La piept cu dreapta stînd însă, Alete
Cu ochi plecaţi i se-nchină-n tăcere.
Onorurile toate i le dete,
Cum datina Egiptului o cere.
Şi-apoi vorbi-ndelung, pe îndelete,
întortocheat, cu glasul numai miere ;
Creştinii-l ascultau, căci siriana
Ştiind-o, desluşeau şi egipteana :

62
— „Tu, căpitan al oastei de eroi,
Tu. singur vrednic s-o conduci la lupte,
Ai cucerit atîtea state noi
Şi laurii, prin harţe nentrerupte ;
Razbit-a faima ta, trecînd la noi,
Coloanele lui Hercule. abrupte ;
Şi umblă prin Egipt slăvitu-ţi nume
Nimbat de-atîtea fapte cu renume !

63
O, sînt privite faptele aceste
Drept mari minuni — şi chiar monarhul meu
Uimit le spune ca pe o poveste
Şi tot mai mult ii plac şi lui, mereu.
Iubeşte-n tine ce-altor spaimă este :
Virtutea ta, invidiată greu,
Şi-ar vrea prietenia să vă lege,
Lega de nu vă poate sfînta lege.

64
împins de-asemeni nobilă dorinţă,
îţi cere alianţă el — şi pace...
De nu se poate face prin credinţă,
Unirea prin virtute se va face.
Aflînd însă că tu, cu stăruinţă,
Să-i detronezi prietenul încoace
Venit-ai, — îţi grăieşte cu-a mea gură
Cit nu se-nvolbură cumplita ură!

65
El crede-aşa : să-ţi fie de ajuns
Ce-ai cucerit... Să laşi Ierusalimul
Şi statele in care-i el pătruns
Şi stau de mult sub sceptrul lui, sublimul
Astfel, pe tron nesigur domn tu uns,
De pactul alianţei pregătimu-l,
Putea-vor perşii-n faţa forţei noastre
Sau turcii să mai scape de dezastre ?

66
Iuţeala cucerii tale, doamne,
Uimi-va veacurile viitoare,
Fu vrerea-ţi la pieire să condamne
Cetăţi şi ţări, primejdii sfruntătoare
Răzbind, şi ger, şi arşiţe, şi toamne ;
De moarte ai înspăimîntat popoare.
Poţi ţări să mai subjugi cu luptătorii,
Dar nu mai poţi să dobîndeşti noi glorii.

67
Aflat în culmea gloriei, acum,
Război nesigur vrei să pui la cale ?
învingător — îţi tai prin state drum,
Adăugind nimic măririi tale.
învins — ţi-ar fi onoarea nor de fum
Iar cuceririle — palavre goale.
Şi mare nebunie-ar fi, desigur,
Să laşi ce-i sigur pentru ce-i nesigur.

68
Dar sfaturi, de înţelepciune sterpe,
De duşmani date, ce te pizmuiesc,
Şi setea de-a lupta, ce veşnic fierbe
In pieptul tău izbînditor, regesc ;
Plăcerea de-a vedea ţări multe şerbe
Ce creşte-n sufletele mari, firesc,
Spre nenorocul tău, mă tem, te-or face,
Cum alţii de război, să fugi de pace.

69
Pe căile destinului, pesemne,
Ferice azi, te-or asmuţi întruna
Şi spada ta temută or s-o-ndemne
Să stea din teacă scoasă, totdeauna,
Cît nu-i vedea cum lasă roşii semne
Prin Asia pustie semiluna.
Dulci laude ! Momeală ce-n tot locul
Atrage după sine nenorocul!

70
Dar dacă ura ta nu este oarbă
Şi nu-ţi stinge scînteia cugetării,
Te teme de războiul ce-o să fiarbă
Şi nu spera nimic mai acătării.
Fortuna-i ba fecundă, ba e stearpă
Şi are nestatornicia mării...
Izbîndă azi îţi dăruie prea repede,
Iar mîine vrea restriştei să te lepede.

71
Dacă Egiptul, ce-i temut prin arme
Şi aur, şi înţelepciunea lui,
Şi perşii de se-adună să te sfarme,
Şi fiul lui Cassan *, şi turci destui,
Ce stavilă mai poţi, să nu se darme,
In faţa marelui potop să pui ?
O, cu perfidul grec ai alianţă,
Crezi, sacră ? Asta-i marea ta speranţă ?

72
Dar cine crede în credinţa greacă ?
Sa-i judeci poţi pe toţi printr-o trădare l
Zgarciţi, vicleni, pot numai rău să-ţi facă
Si nu ţi-au pus atîtea piedici, oare ?
Prin ţară să le treci acuma, iacă,
Nu te-au lăsat... Ţi-or sta în apărare ?
Isi vor vărsa ei sîngele acum,
Cind îţi opriră răsumblatul drum ?

73
Au crezi în ostile ce te-nconjoară ?
Dacă-ai învins împărăţii sihastre,
Crezi că vei izbîndi şi-a doua oară
Cand sînt unite rîndurile noastre ?
Tu uiţi că oastea ta e mult mai rară,
De boli împuţinată şi dezastre ?
Pe cînd stau turcii umăr lîngă umăr
Cu egipteni şi perşi în mare număr ?

74
Dar chiar cînd tu vei fi încredinţat
Ca ţi-e destinul neînvins să fii,
Ca este voia cerului curat
Cu tine în cumplite bătălii, —
Cu foamea ce-ai să faci, vestit bărbat ?
Cum ai s-o-nfrîngi prin dunele pustii ?
De-asemeni plagă cum ai să te aperi ?
Cu lancea ? Spada şti-vei să ţi-o scaperi ?

75
Locuitorii-au pirjolit cîmpia,
Prevăzători — şi-i peste metereze
Şi-n turnuri rodul ce-l aduce glia...
A fost armata gata să-ţi urmeze,
Venind pînă aici, ca vijelia...
Cu ce-i vei face faţă foamei treze
Cai, oameni cînd vor zace la pămant?
In flotă speri ? Atîrni de-un pic de vînt?

76
Norocul tău poruncă dă stihiei
încît legi vîntul şi-l dezlegi cum vrei?
La lacrimi surdă marea plumburie-i!
Au vocea ta-mblînzeşte valul ei ?
Au, turcii, egiptenii, nu pot şi ei
Acum, că au îndreptăţit temei,
O flotă-n largul mării să ridice,
Să stea-m potriva flotei inamice ?

77
O îndoită cere-se victorie
Pentru-a lucrării tale reuşită !
Ce pată-ar fi pe nepătata-ţi glorie
Să pierzi o luptă numai, îndîrjită
De flota ta în mijlocul viitorii e
Infrîntă, vine foamea chinuită.
Iar pe uscat de-i oastea ta înfrânt;
Zadarnic flota va striga izbîndă !

78
Si dacă, lucrurile stînd aşa,
Tot nu vrei pace cu monarhul meu,
Mă iartă doamne, clar prudenţa ta
Printre virtuţi nu prea atîrnă greu.
O, gind de pace slava de ţi-ar da,
De-ţi este gindul la război mereu !
S-ar odihni şi Asia de lupte
Si-ai strînge tu ale izbînzii fructe !

79
Iar voi, vestiţi războinici, care-n foc
Cu el aţi cucerit măriri şi slavă,
O,veşnic nestatornicul noroc
Sa nu- vă-arunce-n luptă mai grozavă !
Ci, cum cîrmaciul, neînvins de loc
De mari furtuni, aduce-n port o navă,
Va strîngeţi şi voi vela cîte unii
Si pradă nu vă mai lăsaţi furtunii."

80
Cu murmur surd răspunseră toţi prinţii
Crestini la îndelunga cuvîntare.
I-arată chipul crîncen, ochii, dinţii,
Ca sînt adînc cuprinşi de indignare,
Citindu-le Bouillon străfundul minţii
Pe frunţile atotcuvîntătoare,
Spre solul ce răspunsul stă s-aştepte,
Grai aceste vorbe înţelepte :

81
— „Cinstite sol, ne-ai spus ce-ţi vrea monarhul
Topind ameninţarea în dulceaţă.
I-s drag ? Cu mulţumirea mea încarcu-l
Şi laudele-i multe mă răsfaţă.
Dar dacă spui că sabia şi arcul
Paginilor uniţi mi-or sta în faţă,
Cum eu, din fire, nu ma ştiu ascunde,
Făţiş şi pe-nţeles îţi voi răspunde.

82
Ci afla : Ce-ndurarăm pîn-acum,
Strădanii şi pe mări şi pe pămînt,
Au fost numai să ne tăiem un drum
Către cetatea Sfîntului Mormînt,
Ca pe creştini să-i dezrobim, precum
Să meritărn iertarea-n Cerul Sfînt;
Cînd mare-i ţelul nu ne este chin
Moşia, viaţa, slava s-o jertfim !

83
Căci lăcomii, deşertăciuni, ambiţii,
Deloc ne-au fost îndemn la lupta sfîntă.
(Stîrpească Cel-de-Sus asemeni viţii,
De ele-n unul dintre noi cuvîntă !
Să nu fim noi nicicînd, nicicînd jertfiţii
Veninului ce-atît de dulce cîntă !)
Ci mîna Lui, chiar sufletul de lespede,
Suavă, să-l înmoaie cit mai repede.

84
Căci mina Lui ne e imbold în lupte ;
Primejdii ea ne-a-nlăturat din cale.
Ea seacă rîuri, surpă creste-abrupte,
Topeşte gheţuri, ţine-n loc rafale,
Struneşte arşiţi şi furtuni irupte,
Şi cremenea cetăţilor prăvale,
Şi, stînd armate vajnice să spulbere,
Din ele-alege numai praf şi pulbere.

85
Ni-i mina Lui curaj cum şi nădejde,
Nu flota ni-i, nici armele fragile...
Nici Grecia ce fuge de primejde,
Nici oştile-adunate ani de zile.
Şi n-om şti temere şi desnădejde
Cit stăm sub privegherea sfintei mile ;
O, cel ce ştie marea ei putere
Nicicînd, la greu, alt ajutor nu cere.

86
Dar cînd, ori prin greşeala noastră, ori
Prin nepătrunsa-I voie, ajutorul
Ni l-ar lua, au, recunoscători
N-am fi, dormind lîngă Mântuitorul ?
Urmaşii nu-ţi mai pizmuieşti cînd mori
Ne mai ducîndu-i răzbunării dorul !
Şi soarta Asia nu ne-o va rîde
Nici noi n-om plînge-n faţa morţii hîde!

87
Să nu crezi, totuşi, că fugim de pace
Cum nu fugim, de fel, nici de război,
Prietenia regelui ne-ar place
Şi nu respingem alianţa-i noi...
Dar cum Iudeea nu sub jugu-i zace,
De ce atîtea griji ? De ce, apoi,
Ne-mpiedică să-nfrîngem ţări străine ?
Să-şi ţină-n pace ţara Iui mai bine !"

88
Răspunsul lui Bouillon usturătoare
Turbare-n suflet lui Argante-i iscă ;
Şi-atunci, cu buzele tremurătoare,
Păşind către Bouillon, strigă : — „Ai zis că
Tu pacea noastră n-o doreşti sub soare !
Ei, bine,-atunci războiul crîncen riscă !
Duşman al păcii pentru noi rămii
Cît nu ne-asculţi propunerea dintîi !"

89
Din poala mantiei strîngînd o cută,
I-o-nfăţişă umflată sarazinul
Şi-amenințarea vrîndu-şi mai temută,
Strigă : — „Bărbat care sfruntezi destinul,
Războiu-i strîns şi pacea-i învăscută
In cuta asta : norii sau seninul
Alege, însă fară-nfârziere,
Ce-ţi face ţie mai mare plăcere !"

90
Adînc jignit, Bouillon nici im răspunde,
Că strigă toţi, înfuriaţi, în cor :
— „Război! Război! Să-i nimicim oriunde !”
Si cuta desfăcînd în faţa lor
Raspunse şi Argant cu furibunde
Priviri : — „Război ? Vi-l strig necruţător !"
Deschide-ar voce-i cruntă,tunătoare
Chiar al Iui Ianus * templu vechi, se pare.

91
Discordia şi Furiile ies
Din mantia aceasta scuturată. ,
Din ochii cruzi, îngrozitori, ades
Megera şi Alecto * se arată.
Acel ce monument unui eres *
Trufaş aridicase altădată
L a fel pe turnul Babel sus pe schele
Sfruntase cu mîndrie cer si stele.

92
Grai Bouillon : — „Monarhul tău mai iute
Sa dea năvală cu războiul vil !
De nu, s-aştepte oştile-mi temute
Chiar lîngă rîul său, chiar lingă Nil!"
Si daruri le dădu, nemaivăzute
Cand i-nsoţi să iasă, blînd, umil.
Un coif nepreţuit primi Alete,
Rapit Niceei de creştine cete.

93
Primi o sabie de preţ Argante.
In aur cu-ncrustări de pietre rare.
Dar n-au preţ sclipitoare diamante
Cit frumuseţea lucrăturii are.
Privind oţelu-i fin, eu briliante,
Grăi huiduma : — ”Ai să vezi, îmi pare,
Curind, o, Godefroi, cît ştiu de bine
Să mînui fierul dăruit de tine."

94
Şi după ce-şi luară bun rămaşii zise
Argante lui Alete : — ,Eu
Diseară fac chiar in Sion popas ;
Tu du-te la stăpânul tău şi-al meu
Spunăndu-i sa grăbească-al luptei ceas.
Cuvântul meu la curte nu e greu
Şi cred că e, din parte-mi înţelept,
Chiar în Sion pe duşman să-l aştept."

95
Din sol se schimbă astfel in duşman ;
De dreptul ginţilor de loc nu-i pasă
Şi nici că-i pasul lui pripit în van
Şi datinile-s, căci de gheaţă-l lasă.
Răspunsul lui Alete cel viclean
Neaşteptînd, sub stea prietenoasă *
Şi liniştită, spre Sion se-ndreaptă.
Dar şi Alete zorii-abia-i aşteaptă.

96*
Pogoară noaptea, tihnă lumii dînd.
E mută lumea... Vint şi valuri tac.
Vieţuitoare gustă somnul blînd
In Vizuini, în mări, în fund de lac.
Adorm ciripitoare mii, pe rind ;
Uitării şi odihnei loc îi fac,
In spaima tainică a marii linişti
Uitind dureri şi trudă şi nelinişti.

97
Dar nu doarme L'ouillon, nu dorm ostaşii,
Tot aşteptind cu nerăbdare ora
In care să dea ochii cu vrăjmaşii
Cind va luci pe boltă Aurora,
Să Ie îndrume cit mai iute paşii
Spre ţelul jinduit al tuturora...
Si-n beznă-şi tot înfig privirea trează,
Pîndind un palid licăr sau o rază.

CINTUL III

1
Al aurorei strălucit tezaur
Il prevesteau zefiri tihniţi de mai,
Avind podoabe-n pletele-i de aur
Doar roşii trandafirii culeşi din rai,
Cînd cîmp vrui şi munte şi coclaur
De-al armelor zăngănitor alai,
Iar sunetul trompetelor sonore
Mai vesele-au făcut aceste ore.

2
Dar cumpănit le ţine lor în frîu
Avintul căpitanul înţelept,
Căci mai uşor al undelor desfrîu lingă

Caribda l-ar primi în piept,
Sau Borealul cu-ndîrjit vîu-vîu
Din Apenini izbind în faţă, drept:
I-nşiruie, îndeamnă ori conduce,
Dar după lege, credinciosul Duce.

3
Aripă-n inimi, la picior aripă,
Sînt prea puţine pentru sfîntul dor.
Dar soarele-n amiază, cînd o clipă
Lovi cîmpiile mai arzător,
Văzură că Sionul se-nfiripă,
Sionul sfînt, ravnit în faţa lor !
Sionul — ţelul nobil, fără preget
Strigat de glasuri, arătat de deget.

4
Navigatorii iar, cînd vor obol
S-aducă lumii, de tărimuri noi,
Pe vitreg val, sub neştiutul pol
Şi sub răscolul vîntului vîlvoi,
Cînd sînt aproape de rîvnitul sol
Cu strigăte-l salută şi, apoi,
Pămîntul unii altora-l arată
Uitînd de lunga trudă-ncrîncenată.

5
Dar iată că plăcerea si uimirea,
Stîrnită-n piepturi dulce şi pioasă.
Cu umilinţi amesteeînd căirea,
Le-o turbură o teamă nenţeleasă.
Abia cutează a-nălţa privirea
Către cetatea lui Christos aleasă,
Să moară-n ea, să fie îngropat
Şi-apoi din moartea Lui reîntrupat.

6
Cu planset surd şi agrăire muta.
Surghiţuri gîtuite, lungi suspine,
Cu bucuria-n inimă, durută,
De murmur umplu slăvile senine,
Cum vîntul, stînd din codri să se-asmută,
Din frunze iscă freamăt, şi tulpine ;
Cum valul răscolit, izbind în stînci,
De muget umple mările adinci.

7
Pe drum îşi poartă toţi desculţii paşi
Cum prinţii lor dau pildă, nefudui ;
Azvîrl găteli de aur şi panaş

Si coif împodobit cu falnic tui;
Gonesc din inimi simţământ trufaş
Si plang, de umilinţă nesătui,
Si-ndureraţi că lacrimi n-au destule
Astfel vorbind, se-mproaşcă ei cu hule :

8
—Cum oare, Doamne, nici acolo unde
Pamantul al Tău sînge îl sfinţi,
Nu se preschimbă ochii mei în unde
Amare de izvoare veşnic vii ?
Raspunde, inimă de sloi, răspunde :
Topita-n lacrimi cum nu vrei să fii ?
Cum nu te despietreşti şi nu te frîngi ?
Nu plangi acum ? Lungi veacuri va să plîngi!"

9
Dar iată, din cetate, un străjer,
Din turn înalt veghind cîmpii şi munţi,
Zări un norişor de praf, stingher,
Crescînd mereu, ca norii grei şi crunţi
Ce-apoi se sparg cu tunete pe cer,
Purtînd cununi de fulgere pe frunţi ;
Sclipiră ale armelor metale
Şi oameni el ghici, şi-apoi zăbale.

10
Şi-atunei strigă : — „La arme, toţi la arme!
Un nor de colb, lucind, se-aprinde-n zare !
Pe ziduri ! Sus ! Căci, gata să ne sfarme,
Duşmanul mînă oşti spăimîntătoare !"
Şi iar : — „La arme ! Zboare cel ce doarme,
Căci graba şi primejdia e mare !
Priviţi şi voi spre unde eu mă-nholb,
Că-n zare văd un negru nor de colb !"

11
Copiii şi bătrînii slăbănogi
Şi cîrdul îngrozitelor femei,
Străini de luptă, adăpost la hogi
Cătară în păgînele moschei ;
Ceilalţi struniră roibii de dîrlogi
Şi doar pe arme tari punînd temei,
La porţi, pe ziduri iată-i, unde pot.
Iar regele-i cu toţi şi peste tot.

12
Si dă porunci şi-apoi pe-un turn înalt,
De dintre două porţi cu metereze,
Se urcă, al creştinilor asalt,

Si munţi şi văi şi şesuri să scruteze,
Erminia cu trup frumos şi cald
Se hotărăşte numai să-i urmeze ;
Trăia la curte (după mîndru-i tată
Si Antiohia îndoliată).

13
Clorinda însă, de harţag flâmîndă,
Naintea tuturor în frînci dă iama,
Dar stă Argante-n ascunziş, la pîndă,
Taioasei săbii pipăindu-i lama.
Pe-ai săi îndeamnă-i fata la izbîndă
Prin grai şi pilda ei ce-alungă teama,
Strigînd : — "Triumf ne fie începutul !
Nadejdea Asiei să fim şi scutul !"

14
Graind astfel, zări o frîncă ceată.
Pornită prin cătune după pradă
Cum obiceiul vremii ni-i arată
Manand cu grabă ditaimai cireada ;
Si-atunci spre ei zvîcni viteaza fată,
Iar mina lui Gordon zvîcni spre spadă,
Brav căpitan, în luptă dîrz şi drept,
Dar nu de-ajuns să-i ţină fetii piept.

15
în scurtă luptă el muşcă ţarina,
Creştini, pagini privindu-i trista moarte
Şi-atunci păgînii-şi proslăviră zina
Cu laurii, ai luptelor deşarte.
Dar urmărindu-i pe ceilalţi pagina,
Cu suta loviturile împarte,
Şi uliţi prin creştini de ea tăiate,
Ceilalţi pagini le fac apoi mai late.

16
Izbînda pare pentru ei deplină,
Recucerită turma lor a fost;
Creştinii se retrag pe o colină
Fiind acolo mai la adăpost;
Dar ca un trăznet care nori dezbină
Şi fulgerelor taie drum şi rost,
Se năpusti Tancred cel bun şi demn
Căci îi dăduse Godefroi îndemn.

17
Stingindu-şi lancea-n mîini, cu tot elanul
Cutezător el calului dă ghes,
încît, din turn zărindu-l otomanul,

Ştiu-l erou între eroi ales.
Erminei, cînd îşi văzu duşmanul,
îndată inima-i bătu mai des.
Şi-o întrebă sultanul : — „în armură
Ii ştie pe creştini străvechea-ţi ură ?

18
Au cine este mîndrul tînăr care
In luptă se avîntă fără frică?"
Suspin pe buze fetei îi tresare :
Din ochii ei amare lacrimi pică;
Dar firea vrînd să-şi stăpînească tare
Ea chipul tot în lacrimi şi-l ridică,
Cu ochii încă înroşiţi puţin
Si gîtuind cu greu un lung suspin.

19
Si zise, sub al urii văl cercînd.
S-ascundă netămăduitu-i dor !
„Vai, bine-l ştiu ; oriunde şi oricînd
L-aş recunoaşte-ntre oştenii lor,
Caci l-am văzut pe el adesea cînd
In sînge îneca al meu popor,
Raneşte crud şi rănii leac să-i fie
Nu pot nici ierburi, nici vrăjitorie.

20
Tancred îl cheamă pe creştinul prinţ ;
Nu mort l-aş vrea, ci numai prinsul meu,
Dulci răzbunări s-aline suferinţi
Ce-mi umplu sufletul de zbucium greu."
Astfel grăi — în vorbele-i fierbinţi
Pitind în ură dragostea, mereu ;
Dar iată că-n cuvintele-i din urmă
Adanc şi greu suspin frumoasa curmă,

21
Clorinda se avîntă spre Tancred ;
Se-ncrucişează spadele-amîndouă ;
Spre viziere vîrful şi-l reped,
Dar se ciocnesc şi zboară frînte-n două ;
Dar coifu-i zboară ei din chingi tăiet
Şi-i dă îndată-nfăţişare nouă,
Căci, revărsîndu-şi aurul din piele,
Se-arată-n luptă chipul unei fete.

22
Ochi cu scîntei şi fulgere-n privire,
Dulci şi-n mînie, cum or fi cînd rîd ?
Ce gînd te răscoleşte, ce simţire ?

Uitat-ai chipul îndrăgit atît ?
In inimă săpate şi-amintire
Ţi-s părul, chipul ei şi albul gît,
De cînd ceru obrazu-i arzător
Răcoarea tăinuitului izvor.

23
Căci după coif şi coloratul scut
El o ghicise — şi-i acum de stană ;
Ea-şi strînge-n grabă coiful jos căzut
Şi-atacă iar, dar el, acum în goană,
în alţi pagini împlîntă fierul crud ;
Ci nu-i dă pace vajnica duşmană
Strigîndu-i : — „Iată, ca un laş te porti!”
Sfruntîndu-l, dintr-un foc, cu două morti

24
Ranit adînc, el nu răni de moarte,
Nici se feri de fierul ei prin fier ;
Amorul , cu săgeata-i, de departe
Din ochii ei lovea în cavaler,
încît el îşi zicea : „Deşartă foarte
Ti-i lovitura braţului — lăncer,
Dar lovitura frumuseţii tale
Nu cade-n gol, ci-mi taie-n suflet cale.”

25
Dar chiar neaşteptîndu-se la milă
Nu vrea să moară tăinuind amorul
Ci slugă-nlănţuită şi umilă
Sa spună vrea că-i o, ducîndu-i dorul...
Si-atunci grăi : — „în crunt harţag, copilă
Eu singur ţi-s vrăjmaş şi-mi vrei omorul ?
Hai să ieşim din crudul luptei toi,
Sa ne-ncercăm în luptă numai noi !

26
Astfel vom dovedi dacă-i egală
Virtutea lulea noastră şi-ndîrjirea-n luptă”
Ci ea-naintea lui porni, cu fală,
Urmindu-i el mîhnit, cu faţa suptă,
Si fără coif, ea şi dădu năvală
Sa-l taie printr-o harţă nentreruptâ
Cand el strigă : — „La locul tău rămîi
Sa hotărîm a luptei lege-ntîi !"

27
Ci ea-şi struni avîntul şi-,ndrăzneaţă,
Iubirea lui grăi acum de-adreptul :
— „De nu vrei pacea mea şi eşti semeaţă

De inimă tu văduveşti-mi pieptul
Cind mor. A ta e chinuita-mi viaţă
Şi-al morţii ceas acum, abia, aşteptu-l;
Ia-mi inima pe care eşti stăpînă
N-am drept s-o apăr, n-am drept să-mi rămînă.

28
Eu braţu-mi las pe pieptul slobod. Iată,
Aştept... De ce întîrzii lovitura ?
Vrei goală inima nemîngîiată ?
Sînt gata eu să-mi scot atunci armura !"
Şi-ar fi vărsat în vorbe jalea toată.
Dar nouă faptă îi închise gura
Văzînd nişte creştini gonind din urmă,
Cu lănci şi săbii, o păgînă turmă.

29
Fugeau de viclenie ori de groază
Paginii peste văi, peste coclaur ?
Ci un creştin neomenos cutează
Văzînd splendoarea părului de aur
Din spate s-o lovească pe vitează ;
Şi cît pe-aci să-i fie morţii faur,
De nu sărea Tancred, oprindu-i spada
Cu spada lui, răpindu-i astfel prada.

30
Dar totuşi nu lovi în gol hainul :
Grumazul alb fecioarei i-l răni
Şi sîngele-i zări Tanered, creştinul,
Amestecat cu bucle aurii,
Cum pe-aur joacă, sîngeriu, rubinul,
In mini de iscusiţi giuvaergii...
Şi-atunci, mîniei lui cumplit urmaş,
Zbură cu spada după ucigaş.

31
Acesta fuge ; el, mereu turbat,
In urma lui e ca-n văzduh săgeata.
Uimită, cu privirea i-a vegheat,
Dar fără gînd să le urmeze, fata.
Cu-ai săi fugind ea, însă, necurmat,
Creştinilor s-arate fruntea-i gata.
Fugind, lovind, cu ochi mereu la pîndă,
Nu-i fuga ei nici fugă, nici izbîndă.

32
Cum taurul spre haita clăpaugă
întoarce vîrful coamele temute
Şi cîinii fug, iar el, cînd dă să fugă,

întreaga haită-n urma lui se-asmute,
— La fel Clorinda spaimei nu se-njugă
Ci scutul svîrle-şi-l la spate, iute,
Ca-n maurele jocuri * mauri sprinteni,
Cînd sînt ţintiţi cu mingi de pretutindeni.

33
Cei urmiriţi, cum şi urmăritorii
Ajunseră la zidurile-nalte,
Cînd strigătul sălbaticei victorii
Din piept păgîn purcese să tresalte;
întoarseră-şi paginii gonitorii,
Din spate şi din coaste să asalte,
Pe cînd zbura Argante, de pe munte,
Cu-ai săi oşteni să-i bată drept în frunte.

34
Circazianul fioros întiiul
Ţîşni să-şi moaie-n sînge lancea lată ;
Unui creştin i-aşterne căpătîiul
Ou cal cu tot în târnă, dintr-o dată ;
Şi mulţi mai cad, scăpînd din scări călcîiul,
Pînă ce lancea-i zboară-n ţăndări toată ;
Şi-atunci apucă spada-n mîini şi iară
Răneşte, şi ucide, şi doboară.

35
Luîndu-se la-ntrecere cu el,
Clorinda pe Ardelio îl taie,
Cărunt viteaz dar ne-mblînzit de fel;
Doi fii în van i-s pavăză-n bătaie ;
Alcandru-i şi rănit de-un braţ mişel,
Pe Poliferno lupta-l încovoaie
Şi-n van se zbate să-i mai stea aproape,
Căci singur poate-abia-abia, să scape.

36
Tancred, însă, pe laş neajungîndu-l,
Avînd acesta roibul mult mai sprinten,
Văzîndu-şi ceata prea rărindu-şi rîndul
întoarce calul, înţepînd din pinten,
Sărindu-le într-ajutor ca gîndul.
Dar şi goneau, eu ropot ca de grindeni,
In urmă-i aventurierii care
Mereu doreau primejdia cea mare

37
E steagul lui Dudon, în zbor nebun,
El— cîmpului de luptă nerv şi vlagă ;
Rinaldo, bravul, între buni mai bun,

Ca fulgerul întrece oastea-ntreagă.
Insemnele Erminiei i-l spun,
Cu pajura* pe cîmp de-azur pribeagă ;
Si rigăi, ce-l ţinteşte-n ochi, îi zice :
—”El sfarmă spade, oricît de voinice ;

38
Abia copil, puţini sau poate nime,
Nu poate în bravură a-l întrece ;
De-ar fi ca el doar şase, nu mulţime,
Ei Siria ar şti sub jug s-o plece,
Cum şi regatele-australei clime
Si cele stînd sub Aurora rece
De jug chiar Nilul şi-ar feri zadarnic
Izvorul neştiut şi-atît de darnic.

39
Birialdo-l cheamă ; mîniata-i dreaptă
Mai tare ca maşina surpă murii ;
Spre celălalt privirea ţi-o îndreaptă
Ce verde şi-aur şi-a dorit armurii :
Dudon cel drept, cu minte înţeleaptă,
E căpitanul cetei aventurii ;
Din veche spiţă-i şi-i bătrîn, dar verde ;
Nici ninsul păr virtutea nu i-o pierde.

40
Vezi pe zdrahonul în armură brună ?
E Gerhardt, — frate-al regelui norveg ;
Mult prea trufaş, trufia îi căşună
întunecîndu-i meritul întreg.
Pe cei doi, vezi-i, veşnic împreună ?
în alb veşmînt, în toate se-nţeleg,
Gildippe şi Odoard, amanţi şi soţi
întîii, prin credinţă, între toţi."

41
Vorbea Erminia... Dar, dedesupt,
Şi mai grozav se încingea măcelul ;
Tancred, Rinaldo cerc păgîn au rupt
Oricît de des strânseseră inelul.
Dudon, cu-ai lui asalta nentrerupt,
îndată-n urmă-i, atingîndu-şi ţelul ;
Ci, de Rinaldo răsturnat, Argante,
Abia s-ardică prin sforţări gigante.

42
Pierzarea i-ar fi fost cumplita soarte
Dacă, deodată, fiul lui Berthold
N-ar fi căzut sub roibul lui pe moarte,

Sforţîndu-se să-i scape de sub şold.
Si fug — şi fug păgîne rînduri sparte
înspre cetate, cu-nzecit imbold ;
Creştinilor oprelişte acuma,
Le stau Argante şi Clorinda numa.

43
Ei singuri cei din urmă se retrag ;
Mai tare-s încolţiţi, apoi mai slab ;
Intîii ce fugiră de harţag
Mereu întîii în cetate-ncap.
Dudon, rîvnind victoriosul steag,
Il şi scurtează pe Tigran de cap,
Sburîndu-l de pe cal, mereu flămîndă
Arzîndu-i inima după izbîndă.

44
Şe-ncrede Algazar în cuirasă ;
ln casca lui, Corban, ostaş robust ;
Dudon cu-un ciot de gît pe-ntîiu-l lasă
Şi fieru-i trece celuilalt prin bust,
Mehmet şi Amurat trec ca prin coasă,
Şl-nvaţă Almanzor al morţii gust;
Circazianul mîndru chiar nu poate
Sa facă-un pas, căci moartea l-ar abate.

45
Argante-i freamăt... Stă pe loc o clipă,
Se-ntoaice, iar se trage înapoi;
în faţa lui Dudon se înfiripă ;
Loveşte... Curge sîngele şuvoi...
Şi moartea-ntinde cruda ei aripă
Peste Dudon, erou între eroi,
Iar peste ochii-abia deschişi, din cer,
Pogoară aspră pace, somn de fier.

46
Pe-un braţ, de trei ori, totuşi, se-aridică,
Voind să-l bucure lumini din slavă ;
Dar văl de ceaţă peste ochii-i pică
Şi osteniţi se-nchid în clipa gravă,
înţepeneşte braţu-i fără frică,
Sudoarea morţii-ngheaţă viaţa-i bravă.
Argante, crud, nici nu-l privi, ci, hăt,
Se şi smuci din luptă îndărăt.

47
Dar chiar fugind, el frîncilor le strigă,
Nenduplecat, mereu : — „O, cavaleri,

Mi-a dat ieri spada mîndrul vostru rigă ;
Creştinul sînge-i curge azi pe fier ;
Pe cine fost-a astăzi să ucigă
Sa-i spuneţi voi, să-i faceţi noi plăceri,
Să afle că nepreţuitu-i dar,
Prin cruntă luptă, este uns cu har !

48
Mai spuneţi-i apoi că va să-l vadă
Putin cum i-l încerc chiar lui în burtă ;
Si cum el nu se-arată demn de spadă,
Vedea-va-n cortu-i spada mea cum zburdă
Creştinii gata sînt să se repeadă,
Incrincenaţi, în păginească ciurdă,
Paganii însă-n faţa lor închid
Prin porţi de fier apărătorul zid.

49
Si-atuncea grindină de pietre cade
De pe puternicile-ntărituri ;
Sageţi i-aduc cu mia morţii roade,
In loc oprind creştinele bravuri...
Pagînii, iată. intră-i sub arcade
Ierusalimului străjit de muri ;
Se smulge şi Rinaldo de sub cal,
Sa deie iama în păgînul val.

50
Razbunător uciderii barbare
Voindu-se, ajuns lîngă ai săi
Ii tuna glasul : — „Mai aveţi răbdare
Cand el v-a dus pe ale luptei căi ?
Au,pentru ne-ndurată răzbunare,
Nu v-arde inima cu vîlvătăi ?
Si-acum, cînd clipa gravă cere armă,
Mania voastră zidul slab nu-l sfarmă ?

51
De fier să fie şi de diamante,
Un zid ca ăsta nu ne ţine piept!
In van, în van se-ascunde-n el Argante
Cînd noi îl asaltăm din faţă, drept!
Dar cum ? Ni-s oare săbiile boante ?
Se cere ura noastră s-o deştept ?"
Astfel grăind, se-avîntă îndrăzneţ
Sub grindina de pietre şi săgeţi.

52
Ce falnic se arată el la faţă
Arzînd de ură şi de îndrăzneală,

Că pînă şi-ntre ziduri îi Îngheaţă
Pe duşmani, însetat de răfuială ;
Curajului creştin dînd nouă viaţă
în lifte el trezeşte îndoială ;
Bouillon lui Sigier îi cere-atunci,
Ce-i vestitorul asprelor porunci,

53
Să-i mustre că se-avîntă prea departe
Şi să-i întoarcă fără să-ntîrzie :
— „Nu-i timpul, locul nu-i prielnic foarte
Tîrîţi să vă lăsaţi doar de mînie,
Bouillon va hotărî război să poarte."
Imbold Rinaldo de-i, şi frîna ştie,
Dar fierbe-n sine şi, cu mare trudă
Nu-şi poate-ascunde amărîta ciudă.

54
Se ntoarseră războinicile cete
Neturburate de păgîna turmă ;
Nici trupul lui Dudon lipsit nu stete
be grijile cinstirilor din urmă,
Pioşi, cu suflete nemîngîiete
Pe braţe-l duc şi mare jale-i scurmă,
Pe cînd împrejmuiri şi metereze
Bouillon e hotărît să cerceteze.

55
Sionul e-aşezat pe două gruie
Negemene, dar frunte-n frunte stînd ;
O vale largă între ele suie
Oraşul chiar în două despicînd.
Din trei părţi greu e oaste să-l răpuie,
Din altă parte e urcuşul blînd,
Dar partea cea mai joasă, boreală,
Prin ziduri ţine pieptul la năvală.

56
Bazine-n care apa ploii-i strînsă
Si puţuri duşmanii-n cetate au ;
Jur împrejur e sterp pămîntul însă
Izvoare nu-s şi rîuri n-află şleau ;
Nici arbori nu-ntreţes o verde pînză
Si adăpostul umbrelor nu-l dau;
La şase mile o pădure este,
Lugubră ea, cu umbrele-i funeste.

57
Spre unde soarele purcede-n sus
Iordanul fericit îşi are mal;

In nisipoase ţărmuri, spre apus,
Mediterana Mare sfarmă val ;
Viţelului de aur fost supus,
Betelul stă spre polul Boreal;
Se-nalţă Bethleemul spre Austru,
Plin Marea Născătoare azi ilustru.

58
Dar pe cînd ochii lui Bouillon îi scapără
Tot cercetînd şi preajma şi cetatea,
Să vadă unde mai vîrtos se apără
Şi unde mai puţin păgînătatea,
Şi loc cătînd prielnic pentru tabără
Erminia grăi : — „Creştinătatea
Spre omu-n purpurie mantă cată :
E-august, măreţ şi mîndru totodată.

59
E Godefroi, să dea porunci născut,
Ştiind a luptei şi-a domniei artă ;
Bun cap de oaste, cavaler temut,
Un merit îndoit în sine poartă.
Nu-i printre ei mai vajnic fier sau scut,
La minte ager, braţul lui nu iartă.
Raymond la sfat egal îi este, cred,
Rinaldo,-n bătălie, şi Tancred."

60
— „Aşa-i, răspunse regele păgan,—
Văzutu-l-am în fastul curţii france
(Trimis eu, de-al Egiptului stăpîn)
Ce ager, la turnir, strîngea o lance !
Ce tînăr mai era pe-atunci şi spin
El, căpitanul cetelor duşmance !
Prin faptă, grai. purtare, cutezanţă,
Se prevestea înaltă, el, speranţă.

61
Vai, prea adevărată prevestire !"
Păgînu-n jos îşi pleacă ochii tulburi,
Dar o întreabă, curios din fire :
— "Au cine-i cavaleru-n za de purpur,
Ce lui egal se-arată în oştire
Si-i seamănă, mai scund fiind doar trupu-i ?"
Grăi prinţesa : — „Balduin i-i frate :
Ne-o spune chipu-i ; mai mult, fapta-i, poate.

62
Spre soţu-i celălalt privirea-ţi mută
Ce pare că i-ar fi întîiul sfetnic,

Raimond, cu pleata în argint bătută,
Să-i laud isteţimea este vrednic ;
Stiinţa strategiei i-i ştiută
Cum n-o ştie latin, sau frînc, sau cetnic
Cu coiful daurit pe unu-l vezi ?
E William fiul regelui englez.

63
Stă Guelfo lingă el, erou de vită,
Prin sînge nobil şi prin rang de-asemeni,
Mi-l spune pieptul lui vînjos, de criţă.
Cei umeri laţi şi braţele de cremeni.
Dar pe acel ce ura mi-o aţîţă,
Eu nu-l văd printre nobilii lui semeni :
Pe ucigaşul Boemond, căci el e
Uzurpator de tron al stirpei mele.

64
Aşa vorbeau... Bouillon, văzute toate,
Se-ntoarce la ai săi, crezînd că-n van
Ar asalta puternica cetate
Pe unde suie vîrf de deal duşman ;
Şi-atunci, spre unde Aquilonul bate
întinde corturi pe un larg tăpşan
Şi turnului Aquilonar * sub coaste
I-aşează ce-i mai rămînea din oaste.

65
A treia parte din cetate-ncape
In cercul lui, sau poate mai puţin ;
De tot să-nchidă cercul, sau aproape,
Nu poate oastea prinţului creştin.
Dar nimenea din cleşte să nu scape
Şi ajutor să-mpiedice, străin
Pe păsuri, drumuri pune stăpînire,
Pe locuri de intrare şi ieşire.

66
Şi corturile-apoi le înconjoară
Cu şanţuri largi şi cu adinei tranşee
Oprindu-l pe duşman să iasă-afară
Şi pe străini ca ajutor să-i deie.
Acestea împlinite, aşadară,
Se duce el lîngă Dudon să steie...
înconjurat e trupu-i fără viaţă
De oşti bocind, cu lacrime pe faţă.

67
Prieteni îngropat-au in podoabe
Cu fast războinic catafalcul lui ;

Iar Godefroi cînd vine, jalei roabe,
Se înteţesc suspinele oricui
Dar, înfrînîndu-şi simţăminte slabe,
Nici turburat dar nici senin el nu-i,
Ci, recules privind sicriul, el
In faţa tuturor vorbi astfel :

68
— „O, nu ceri tu nici plînset, nici durere,
Caci mori pe lume dar rennaşti în cer.
Veşmîntul muritor aici îţi piere
Dar urmele izbînzilor nu pier.
Erou în viaţă, fie-ţi mangîiere
Că mori creştin, erou şi cavaler ;
Ferice odihneşte întru Domnul,
Si-ai luptei lauri îndulceascâ-ţi somnul.

69
De plans e numai trista noastră soarte
Şi nu al morţii tale greu necaz.
Din noi plecat-a cea mai bună parte
Cu tine-odată, pe vecie, azi.
Dar ceea ce prostimea cheamă moarte
De ne răpeşte braţul tău viteaz,
In ceruri ne poţi fi de ajutor,
Căci eşti ales între aleşii lor.

70
Ne-ai fost mereu şi sprijin tu, şi scut,
Om muritor cu arme pieritoare ;
Azi spirit, fă-te nouă cunoscut
Prin armele cereşti, nendurătoare.
La greu ne-ajută dintru inceput,
Primeşte-ne umila închinare,
Şi-n templu, cînd suna-va biruinţa,
Ne-om pune-n faptă, noi, făgăduinţa".

71
Astfel grăi. Dar iată, noaptea stăruie
Să stingă cele de pe urmă raze ;
Uitării grijile ce rod le dăruie
Şi lacrimile zvîntă pe obraze.
Bouillon, ştiind că zidul nu se năruie
De nu-s maşini să spulbere zăgaze,
Să afle grinzi şi cum să le şi facă
Tot cugetă şi doarme doar oleacă.

72
Şi se trezi cu soarele, urmînd
El însuşi trista pompă funerară ;

Mormînt de chiparoşi, miresme dînd,
La poală de colină îi săpară
Cu şirul palisadelor în rînd ;
Nalt palmier la cap îi îngropară
Şi se rugară preoţii, prin cîntec,
Să aibă pace-n al ţarinei pîntec.

73
De-o parte şi de alta, între ramuri,
Trofee stau, din vremile ferice,
Cînd braţul lui învinse perse neamuri
Şi Siria a fost sub jug să-i pice.
Stă cuirasa lui pe trunchi, sub flamuri,
Şi arme pe potriva lui, voinice ;
Şi-i scris : „Dudon îşi are-aci lăcaş,
Cinstire daţi-i marelui ostaş". *

74
Dar preacucernicul Bouillon, de cum
Sfîrşi soborul cel durut şi sfînt,
Trimise-n codru meşterii, duium,
Străjiţi, să culce arbori la pămînt.
(Un sirian i-a spus ascunsul drum
Al sihlelor ce-n văi pitite sînt.)
Maşini să făurească de asalt,
Să surpe-n stare ditai zid înalt.

75
Măcel neauzit încing cu larmă :
Sub muche cade sacrul palmier
Şi chiparosul funerar se darmă ;
Sălbatici frasini, brazi si cedri pier,
Şi fagii dau a morţii lor alarmă ;
Cad paltinii şi ulmii care cer
A viţei încîlcită-mbrăţişare,
Cu vreju-i verde în văzduh să zboare.

76
Se năruie sub fierul crîncen tisa,
Se năruie stejarul secular,
Cel ce rafala vîntului ucis-a,
De mii de ori schimbînd bogat frunzar.
Înmiresmaţii cedrii-s duşi în car
Şi roţi scîrţîitoare taie clisa.
Şi-alungă larma, clinchetul de fiare,
Din cuiburi păsări şi din scorburi fiare.

CÎNTUL IV

1
Creştinii cit durau, din arbori grei,
Maşini, să surpe ziduri păgîneşti,
Livizii ochi întoarse către ei
Duşmanul seminţiei omeneşti. *
Văzînd cum lucră veseli, cu temei,
El buzele-şi muşcă în colţi ca-n cleşti
Ca taurul rănit, de ură buget
Durerea revărsîndu-şi-o în muget.

2
Şi cugetînd cu groaznice năpaste
Să-i spulbere pe toţi, neapărat,
Chemă întreaga infernală oaste
(Sobor de groază) într-un vast palat.
Smintitul ! Crede, prin urzeli nefaste,
Că frînge voia cerului curat! Smintitul !
Iar se vrea cu cerul geamăn
Uitînd de trăznetele fără seamăn !

3
...Şi, iată, urlă trîmbiţe-n Tartar,
De unde bezna veşnică se cerne.
Văzduhuri negre sună şi tresar,
Se clatină afundele caverne.
Nu zguduie atît de crîncen chiar
Un trăznet prăvălit din slăvi eterne.
Nici Terra scoarţa groasă cînd i-o sparg,
Cu ţîşnet, aburi strînşi în pieptu-i larg.

4
Vin demonii adincurilor, crunţi;
Prin porţile mai mari dau buzna-n cete.
Ciudaţi şi groaznici, deşiraţi, mărunţi.
Cu moartea, groaza-n ochi şi-n laţe-plete.
Cu şerpi colac în loc de păr pe frunţi,
Au labe-n chip de furci scălîmbăiete.
Şi ca un bici zvîrcolitor, din noadă
Le-atîrnă pe pămînt prelungă coadă.

5
Vin sfincşi, centauri şi gorgone pale,
Scîrboase harpii, scille lătrătoare.
Pitoni şuierători ce scuipă bale
Şi hidre cu otravă-n răsuflare ;
Himere — negru fum vărsînd în cale,
Vin gerioni, ciclopi cu mutre chioare,

Vin chipuri monstruoase, noi, diforme ;
De-a valma. în nemaivăzute forme.

6
De-o parte şi de alta i se-aşează
Apoi, lui Pluton cel cumplit şi crud.
El ţine-n mină sceptrul greu, de groază...
O, chiar reciful în regatul ud,
Chiar munţii ce Tăria o sfruntează,
Stîncosul Calpe, Atlas * cel hirsut.
In faţa coarnelor şi-a naltei frunţi
Movile sau coline par, nu munţi !

7
Prin hîda-i maiestate spaimei paznic,
I-i îndoită superbia oarbă ;
Privirile îi sînt un foc năpraznic, —
Comete stînd otravă-n cozi să soarbă
Pe pieptul lat, împăroşat şi groaznic,
Lăţoasă-i curge încîlcita barbă
Şi gura lui, cît hăul, cînd şi-o strînge
Ii picură scîrbos şi negru sînge.

8
Cum din rărunchii lui Gibel dau iama
Străfulgerări de foc, pucioasă-n fierberi,
La fel din gura lui ţîşneşte flama
Şi fum otrăvitor în negre jerbe,
încît pe hidre le-amuţeşte teama,
Pier urletele crîncenului cerber,
Abisul tremură şi stă Cocytul*
Cînd cuvintarea-şi urlă surghiunitul

9
— „Zei din Tartar, ce-aţi merita mai bine
Să staţi în cerul ee vă dete viaţă
De soartă prăvăliţi, la fel ca mine,
Din rai, la smirc de beznă şi de gheaţă.
E prea ştiut cu cîtă grea cruzime
Strivit-a fruntea noastră îndrăzneaţă
Acel ce azi îndrumă sori şi stele,
Pe cînd noi sîntem spirite rebele.

10
în locul cerului senin şi pur,
Al soarelui şi-al stelelor rotite.
Ne zvîrcolim azi în adînc obscur
Şi vechile onoruri ni-s oprite.
Ce crude amintiri apoi îndur,
Prin care caznele mi-s înzecite :

Pe omul vil, născutul din ţarină
Chematu-l-a alături să-I rămînă !

11
Dar, să ne facă încă mai mult rău,
Pe fiul Său îl dete pradă morţii ;
A cutezat să calce-aici, în hău,
Rupîndu-i iadului ţîţîna porţii
Şi suflete ne-a zmuls, din zgău în zgău,
Ce-n seamă ni le-a dat ursita Sorţii !
Ce prăzi îi puse cerului în praguri
Şi cîte, din infern răpite, steaguri !

12
De ce să-mi răscolesc însă durerea ?
Ştiţi toţi ce des a fost să ne insulte !
Cind oare El nu şi-a vădit puterea
Şi unde nu, de-a lung de veacuri multe ?
Dar să lăsăm trecutul ! Toată fierea
Iar peste noi şi-o varsă, vrînd s-asculte
De legea Lui, cinstindu-I hîdul nume
Noroadele din lung şi larg de lume.

13
Ci sta-vom zile, ceasuri pe tînjeală ?
Nu-i ţel măreţ curajul să ne-mpingă ?
Lăsa-vom ostile lui Crist năvală
Să dea în Asia, s-o strîngă-n chingă ?
Sionul să le-aducă nouă fală ?
Vreţi faima lor pămîntul tot să-ncingă
Vreţi imnuri să le-nalţe orice limbă ?
Că-n marmură şi bronzuri se înnimbă ?

14
Toţi idolii sfărmaţi să ne rămîie ?
Doar Lui să-I nalţe-altare lumea toată
Si rugi, şi fum de smirnă şi tămîie ?
Intram în orice templu altădată ;
Azi cîte unul doar ni se descuie.
Tribut de suflete n-o să mai poată ;
Curînd monarhul vostru să adune
Si va domni-n pustie, peste dune !

15
Nu ! Nu va fi aşa, căci vitejia
De care-am dat dovezi odinioară,
Cînd înfruntam cu fier şi foc Tăria,
Din suflete nu poate să ne piară...
Am fost înfrînţi, e drept, însă dîrzia

Nu ne-a lipsit, şi-o ştie slava clară !
înfrînţi de Soartă, slava cea albastră
Nenvinsă ştie cutezanţa noastră !

16
Dai ce vă ţin pe loc ? Plecaţi in zbor,
Voi, forţa mea, soţi credincioşi în toate
Loviţi-l pe vrăjmaş, necruţător,
Cît încă-i slab şi-l mai puteţi abate !
înăbuşiţi acum pîrjolul lor,
Cît Palestina nimici n-o poate !
Aduceţi-le tuturor pierzarea
Cu sila, viclenia sau trădarea !

17
Le fie astăzi voia mea destin :
Ba rătăciţi să-i văd, ba morţi pe unii !
Să văd cum dulcile ispite-i ţin,
Printr-un surîs, pe veci legaţi, ca-n funii!
Pe capi să văd că şi-i lovesc din plin,
Că, răzvrătiţi, se ceartă ca nebunii ;
Stîrpească-li-se mult urîta turmă,
Din tabără să nu rămînă urmă !"

18
Un pic nu stară răzvrătiţii îngeri
Ci, buzna dînd din hăurile-adînci.
In zbor către seninele răsfrîngeri,
Precum furtunile ce surpă stînci,
ură plini, setoşi s-aducă-nfrîngeri,
Din peşteri dîndu-şi toţi imbold şi brînci,
întunecară cerul, mari ravagii
Stîrniră, iar pe valuri naufrăgii.

19
Ţîşnind, se risipiră-n univers
Şi născociră mii de viclenii ;
Cu mii de farmece la luptă-au mers
Cum şi cu şiretlicuri mii şi mii.
Ţi-i plaga lor în suflet de neşters
O, muză ! Spune-mi-o, căci bine-o ştii,
Pe cînd doar zvon din vremea cea de spaimă
Ajunse pîn-la noi, purtat de faimă.

20
...Domnea peste Damasc şi-n jur pe-atunci
Un mag faimos, pe nume Idraot,
Ce se împătima, din anii prunci,
Prin vrăji grozave să prevadă tot.
La ce-i sînt bune însă aste munci

Cînd drumul luptei a-l ghici nu pot ?
Cînd stele fixe şi rătăcitoare
Sau Iadul nu-i răspund la întrebare ?

21
Ce oarbă-i omenească minte, vai !
Ce strîmbă-i judecata ei — şi vană !
Nenfrîntului Apus chiar sf intui rai
Credea că-i stă în faţă, cu prigoană.
Şi gîndul se ţinea de dînsul scai
Ca izbîndi-va oastea egipteană ;
Şi-atunci voia norodul lui mărirea
Cu ei să-mpartă, cum şi cucerirea.

22
Dar, preţuind el vitejia frîncă,
I-i frică de-a izbînzii lor blesteme.
Mijloace cată, braţul lor de stîncă
Să-l facă loază, el, prin stratageme,
Ca egiptenii să le vină încă
Şi mai uşor de hac, şi mai devreme.
Şi-n vreme ce urzeşte gînduri negre
Un demon îl aţiţă din tenebre,

23
Ce, sfetnic ajungîndu-i, cum să-i poată
Slăbi uşor, îl dăscăleşte-ntr-una.
Frumoasă are Idraot nepoată
Ce-i Orientului întreg cununa.
Cunoaşte ea magia-ntunecată,
Surori i-s viclenia şi minciuna
Şi tot ce-i isteţime femeiască...
Iar el, chemînd-o, prinse sâ-i grăiască ;

24
— „O, scumpa mea, tu, care-n blonde plete
Şi-n galeş chip ascunzi căruntă minte
Şi bărbăţie ; tu ce ştii secrete
Luînd-o artei melc înainte, —
Coc gînduri mari; ajută-mi pe-ndelete
Şi s-o-mplini nădejdea mea fierbinte.
Desăvârşeşte, plină de-ndrăzneală,
Prudenţa minţii de moşneag urzeală.

25
Ascultă... Du-te-n tabăra creştină,
Inlănţuie-i cu-a farmecelor artă ;
Te roagă, plînge dulce şi suspină,
Stîrneşte-n ei ispita ce nu iartă.
Gemînd şi implorînd, de vrajă plină.

Pe cei mai aspri fă-i ele dor să ardă ;
Ascunde-ţi cutezanţa-n ruşinare
Şi-n văl de adevăr minciuna mare.

26
Cu dulci priviri, cu vraja gurii moi,
De poţi, tu du-l pe Godefroi-n ispită
Să nu mai aibă gîndul la război,
Cu inima pe veci înlănţuită...
De nu, departe du-i mai mulţi eroi,
Să-i fie oastea cit mai mult slăbită,
Căci totul ţi se-ngăduie, fecioară,
Pentru credinţa ta şi pentru ţară."

27
De chipu-i mindra, de junie, cum
De harurile frumuseţii coapte,
Pe căi sihastre şi porni la drum
Armida, încă la-nceput de noapte.
Oşti, naţii să le-nfrîngă vor acum
Cosiţe, rochii, braţe ca de lapte...
Şi-n zvonuri încîlcite-s răspîndite
Pricinile plecării ei grăbite.

28
Ajunge ea, după puţine zile,
La tabăra creştinilor, şi-ndată,
Uimiţi de vraja proaspetei copile,
Toţi iscă murmur surd, spre dînsa cată.
Comete, aştri noi cu ochii vii le
Privim la fel cu toţii cînd se-arată ;
Vitejii se-mbulzesc, întreabă cine-i
Şi care este ţelul, al străinei.

29
Nicicînd in Cipru, Delos, Argos, nime
N-a mai văzut asemeni frumuseţe.
Sclipeau prin vălul numai subţirime,
Ba fără el, de aur bucle creţe,
Cum vălul norilor din înălţime
Mai lasă soarele să se răsfeţe,
Dar norii cînd se trag mai într-o parte,
Străluce el în toiul zilei, foarte.

30
In părul ei, unduitor din fire,
Zefirul iscă alte unduiri ;
Zgîrcit cu-al ei tezaur de iubire,
Se-ascunde ochiu-n pleoapele subţiri
Si el tezaur fără preţuire...

I-i chipul numai crini şi trandafiri,
Dar gura ei, etern sălaş iubirii,
A strîns pe buze numai trandafirii.

31
Grumajii ei — zăpezi sub pure bolţi —
Stau focul dragostei în ei să poarte,
Se-arată-n parte sinii cruzi, învoiţi,
Si-un văl gelos i-acoperă în parte,
Iar dacă ochii-i văd doar într-un colţ,
Pătrunde gîndul drăgostos departe,
Căci el nu vede doar frumoase haine,
Ci află cele mai ascunse taine.

32
Si-asemeni razei care prin cristal
Sau undă trece, făr-să le despice,
La fel răzbate gîndul prin voal
Precum printr-o oprelişte ferice;
Mereu rătăcitor sub văl, sub şal,
Stand spre minunăţii să se-aridice,
Dorinţei ce-a văzut apoi îi spune
Si flăcări cresc şi se încing — nebune.

33
Ea trece admirată, lăudată,
Dar face-se, mulţimea pătimaşe.
Că n-o vede ; şi rîde-n sine, beată,
Gindindu-se că prada i se-ngroaşe...
Cit călăuză cere ca să poată
La căpitan ajunge, drăgălaşe,
Eustache alergă, el, ce-i este frate
Mai-marelui creştinelor armate.

34
Cum fluturele zboară spre lumină,
Spre strălucirea ei şi dînsul zboară ;
Să-i vadă ochii vrea, ce foc anină
Sub ruşinoasa pleoapă de fecioară;
Văzîndu-i ca un foc la rădăcină
Hrănit — se face şi el tot de pară
Şi, plin de îndrăzneala tinereţii
Şi-a dragostei, grăieşte-i frumuseţii:

35
— „Te-ntreb, domniţă, dacă voie am,
Căci nu eşti pămînteană, tu, făptură,
(O, nu descinde nimeni din Adam
Cu-atîta vrajă-n ochi, şi-n păr, şi-n gură)
De unde vii ? Ce cauţi ? Au un dram,

Ne-aduci, de fericire-n bătătură ?
Sau cauţi fericirea ta ? Vorbeşte !
Să nu mă-nşeli, şi mă prostern orbeşte".

36
— „Prea multa laudă, — Armida-i zise —.
N-o merit... Sînt o biată muritoare;
Muritu-mi-au plăceri, nădejdi şi vise,
Şi-n mine doar durerea nu mai moare.
Străină şi fugară, mă trimise
Prea multul nenoroc, rătăcitoare,
Să-i cer un sprijin bunului Bouillon,
Căci umblă despre bunătatea-i zvon.

37
De eşti mărinimos, cum simţitor,
Tu lui mă-nfăţişează, de se poate."
— „Ca frate-al lui, cu sprijin ţi-s dator
Şi călăuză îţi voi fi în toate, Frumoaso — zise el.
Cînd, rugător. Eu vin la el, m-ascultă bunul frate
Şi sceptrul lui şi spada-mi, la nevoie,
Curînd ţi-or sta alături, după voie."

38
Ducind-o unde sta Bouillon la sfat
Cu marii prinţi, ascuns de îmbulzeală.
Umilă, după ce i s-a-nchinat
Sta mută fata, cică de sfială.
Dar cum curaj războinicul bărbat
I-a dat, schimbîndu-i teama-n îndrăzneală,
Vorbi cu glas făţarnic, mişcător,
Stîrnind în simţuri arzător fior :

39
— „Prinţ neînvins, al cărui mare nume
Cu-atîta strălucire-n aripi zboară,
încît învinşii tăi îşi fac renume
Că sub domnia ta se aşezară, —
Iţi ştie vitejia-ntreaga lume :
Ţi-o laudă vrăjmaşii, bunăoară,
încît cu-ncredere purced spre tine
După-ajutor şi facere de bine.

40
Născută in potrivnica-ţi credinţă
Pe care vrei s-o nimiceşti, Bouillon,
Prin tine cred, da, cred ou stăruinţă,
Că-mi voi redobîndi pierdutul tron ;
Sar cosîngenii, prin obişnuinţă,
S-alunge un uzurpator blazon,

Dar cum sînt cruzi acei ce sînt de-un sînge
Cu mine, fier duşman voiesc a-i fringe.

41
Esti singura-mi nădejde ! Te implor !
îmi poţi reda tu singur rangul meu.
Să-i nalţi pe duşmani cade-se, cînd vor,
Cum să-i loveşti adeseori, din greu.
De-i lăudat un braţ triumfător,
Si binefacerile sînt, mereu.
Surpat-ai tronuri, dă-mi strămbunul tron
Şi-aceeaşi gloria-ţi va fi, Bouillon,

42
Potrivnice credinţe noi avînd,
Tu dacă ruga mi-o dispreţuieşti,
In bunătatea ta eu cred oricînd;
Mi-i martor Domnul slavilor cereşti
Că-n sprijin mai îndreptăţit nicicînd
Eu nu mi-am pus înaltele nădejdi;
Dar, să-ţi cîştig încrederea mai multă,
Trădarea ce mi s-a-ntîmplat ascultă :

43
Mi-i tată Arbilan, care domnia
Peste Damasc şi-a fost avut cîndva...
El (mai de rînd) nuntit cu Cariclia,
Ajunse rege; dar ursita rea
Il înfrăţi curînd cu veşnicia
In ziua-n care mama mă năştea ;
Unitu-m-a durută ziua asta,
A naşterii, se pare, cu năpasta...

44
Trecuse-abia un lustru de cînd mama
îşi lepădase straiul pieritor,
Cînd soarta stinse şi în tata flama,
Să se unească-n ceruri dor cu dor,
Lăsîndu-mi viaţa şi destinu-n seama
A unui unchi, iubit prea arzător
De el, încît virtute de-i pe lume
Putea să se încreadă-n el, anume.

45
Şi m-a crescut cu zel, făţiş, lucrînd
La fericirea mea ca un părinte...
Credinţa, bunătatea lui oricînd
Le lăudau cu toţii în cuvinte.
O, poate-şi ascundea mârşavul gînd,
Pe-atunci, sub văl de dragoste fierbinte ;

Sau, poate, aştepta cu cinste ora
Să nu-i fiu doar nepoată, ci şi nora.

46
Creşteam cu fiul lui de-o seamă, dar
Lui nu-i plăceau nici nobilele arte ;
Nu se-nvăţa nici cavaler măcar
Şi nu vădea nici dragoste de carte ;
în trup pocit, cu sufletul barbar,
Clocea dorinţe el, trufaşe foarte.
In lume bădăran cum şi-n moravuri,
Ca dînsul nimeni nu avea năravuri.

47
Acest nevrednic vrînd a-mi fi bărbatul
Ades îmi spuse asta unchiul tutor ;
Dar tronul să-mi împart cu el şi patul
Nicicînd voit-am, numai dînşii vrut-or.
Ademenelile-i dibace, sfatul,
Ori linguşelile-i, deloc putut-or
Să-mi zmulgă barem o făgăduinţă.
Tăceam sau „nu" spuneam, cu stăruinţă.

48
Plecă odată-ntunecat la chip
Fiindu-şi sufletului rău oglindă ;
Nenorocirea, fără de tertip,
Vedeam pe fruntea-i cum mi se perindă ;
Fantome, noaptea, mă făceau să ţip;
Mi-era odihna veşnic suferindă
Şi-o spaimă-n suflet mi-a fost prevestire
Că mă apropia de nenorocire.

49
Vedeam cum chipul mamei mă adumbră
Ades, stafie a durerii, pală;
in ce era-n tablouri vechi nici umbră
Nu rămînea, scăzută parcă-n fală...
„Fugi! îmi striga...Te-aşteaptă moartea sumbră,
O clipă nu mai sta la şovăială !
Văd fierul de pe-acum, şi văd otrava
Prin care unchiul tronul tău lua-va."

50
Dar la ce bun mi se vesteau primejdii
Cînd veşnic m-arătam nehotărîtă ?
Cînd, între ale tinereţii mejdii,
Creştea în mine teama mohorîtă ?
Să fug aiurea, pradă deznădejdii ?
Să-mi las regatul, pentru vreme, cîtă ?

O, nu îndur, oricare-ar fi pricina,
Mai bine mor unde-am văzut lumina !

51
Vai mie ! Mă temeam de moarte, însă
S-o ocolesc deloc n-am îndrăznit.
Nu arătam nici teama-n suflet strînsă
Să nu-mi grăbesc sfîrşitul prevestit.
Astfel, neliniştită, tristă, plînsă
Martiriu mi-era viaţa, nesfîrşii.
Eram ca osînditul ce aşteaptă
Din clipă-n clipă sabia nedreaptă.

52
Aşa stind lucrurile; soarta soră,
Sau poate un destin eu mult mai crud,
Mînă un demnitar să intre-n horă,
Pe care tatăl meu l-a fost crescut,
Să-mi spună că-i aproape crunta oră,
Că el, ştiindu-l unchiul nelimbut,
Sortit e firul vieţii să mi-l rupă,
Turnîndu-mi ucigaş venin în cupă.

53
îmi spuse că mai poate fuga numa
Să-mi prelungească slabul vieţii fir.
Că nimeni, dîndu-mi ajutor acuma,
E gata el să-mi fie fugii gir;
Vărsîndu-mi cutezanţă-n suflet, nu m-a
Lăsat măcar o clipă să mă mir
Ci, noaptea, din palat m-a scos afară,
Departe de tiran dar şi de ţară.

54
Ne înghiţi o noapte mai de smoală
Ca niciodată, dar prietenoasă,
Cu două slujnice, ca-m vremi de fală,
Urmîndu-mi azi şi soarta-mi nemiloasă ,
Dar ochii mei cu-a lacrimii beteală
Se întorceau într-una spre acasă
Şi nu-i mai sătura vederea ţării
Ce se pierdea în pînza înnoptării.

55
Privirea, gîndul mă chemau napoi,
Păreri de rău purtam în orice pas,
Cum, cînd furtuna crîncenă e-n toi,
Zmuls dîrz de lingă ţărmul drag, un vas...
Goneam pe drumuri neumblate noi
De două zile, fără de popas,

Cînd un castel văzum suind spre stele,
Cu turnuri, la hotarul ţării mele.

56
Era castelul lui Aronte, cel
Ce mă scăpase şi-mi dăduse veste.
Dar noi fugiţi, tiranul unchi mişel
Zvoni că noi urzelile funeste
Pe care le scornise-ntr-una el
Le-am unelti, cu ţeluri neoneste...
Se-nfuriase inima, tirană,
Că-i şi scăpase prada din capcană.

57
Că l-am sedus pe-Aronte (prin olac
Vesti), să pună-n, hrana lui otrava...
Că eu, nevrînd cu legea să mă-mpac,
Voindu-mă doar voluptăţii sclavă,
Cu mii iubiţi visam de cap să-mi fac,
îndată după groaznica ispravă.
O, sfîntă Cinste ! Trăznetul mă bată
Decît să-ncalc eu legea ta vreodată !

58
Să-mi ia comorile ! Să-i fie sete
Cumplită de nevinovatu-mi sînge !
Mă doare, da... Dar cinstea unei fete
S-o terfeleşti e-un rău ce mai mult frînge.
Să nu mă apere poporu-n cete,
Minciuni sulemenite-n minte strînge.
Şi, stînd între minciună şi-adevăr,
Norodul nu mă apără-n răspăr.

59
Azi stă pe tron şi-mi poartă el coroana,
Dar nu-mi puse nenorocirii capăt,
îndur şi dezonoarea şi prigoana,
Atît de mult cruzimea-i n-are scapăt.
Şi-i strigă lui Aronte : «Dă-mi orfana.
De nu, castelul focului ţi-l leapăd !»
Iar mie, vai, şi bietelor consoarte
Torturi ne hărăzeşte el şi moarte !

60
Şi toate astea — zice — ca să şteargă
Ruşinea ce i-am pus pe frunte eu.
Ca stirpea, tronul meu, în lumea largă
Să fie fără pată iar, mereu.
Dar e-mboldit numai de-a fricii varga,
Să nu scape din mină sceptrul meu.

Căci doar prin moartea mea şi ruinarea
Să-şi întărească, speră, uzurparea.

61
I-or izbuti urzelile mişele
De nu-mi ajuţi ; Şi furia-i turbată
De nu s-a stins în lacrimile mele,
In sîngele-mi va să şi-o stingă toată.
De-tine doar, în aste clipe grele,
Mă rog, orfană, doamne, şi curată,
Si lacrimi dacă vărs, plecînd genunchiul,
O,fie să nu-mi verse sînge unchiul!

62
O,pe piciorul ce-a călcat trufaşii,
Pe braţul tău ce-i sprijin celui drept,
Prin mari izbînzi ce ţi le ştiu vrăjmaşii
Pe temple rezidite, înţelept,
In ajutorul meu tu poartă-ţi paşii!
Salvează-mi tronul, viaţa... Te aştept !
Nu mila-ţi cer acum, zmulgîndu-mi părul
Ci vreau dreptatea ta şi adevărul!

63
Tu. cărui cerul sfînt i-a hărăzit
Să vrei ce-i drept, cum şi să poţi ce vrei
Salvîndu-mă, cîştigă-ţi tron slăvit,
Căci eu ţi-i dau pe toţi supuşii mei.
Atîţia bravi sub sceptru ai unit!
Te rog, dă-mi numai zece dintre ei...
Cu credincioşii bunului meu tată,
îmi sînt destui s-ajung renscăunată !

64
Am un vizir, şi dinsul are-n pază
O poartă tainică de la palat.
Că mi-o deschide cînd se înnoptează,
Mi-a spus odată el, dar sfat mi-a dat
Să-ţi cer o ceată dîrză şi viteză,
Căci preţuieşte cu adevărat
Mai mult decît o oaste-ntreagă, el,
Slăvitu-ţi nume şi al tău drapel".

65
Tăcînd, Armida aştepta răspuns,
Dar în tăcerea ei sta ruga mută.
Bouillon iar, se temea de-un gînd ascuns
Se frămînta de-i bine că-i ajută.
Nu poţi să ai încredere de-ajuns
In cel ce pe Isus îl persecută.

Dar stă duioasa milă să-l îndemne,
Sălăsluind în inimi mari şi demne.

66
Dar nu numai fireasca-i bunătate
Il cheamă-n ajutor frumoasei fete;
Gîndeşte că de mare-nsemnătate
I-ar fi şi lui damaschiene cete ;
I s-ar deschide drumurile toate
Şi,-avînd şi a Damasculuі pecete,
Mai lesne-ar frînge armii din Eghipet
Şi altele, cu noi comori în sipet.

67
Cît el, nehotărît, în jos cătînd,
Se frămînta, gîndind cu încordare,
Ii urmărea ea ţintă orice gînd
Pe-a ridurilor frunţii lui mişcare.
Dar el întîrziind, nerăspunzînd,
Ea se temu, zbucni-n suspine-amare.,
El învoirea n-o lăsă a-i smulge
Dar spuse „nu" curtenitor şi dulce :

68
—„De n-ar fi spada noastră preaumilă
In slujba Domnului, de El aleasă,
Din partea noastră ai avea nu milă
Ci sigur, vajnic ajutor, crăiasă,
lntîi se cere să scăpăm de silă
Oricare, din Sion, creştină casă,
Si n-ar fi drept armata s-o slăbim,
Tarziu s-ajungem în Ierusalim.

69
Dar îţi făgăduiesc (şi ia drept gaj
Credinţa mea) că dacă vreodată
l-om smulge jugul crunt de pe grumaji
Cetăţii sfinte, tu pe tron urcată
Vei fi cu osîrdie şi curaj,
Fiindu-ţi mila noastră-n veci jurată.
Mi-ar fi azi păcătoasă bunătatea
Lui Christ nedîndu-i ce-i a Lui : cetatea."

70
Ascultă ea, îşi pleacă-n jos privirea,
Se-nchină, nemişcată stă o vreme;
Apoi, pe chip cu desnădăjduirea,
Suspină fata dureros şi geme :
—„O, nimeni n-a ştiut nenorocirea
Ca mine, şi-ale soartei mari blesteme.

Schimba-şi-or firea oamenii, şi mintea,
Pîn'va să-mi văd în faptă rugămintea.

71
Nădejde nu mai am... Mă plîng în van...
N-au rugile la muritori putere.
Durerea mea să-l mişte pe tiran,
Cînd nu-mi aduci nici tu vreo mîngîiere
O, n-aduc vină cinstei de oştean,
Atîta de puţin cînd i se cere,
învinuiesc doar cerul, duşman mie,
Ce-ţi dete neînduplecare ţie.

72
Nu, nu eşti crud nici tu, nici mila ta !
Destinul meu mi-i vitreg şi acum !
Destin fatal ! Sfărîmă-mi viaţa grea !
Eu o urăsc, n-o mai îndur nicicum !
Nu ţi-a ajuns părinţii a-mi lua
In floarea vîrstei ! Ţara mi-o vrei scrum ? !
Iar victimei, uitată şi de cer,
îi spinteci inima cu crunt jungher ?

73
Cum legea cinstei şi-a onoarei lege
Nu-ngăduie să stau mai mult aici,
Au cine de tiran mă va protege ?
Şi unde să m-ascund ? O, nu e nici
Un loc la adăpost de fărdelege !
Corupe-i aurul şi pe amici !
Dar ce aştept ? Nu pot fugi de moarte ?
De viaţă mîna mea mă va desparte !"

74
Tăcînd, împărătească, mîndră ciudă
I se aprinde-n ochi... Se-ntoarce-o clipă
Sa plece înapoi,cu pleoapa udă...
Pricina plînsuluî ce se-nfiripă
Mania pare şi durerea crudă,
Dar marea lacrimilor ei risipă
Se-arată-n vălul razelor de soare
Cristale vii şi perle sclipitoare.

75
Obrajii ei, scăldaţi de lacrimi vii,
Cu stropi care-i înrourează poala,
Par flori gingaşe, albe-rubinii,
Cu rouă n zori, cînd îşi deschid petala,
Chemînd la sinul lor zefiri zglobii,
încît rîvneşte Aurora fala,

Privindu-le, s-adune roua boabe,
S-o pună în cununa ei podoabe.

76
Dar lacrimile ei strălucitoare,
Podoabe pe obraji, pe-nvoltul san,
Stîrnesc un foc, ce, cu şerpuitoare
Văpăi, curînd pe inimi e stăpîn.
Minunea dragostei izbînditoare
Ce arde-n gheaţă şi în val hapsîn !
De dragoste natura-nvinsă-n veci e.
Dar dragostea-n Armida se întrece !

77
Stîrnea minţitu-i chin adevărată
Compătimire-n inimi împietrite
Şi mulţi spuneau că l-a hrănit turbată
Tigroaică pe Bouillon ; că stînci trăsnite
L-au fost născut, sau marea-nfuriată,
Prinţesei ajutor de nu-i trimite...
Cum poate crudul oare, la primejde,
S-o tulbure, să-i dea doar deznădejde !

78
Cît fiecare murmură şi tace,
Eustache, arzînd de milă şi de dor
Mai mult ca toţi, un pas nainte face,
Vorbindu-i lui Bouillon, cutezător :
—„Stăpîn şi frate, greu e să se-mpace
Un aspru gind cu ruga tuturor?
Dorinţei, rîvnei noastre nu te pleci ?
De-o hotărîre eşti legat pe veci ?

79
Nu zic nici eu ca marii capi de oaste,
Ce sub porunca lor au strîns noroade.
Să uite că îi stau cetăţii-n coaste...
Dar printre noi aventuroase spade
Mai sînt, străine legi nestînd s-adaste...
Şi dintre-atîţia, oare, nu se cade.
Şi nu se poate să alegi chiar tu
Vreo zece cum prinţesa însăşi vru ?

80
Renunţi la datoria către cer
Cand aperi farmecul şi neprihana ?
Nu-i place cerului să-l treci prin fier
Pe unul care şi-a furat coroana ?
Dar chiar onoarea mea de cavaler
Mi-ar îndemna să stăvilesc prigoana

Si netrăgînd foloase, căci să-i apere
Pe slabi se cere spada să ne scapere.

81
Jur că nicicând nu se va spune-n Franţa,
Sau ţări unde curtoazia-i doamnă,
Că ne lipseşte nouă cutezanţa,
Dreptatea cind ne cheamă şi ne-ndeamna
Mi-arunc eu spada, zalele, ca zdreanţă,
Căci asta dezonoarea mea înseamnă...
Nedemn de arme, roib, de nobil nume
De cavaler m-oi socoti pe lume."

82
Aşa grăind Eustache, toţi soţii lui
îi află sfatul bun şi fără greş.
Bouillon răspotopit de rugi acu-i
Să fie zece dintre ei aleşi.
—„Cînd împotrivă tuturor te pui
Ei, bine, — zise — la liman nu ieşi.
Armida mulţumească-i vrerii voastre,
Şi niciodată hotărârii noastre.

83
Dar dacă-i credeţi lui Bouillon puţin,
Cu râvna voi luaţi-o mai domol!"
Iar ei îl înţeleseră deplin
Şi se-nvoiră, fără de ocol.
Dar ce nu poate-un ochi de lacrimi plin
Şi,-n vorbe dulci, al patimei pîrjol ?
Din buze-i iese, ei, de aur lanţ *
Ce-i leagă cum voieşte ea în danţ.

84
Eustache-o cheamă şi îi spune :
—„Toata Durerea ta, frumoaso, să-nceteze !
Avea-vci ajutorul de îndată
Ce ţi-l cerură temerile treze !"
Si-atuncea fruntea ei înnegurată
Atîta prinse să se-nsenineze,
De se îndrăgosti de ca Natura
Cu vălul cînd îşi şterse ochii, gura.

85
Cu dulce glas şi mişcător anume
Le mulţumi, pentru-ajutor, fecioara,
Zicînd că veşnic ea şi-ntrcaga lume
Şi-or aminti cum îi salvară ţara.
Cu multă elocvenţă-n gesturi spune
Ce nu poate prin glasu-i inimioara...

Se-ascunde ea sub prefăcută mască,
O bănuială-n ei că nu stîrnească.

86
Văzînd că însăşi soarta îi surîde,
Urzeala vrea să-şi pună iute-n faptă.
Cît nu se află planurile-i hîde,
Prin vrăji şi nuri fermecători se-aşteaptă,
Mai mult ca Circe şi Medeea, gîde
Să fie multora, la rău deşteaptă,
Şi către somn să cheme aspre gene,
Cu dulce glas, ca glasul de sirene.

87
Cu fiecine-şi pune in mişcai,
Cu totul altfel femeiasea vrajă :
Ba-i ruşinoasă, ba-i aţiţătoare,
Să-l prindâ pe îndrăgostit în mreajă.
Se-nfrînă ea cînd vede grabă mare,
Cînd nu, nu-şi pune farmecelor strajă,
Ci şi le desfăşoară larg pe toate,
Chemînd către plăceri şi voluptate.

88
Cînd vede unul că se-ndepărtează,
Sau bănuieli că-i stîmpără dorinţa.
Prin dulce zîmbet ea-l încurajează,
Senini i-s ochii, dulce dor fiinţa.
In leneşi ţine-mpătimarea trează,
Cum în cei dîrzi speranţa şi credinţa.
Şi, inimi aprinzînd, blestemă gheaţa
Ce veşnic neîncrederii i-i soaţa.

89
Cu alţii, orbi şi îndrăzneţi din fire,
Zgîrcită este-n vorbe şi-alintări,
Chemîndu-i către teamă şi cinstire...
Dar şi în dispreţuitoare stări
O rază scapără, de-mpăciuire.
Ce duce de la teamă spre visări.
Cu-atît mai tare doru-n inimi întră.
Cu cît se-arată ea la chip mai mindră.

90
Ades frumoasa se trăgea-n unghere,
Ca de durere copleşită parcă,
Minţind că se căznea din răsputere
Să-şi mai ascundă — cică, — ochii leoarcă.
Vedeai cum înşelaţi şi în tăcere
Plîng toţi şi cum de chinul ei se-ncarcă.

Săgeţi călea în foc de patimi mila,
Să le înfigă-n inimi, cu de-a sila.

91
Alungă frămintările funeste
Apoi, şi spre iubiţi grăbeşte pasul,
De parcă plină de nădejde este
Şi toţi i-aud atuncea iară glasul,
înseninată, cu priviri celeste,
Doi sori îi fac strălucitor obrazul,
Indepărtînd şi temerile sumbre
Ce stară ochii tuturor s-adumbre.

92
Surîsul dulce, mingîiosul grai,
Cînd simţurile tuturor le-mbată,
Nendătinaţi cu-atîta miere, mai
Că simt că inima li-i despicată.
O, crud Amor ! Şi în dulceaţă ai
Cum şi-n asprime, moartea îngropată !
E răul tău cumplit de cînd e veacul,
Precum cumplit din veac îţi este leacul !

93
In cumpăna de gheară şi de foc.
De rîs, de plîns, de teamă şi nădejde,
Greşeala lor e al Armidei joc :
Nu-şi ştie unul cruda soartei mejde.
Cînd vinul află. să-i vorbească, loc,
De dorul lui cel plin de deznădejde,
Ca o naivă, chinurile-i crude
Se face ea că nici nu le aude.

94
Sau, ochii coborîndu-i cu sfială
Bujori îi înfloresc pe albul feţii...
Dispreţ ascunde astfel şi răceală
Sub mîndrii trandafiri ai frumuseţii.
Aşa cum aurora, cînd se scoală,
îmbujorează chipul dimineţii,
Dispreţul ei şi purpura sfielii
Deodată se topesc în albul pielii.

95
Iar cinci ghiceşte focul tot că vrea
Să-şi verse unul, ocoleşte-l fata.
Sau loc îi dă să-şi spună păsul ea,
încît nimic dînd, totul ia de-a gata
Astfel îl tot tîrăşte-anapoda
De-i spulberă nădejdea, judecata,

Cum pierde vinătorul, bunăoară,
Cînd amurgeşte, hăituita fiară.

96
Astfel de nas îi duse multe zile
Pe mulţi, în mreaja ei căzuţi mereu.
Robi îi făcură armele fragile
în lanţul dragostei nespus de greu.
E de mirare Hercule şi-Achile
Că-au fost înlănţuiţi, cum şi Thezeu,
De-amor, cînd oastea lui Christos se lasă
în mreajă prinsă de-o necredincioasă ?

CINTUL V

1
In vreme ce Armida, prefăcuta,
Pe cavaleri astfel îi prinde-n mreajă,
Nu numai zece vrînd, ci vrînd cu suta
In taină a-i ademeni prin vrajă,
Buillon în gîndu-i fapta dezbătut-a,
Voind a-i pune cetei cap şi strajă,
Caci bravi sînt toţi şi dornici, într-atît,
Incît îl fac pe prinţ nehotărît,

2
Dar, chibzuit, se-nvrednici Bouillon
Pe înşişi ei să-i lase să aleagă
Urmas mărinimosului Dudon,
Si-acest ales s-aleagă ceata-ntreagă,
Prilej de plîngeri să nu dea şi zvon
Sa nu-i iasă că-n toate prea se bagă.
Voia să dovedească, totodată,
Cat preţuieşte el întreaga ceată.

3
La el deci îi chemă pe toţi, zicînd :
— „Vi-i cunoscut acuma gîndul meu
Armidei ajutor îi dau oricînd,
Dar vreau prilej prielnic, nu şi greu.
în faţa voastră vin cu-acelaşi gînd
Şi, poate, asculta-veţi ce spun eu,
Că-n schimbătoarea lume şi deşartă
Schimbîndul gînd statornicia poartă.

4

De credeţi, însă, că-i nedemn de voi
Să ocoliţi primejdii nencetat,
Cutezătoare inimi de eroi
De află piedici în sfiosu-mi sfat,
Eu nu mă pun în drumul faptei noi
Şi n-o să-mi iau napoi cuvîntul dat
Ci veşnica poruncii noastre frînă
Uşoară vreau şi blîndă să rămînă.

5
Plecarea sau rămînerea pe loc
De voia voastră să atîrne doar ;
Dar prinţului ucis, vă dau soroc,
Urmaşul să-i numiţi acuma chiar ;
S-aleagă zece el, căliţi în foc,
Dar nu mai mulţi de-atît, c-ar fi-n zadar
Că-n aste treburi necurmat se cere
Eu să-mi păstrez deplina mea putere".

6
Astfel grăi Godefroi... Şi de îndată,
Chiar fratele lui bun dădu răspuns
„O, bine-ţi şade ţie o înceată
Virtute ce pătrunde-n nepătruns !
Dar braţul dîrz şi inima-nfocată
Curaj cer şi-ndrăzneală de ajuns.
Prudenţa-n tine-i cumpănă în toate,
Iar pentru noi ar fire laşitate.

7
Dar cum, oricum, primejdia-i uşoară,
De faţă cu-aşteptatele dobînzi,
Ingăduie cei zece, aşadară,
Sa plece cu Armida-n pilc restrîns."
Astfel ascunde arzătoarea pară
Sub zelul setei după noi izbînzi ;
Si toţi ceilalţi drept dor de luptă vor
Acum să pară al iubirii dor.

8
Priveşte tînărul Bouillon gelos
Spre fiul, al Sofiei preafrumoase ;
Virtutea, mai de preţ în trup frumos,
Admiră-i cu priviri invidioase,
Si-atunci să-l vadă vru din ceată scos
Cum inima pizmaşă sfat îi dase
Si-astfel, chemîndu-l lingă el să vie,
Il linguşi cu multă dibăcie :

9

— „Mai vrednic, tu ca vrednicul tău tata
In arme ne-ntrecut chiar tînăr foarte,
Sub braţul cui rămîne oastea toată
Din care împreună facem parte ?
Doar lui Dudon supusu-m-am o dată
Cinstindu-i anii... Moartea ne desparte ?
Ci cui pot eu să mă supun acuma ?
Te vreau, te cer, te ştiu pe tine numa !

10
Prin stirpe eşti egalul fiecărui
Şi eşti prin fapte mai presus de mine,
Chiar Godefroi, naintea orişicărui
Ţi-ar da un laur ce ţi se cuvine.
Să fii deci căpitanul oastei stărui;
Au vrei pe-Armida s-o răzbuni, mai bine?
Dar nu cred eu că vrei asemeni fapte
Ce taină cer mereu şi miez de noapte.

11
Aice doar mai multă strălucire
Virtutea ta va dobîndi şi preţ
Şi, dacă nu arăţi împotrivire
Şi-ai mei te-or vrea în rangul cel măreţ;
Dar cum, mereu, nehotărît din fire
Mi-e sufletul, şi tăinuit, răzleţ,
îţi cer să fiu pe voia mea stăpîn,
Cu-Arirrida sau cu tine să rămîn."

12
Tăcu Eustache... La vorbele-i din urmă
Tot sîngele îi năvăli-n obraz ;
Şi slab ascunsă, patima ce-l scurmă,
Zîmbind priveşte-o celălalt viteaz;
Săgeata-n pieptu-i lasă slabă urmă
Şi lin deschide dragostei zăgaz,
Gelos el nu e şi puţin îi pasă
De-o fi sau nu alături de frumoasă.

13
Sfîrşitul crud al lui Dudon fierbinte
Ii răsuceşte-n inimă, jungher ;
Dezonorat că-i încă viu se simte
Argante cel cutezător sub cer;
Iar lauda îndeamnă-l înainte,
Onoruri meritate cînd îl cer
Şi-i place-n juna-i inimă să culce
Al laudelor sincer son şi dulce.

14

— „Să merit rangul, nu să-mi fie dat,
Răspunse el — mi-ar fi plăcut mai mult.
Eu sceptrul nu-l rîvnesc neapărat,
Virtutea de mă-nalţă prin tumult;
Dar de mi se cuvine — şi-mi dai sfat
"Chiar tu să-l iau, pe tine te ascult,
Şi scumpă va să-mi fie mărturie
A cinstei ce mi-o hărăziţi voi mie.

15
Nu cer şi nici mă-mpotrivesc, să ştii;
Vei fi şi tu în rîndul celor zece."
Eustache atunci îndată şi grăbi
Tovarăşii voinţei lui să-şi plece ;
Dar rangul vrînd, şi-n Gerhardt fierb mînii
Căci, de-l răniră iuţi săgeţi zevzece,
în piept trufaş pîrdalnica iubire
N-a stins nestinsa sete de mărire.

16
Pe el, din marii regi norvegi descins,
Ce-au stăpînit mulţime de provinţii.
Şi sceptre şi coroane-n timpul stins,
Trufaş îl fac strămunii şi părinţii;
Rinaldo-i doar prin fapta lui deprins
A se făli, şi nu prin tot ce prinţii
Din stirpea-i veacuri cinci ştiură face,
Ilustrii-n luptă, mari în timp de pace.

17
Barbar, Gerhardt cunoaşte o măsură
Ce-n aur doar atîrnă şi-n măriri;
Virtutea este pentru el obscură
Cînd titlul nu-l orbeşte cu sclipiri
Şi-un simplu cavaler el nu îndură
Să ţină piept trufaşei sale firi
Şi ura lui i-atîta de fierbinte
încît întunecă barbara-i minte.

18
Şi-atunci un mârşav spirit din infern,
Văzînd ce rană-i taie-n suflet cale,
I se strecoară-n sînge, vrînd etern
Stăpîn să fie gîndurilor sale.
Mînia, ura-n el culcuş şi-aştern.
L-acresc, l-aţîţă să îmbrace zale.
Iar în adîncul inimii-l înţeapă
Mereu un glas ce ura i-o adapă :

19

„Rival al tău, Rinaldo ! Cîţi antici
Eroi din stirpea lui în urmă are ?
El, ce se vrea egalul tău aici,
Ce sclavi înstăpîneşte ? Ce popoare ?
S-arate cîţi bunici şi străbunici
Coroane au ca stirpea ta sub soare ?
Cutează mult un senior de rînd
Descins din rob italian pămînt!

20
Triumfător sau mort în viitor,
Au nu-i triumf să-ţi fie azi rival ?
Ce-o zice lumea ? Simplu senior,
Se-nfruntă cu Gerhardt ! I-i deci egal
O, rangul lui Dudon, strălucitor
Te-ar fi făcut pe drumul triumfal,
Cum strălucire i-ai fi dat şi tu.
Cerut de altul, preţu-i se pierdu.

21
Dudon, fără suflare azi şi grai,
Din cer străvede totuşi ce se-ntîmpla ;
Ce nobile arinii se zbat in rai
Bătrînului cel bun sub aspra-i tîmplă,
Cînd vede ce trufii deşarte, vai,
Au fost pe-un copilandru tont să-l împlă !
Necopt, cu neştiinţa vieţii geamăn,
Se vrea egal cu bravul fără seamăn.

22
Se vrea ! Cutează ! Şi primeşte-n schimb
Pedeapsă ? Nu ! onoruri, doar, şi laude ;
Şi sînt destule să-l aţîţe, limbi.
Şi (ce ruşine !) palme să-l aplaude !
De nu-l împiedică Bouillon la timp
Doar lupta dîrză braţul tău s-o caute ;
Să nu-ţi ia rangul ce ţi se cuvine.
Arată-le ce poţi, ce eşti, şi cine !"

23
I-ncinge glasul vil cumplita ciudă,
Curînd îi arde ca o torţă-n piept;
Prin ochi ţîşneşte-i flacăra ei crudă
Tălăzuind prin graiul nenţelept.
De la nimica înapoi el nu dă,
Il face pe erou nedemn, nedrept,
De fumuri plin ; iar cutezanţa-i vie
O face furioasă nebunie.

24

Tot ce-n Rinaldo-i mîndru şi ales,
Mărinimia ce-l ilumineză,
Umbrind el adevărul tot mai des
Cu perfidie spurcă şi pătează ;
Si nu-şi dă seama, dînd sfruntării ghes,
C-aud cu toţii gura lui de piază,
Ci— orb — mînia-şi varsă mai departe
Si hula ce-l apropie de moarte.

25
Caci demonul ce limba lui o pişcă
Il plăsmuieşte fiece cuvînt;
In hule face gura lui morişcă
Si focului mîniei dă-i avînt.
Se află loc mai larg unde se mişcă
Alese pilcuri de oşteni, pe rînd,
In lupte şi turniruri ziua-ntreagă,
Mereu să-şi verse-n braţe nouă vlagă.

26
Aici la ceas de mare vălmăşag,
Urmînd nestrămutatul său destin,
Il ocări pe tînărul pribeag,
Avînd pe limbă infernal venin,
Atunci Rinaldo, gata de harţag,
Plesnindu-i pieptul de mînie plin,
Strigă :— „Ba minţi !" — şi, dînd un scurt ocol,
In faţă-i răsări cu fierul gol.

27
I-i tunet vocea, fulger spada lui
Ce trăsnetul nimicitor vesteşte ;
Ci Gerhardt freamătă ; scăpare nu-i;
Nici fuga nu-l poate scăpa din cleşte.
Ţintit însă de ochii orişicui,
Se-ncumetă să lupte vitejeşte,
Se-mplîntă în pămînt, sfruntînd bravada,
Voind rivalul a-şi opri cu spada.

28
Şi mii de fulgere se întretaie,
Se-ncrucişează mii de spade parcă ;
Buluc se-mpinge lumea la bătaie
Şi, dînd din coate, tot să vadă-ncearcă.
Rumoare surdă, surdă hărmălaie,
Văzduhurile pare că le-ncarcă;
La fel topeşte vîntul, lîngă mal,
Un vuiet surd în muget surd de val.

29

Şi mii de voci se străduie-n zadar
A-i potoli viteazului turbarea;
Striveşte piedici, dacă-n drum răsar,
Cu orice preţ voind doar răzbunarea ;
De arme, oameni neavînd habar,
E fulger spada lui şi-i ca viitoarea,
Şi mii de-apărători în clipa cruntă
Nu mişcă, pe Gerhardt cînd îl înfruntă.

30
Şi totuşi, stăpînit chiar în mînic,
Cu dreapta-i mii de lovituri împarte :
în piept, la cap, izbi într-una ştie
Din stînga şi din dreapta, dintr-o parte...
E mîna lui cumplită vijelie,
De n-o văd ochii cum aduce moarte,
încît, neaşteptată, orişiunde,
Răneşte, scrijelează şi pătrunde.

31
Nu conteneşte pînă nu-i împiîntă
De două ori în piept cumplita spadă
Şi sufletu-i prin două răni se-avîntă
Cînd bietul trup îi cade jos, grămadă ;
în teacă-şi vilă spada sîngerîndă
Rinaldo pe duşman nevrînd să-l vadă.
Şi fuge-aiurea. nevăzut de nime,
Uitînd de răzbunare şi cruzime.

32
Zări Bouillon, de-atît tumult strigat,
Cum Gerhardt zace-n colb, cu păru-n sînge,
Cu sînge pe veşmîntu-i sfîşiat,
Cum moartea văl pe chipul lui răsfrînge.
Mai auzi pe vajnicul bărbat
Cum, suspinînd, mulţimea îl deplînge
Şi, buimăcit, strigă : — „în loc cinstit
De toţi, s-o facă, cine-a îndrăznit ?"

33
Arnold, cel mai ivibit de mortul prinţ,
Umflind cu totul faptele, i-a spus
C-a fost de-un fleac Rinaldo scos din minţi
Şi pe Gerhardt cu spada l-a răpus ;
Că fierul, scut al dreptei mari credinţi,
L-a-ntors în contra oştii lui Isus,
Călcînd porunca şi pitacul lui,
Preabine cunoscute orişicui.

34

Că-i cere moartea, deci, acest pristav
Cum legea-i cere moartea, negreşit,
Şi pentru că e faptu-n sine grav
Şi pentru că aici e loc oprit ;
Iertarea lui-ar îndemna grozav
Pe alţii să-i urmeze-n chip pripit :
Toţi cei jigniţi s-ar răzbuna ca el,
Fugind de-a legii cumpănă astfel.

35
Că s-ar stîrni zîzanii cu de-a sila...
Şi meritele prinţului apoi
Le aminti, ba să stîrnească mila,
Ba să dezlănţuie mînii, şuvoi...
Tancred însă, destăinue racila
Ce i-a-ndemnat la luptă, pe cei doi...
Bouillon, posac la chip, ia totu-n seamă
Insuflă însă nu nădejdi, ci teamă.

36
Ci stăruie Tancred : — „Adu-ţi aminte
Cine-i Rinaldo, mare senior,
Prin veche stirpea lui, mai înainte,
Şi prin curaju-i veşnic uimitor.
Apoi, prin unchiu-i, Guelfo... Nu-i cuminte
Să dai la fel pedepse tuturor,
Ci după ranguri preţuieşti o faptă
Şi doar între egali dreptatea-i dreaptă."

37
Grăi Bouillon : — „Mai-marii celor mici
Dau pildă a supunerii depline ;
Să-i las de cap să-şi facă, vrei să zici,
Pe cei mai mari, iertînd asemeni vine ?
Vrei pleava să-mi asculte doar aici ?
Autoritate-i asta ? Ce ruşine !
O, sceptrul meu ! I-i neputinţa preţul ?
Eu nu-l mai vreau ! L-arunc cu tot dispreţul

38
Dar, slobod şi cinstit primit, o, nime
Nu va să te-njosească-n mîna mea,
Prea bine ştiu cînd cere-se asprime
Şi cînd să laud ştiu, aşijderea ;
La fel şi nobilime şi prostime
Sub dreaptă legea mea voi şti pleca !"
Astfel grăi... Tancred, de-o vreme-ncoace,
Cinstire datorîndu-i, stă şi tace.

39

Şi-l laudă Raimond, imitator
Al anticelor legi nendurătoare,
Spunînd că asprului cîrmuitor
Supusii-i dau mereu cinstire mare ;
Că disciplină nu-i, cînd, prea uşor,
Pedepsele se schimbă în iertare ;
Că e ruină orişice domnie,
Cînd temerea nu-i stă la temelie.

40
Tancred, cînd i-auzi şi lui cuvîntul,
Ştiii că trebuie să piece-n pripă
Să-i spună lui Rinaldo tot... Ca vîntul
Zbură pe-un roib ce-avea parcă aripă...
Duşmanul înfrăţindu-şi cu pămîntul,
Rinaldo-n cort intrase pentr-o clipă.
Aici dădu de el Tancred şi nu-i
Ascunse ce s-a spus pe seama lui.

41
Adăugă apoi : — „Dacă nu cred
Că-i chipul veşnic inimii oglindă,
Căci prea e gîndul omului secret
Şi prea-n adînce tainiţe colindă,
Cutez să spun că ochiul lui Tancred
Chiar gîndul lui Bouillon ştiri să-l prindă
Cel tăinuit, pe care nu-l îndupleci:
Cu pleava pe-o potrivă să te judeci !

42
Rinaldo surîdea, dar în surîs
Ii fulgera, şi-n vorbe, indignarea :
— „Doar sclavii, cei ce sclavi din fire îs,
îşi iau legaţi în lanţuri apărarea.
Eu liber m-am născut şi nu-s de rîs,
Să mi se hărăzească-ntemniţa rea !
Cu spada dreapta mea-i îndătinată
Şi laurii... Cu lanţul niciodată !

43
Răsplată mie dacă vrea să-mi deie
Bouillon, asemeni unui om de rînd,
în lanţuri, într-o temniţă plebee,
Şi crede c-am să mă supun curînd,
Ciracii lui sau el în faţă-mi steie
Şi armele vor judeca oricînd !
Privelişti crude, tragedie crudă
Pe duşmani să-i desfete el asudă ?"

44

Aşa grăind, îndată cap şi bust
Şi-acoperă cu fin oţel de zale;
înhaţă scutul braţul lui robust,
La sold c teaca spadei lui fatale,
Şi-astfel, la chip magnific şi august,
E fulger ce nimic nu ştie-n cale.
Ţi-i geamăn Marte, cînd, spăimîntător,
Din cerul cel de-al cincilea scobori !

45
Tancred a-i domoli încearcă încă
Mînia mîndră, gata tot să sfarme.
— „Nenvins ţi-i braţul, zise, ca de stîncă,
Nicicînd la greu virtutea ta nu doarme ;
Eşti sigur cînd e spaima mai adîncă,
Şi sigur eşti, apururi, printre arme.
Ferească Domnul, numai, ca, dezastre,
Să nu aduci în rîndurile noastre !

46
Ce ai de gînd ? Au vrei pe mîini, pesemne,
Frăţescul sînge de creştin să-l ai ?
Prin lovituri de un creştin nedemne
Pe cei ce-s braţul Domnului să-i tai ?
Onoarea vană poate să însemne
Venind, plecînd ca valul mării, vai,
Mai mult decît credinţa şi cinstirea
Ce-ţi hărăzesc în ceruri nemurirea ?

47
O, Doamne, nu ! învinge-te pe tine !
Şi leapădă orgoliu şi trufie ;
Te pleci nu fricii — proniei divine,
Să-ţi dea al umilinţii laur ţie.
Sînt tînăr... Pot fi pildă ? Şi pe mine
Sfruntarea m-a-ndemnat la duşmănie,
Dar înfruntîndu-mi greu obida toată,
Eu nu lovit-am în creştini vreodată.

48
Ciliciei ajunsu-i-am stăpîn,
Sub steagul lui Isus Mîntuitorul,
Dar Balduin, mereu viclean, hapsîn,
Răpitu-mi-a şi ţara şi poporul;
Prieten, încălzindu-mi-l la sin,
Eu n-am crezut că-i este-acesta dorul.
Prin arme tot puteam lua-napoi,
Dar n-am voit război şi nici nu voi.

49

Iar dacă-n temniţi nu vrei să te poarte
Şi-n lanţ vezi ruşinoasă umilinţă,
De rob eşti încă legii cei deşarte
Onoare zisă — dă-mi îngăduinţă
Să te-apăr pe lîngă Bouillon de moarte...
Tu-n Antiohia te înfiinţa
La Boemond, cît fierb aici mînii.
Şi nu poţi voia lui a ocoli.

50
Curînd Egiptul, poate, dă năvală
Şi, de departe, viu va străluci
Virtutea ta cu înnoită fală,
Căci, mai slăbiţi, te-om vrea cu noi să fii
Ca omul căruia-ntîmplări sau boală
Lăsatu-i-au un braţ din două, vii!"
Se arătă şi Guelfo-n vremea asta
Şi-l îndemnă a ocoli năpasta.

51
La aste dom sfaturi, mîndra fire
A îndrăzneţului copil se pleacă
Şi se supune fără-mpotrivire ;
Dar ostăşime tristă şi posacă
S-o lase, roagă-se, a-l însoţire,
Ba pîn-la capăt, ba măcar oleacă
El tuturor le mulţumi pe rînd,
Doi scutieri cu dînsul doar luînd.

52
Şi pleacă el, rîvnind eterne glorii,
Ce-s inimii de foc imbold şi bici;
De fapte nemaipomenite dor i-i
Şi iama vrea să dea prin inamici.
Credinţa să-i dea laur de victorii
Şi chiparos... Nu vrea oprire nici
In inima Egiptului fertil
Pe unde tainic naşte rîul Nil.

53
Dar Guelfo, de cum tînărul voinic
îi zise bun rămas, gătit de drum,
Nezăbovind pe loc măcar un pic
îi iese-ndată lui Bouillon în drum...
Rosti acesta : — „Bine, ce să zic ?
Voiam chiar să ne sfătuim acum,
Heralzilor ajuns-am a le cere
Să mi te afle fără-ntîrziere."

54

Apoi, trăgîndu-l deoparte,-n şoaptă :
„Ţi se întrece prea de tot nepotul;
Mînia-n dînsul rău imbold deşteaptă
Şi uită-ntruna legile cu totul.
Aduce dezvinovăţire dreaptă ?
Nu cred deloc, şi vinovat socotu-l...
L-aş vrea nevinovat, dar nu se poate,
Şi-s pentru toţi aidoma-n dreptate.

55
Cîrmuitorul legii i-i străjer,
Din el doar drepte judecăţi emană ;
Apururi neînduplecat, sever,
Nicicînd nu-i este patima tirană.
Silit dacă s-a bizuit pe fier,
Sfruntînd o lege sacră, suverană,
Supremei judecăţi, ca orişicine,
Cinstind-o, vie-atunci să i se-nchine !

56
In mîna noastră vină de cu sine.
Eu meritul i-l preţuiesc cît pot,
Daj dacă-i încăpăţînat cu mine,
Ii ştiu pe nemblînzitul tău nepot,
Induplecă-l şi tu cum se cuvine,
Nu mă sileascâ a uita de tot
Că-s blînd, cu toate că-s răzbunător
De neînduplecat, al legilor".

57
— „O inimă lipsită — Guelfo zise —
De orice josnicie,oaie poate,
Să-şi lase pîngărite har şi vise,
Să nu le apere de strîmbătate ?
Pe drept pe hulitor dacă-l ucise,
Să-i pună stăvili urii cine poate ?
Şi cine numără-n al luptei foc
Ce lovituri se dau şi-n care loc ?

58
Să se supună judecăţii tale
îl chemi, dar nu mai poate, şi mă doare.
Departe foarte-l duce nouă cale
Cînd este urmărit de răzbunare.
Dar însumi stau chezaş dreptăţii sale
Şi spun că urmărirea noimă n-are,
S-arat defăimătorilor aştept
Nedreapta hulă răzbunată drept.

59

Da, da. da, da, pe drept s-a avîntat
Să-i taie lui Gerhardt trufaşul moţ.
E vina lui pristavul c-a uitat,
Aici nu-l laud eu şi nu-i sînt soţ."
Tăcu ; Bouillon grăi : „îndepărtat,
Zîzania ne-o ocoli pe toţi...
Nu zămisli şi tu o nouă ceartă
Că-s certuri mult prea multe, Doamne iartă.

60
Dar între timp, vicleana vrăjitoare,
Cerîndu-şi ajutoru-n fel şi chip,
Umbla întreaga ziuă rugătoare
Şi-adesea farmecu-şi schimba-n tertip.
Dar vălul nopţii, cu înnegurare
Cînd ascundea-n apus al zilei chip,
In cortul ei sta singură cu cei
Doi scutieri şi două şi femei.

61
Dar nici neîntrecuta-i viclenie,
Nici farmecul, nici dulcele ei grai,
Nici nuri cum n-au mai fost şi n-or să fie
Nici chipul ce părea că-i rupt din rai,
Nici faptul că pe-ntîii-n vitejie
I-a prins în mreaja părului bălai,
In suflet nu-i stîrni, nesăbuită,
Lui Godefroi, piosului, ispită.

62
Cu muritoare gingăşii zadarnic
Se străduie să-l prindă-n mreajă fata.
Cum pasărea sătulă bobul darnic
Nu vrea să-l vadă, nici venit de-a gata,
Sătul să vadă lumea, cată harnic
Bouillon cărarea Slavei, neumblata...
Viclean Amoru-ntinde-n drumu-i mreajă,
Dar voia lui destramă orice vrajă.

63
Orient încearcă ca să-ntoarcă gîndul
Sfinţit, al lui, de la cărarea sfîntă,
Prin vicleşuguri mii şi întrecîndu-l
Chiar pe Proteu ; oricît îl tot descîntă,
Cu dulci priviri, cu mersul şi cuvîntul,
Ce inima de gheaţă o-nfierbîntă,
Prin har divin Bouillon o-nfruntă veşnic
Şi nu se lasă tras pe drumul greşnic.

64

Frumoasa ce credea că inimi caste
Cu-n temurat al genelor le arde,
înfrîngerea mîndriei stînd s-adaste
Uimirea şi obida grea, de moarte,
Mult mai uşoare cuceriri nefaste
Atuncea caută în altă parte,
Cum generalul care lasă baltă
Cetăţi prea tari şi altele asalta.

65
Stătu, la fel, Tancred de neînvins
în faţa armelor frumoasei fete.
De o mai mare patimă încins
El alteia în suflet loc nu-i dete,
Otrava-i leac otrăvii, dinadins,
Cum patimile-s altor patimi bete...
Pe toţi îi prinse fata-n dulce farmec,
Dar pe cei doi îi ispiti zadarnic.

66
Măcar că o durea că nu-i deplină
Izbînda planurilor ei dibace,
Se mîngîia în gînd că e regină
Atîtor bravi eroi prin vino-ncoace ;
Şi fapta să nu-i iasă la lumină
Vru-n sigur loc pe degete să-i joace,
Căci lanţuri, nu de vrajă, ci cătuşe
Se află-n dos de ferecată uşe.

67
Şi cum venea sorocul, căpitanul
Să-i dea făgăduitul ajutor,
Se duse de-i grăi, minţind aleanul :
— „O, sire, timpul zilnic îl măsor,
Căci dacă veste prinde-va tiranul
Că vreau, cu tine sprijin, să-l dobor,
Se va găti şi el de apărare
Şi sorţi uşori izbînda noastră n-are.

68
O, nu lăsa să-i dea întîi de veste
Ba faima, printr-un zvon, ba chiar spionii!
Alegerea-n puterea ta de este,
Dă-mi cîţiva bravi să spulbere dihonii.
Neprihănirea, faptele aceste,
De nu le uită Domnul marii pronii,
Recîştigîndu-mi tronul baştin iară
Ţi-oi fi-n război şi-n pace tributară".

69

Ci, căpitanul, ascultînd-o, iată,
Nemaiputînd acum să dea-napoi,
Cum pare graba ei adevărată,
Se cere el s-aleagă din eroi...
Dar ei dau buzna, ceată după ceată,
Să fie-ntre cei zece mai de soi,
Şi duhul, al întrecerii ce-i roade,
Le face rîvna mai necumsecade.

70
Citindu-le în suflet osîrdia
Asupra lor cîştigă ea-n putere
Şi teama iscă-n ei, şi gelozia,
Deopotrivă inimii junghere.
Amoru-nvaţă iute lenevia .
Şi, lingav, dacă nu-l aţîţi, se piere,
Cum merge roibul cel focos cuminte
Cînd n-are soţ în urmă sau-nainte.

71
Şi-atît de bine ştie să împartă
Cuvinte dulci, cum şi priviri fierbinţi,
Incit amantul pe-alt amant nu-l iartă
Şi coace-n ei nădejdi şi suferinţi.
Răpuşi pe rînd de-a farmecelor artă
Se bulucesc, dau iama, scoşi din minţi,
Şi-s fără frîu, şi uită de ruşine,
Şi-n darn Bouiilon încearcă a-i reţine.

72
Voind a-i mulţumi pe toţi la fel
Şi neţinîndu-i nimănuia parte,
Ruşinea lor îl mînie pe el.
Cum nebunia ce-i aţîţă foarte.
Şi vrînd a fringe valul lor rebel
Le zise, şi mai mult să nu-i întarte
— „Ci numele vă scrieţi, şi-ntr-un vas,
în judecata sorţilor vă las."

73
Ei numele îşi scriseră pe loc
Şi sorţii fură traşi în mică urnă.
Artemidor, cel conte de Pembroc,
Ieşi întîiul, şi Gerard pe urmă.
Viaceslav avu apoi noroc —
Grav şi-nţelept odată, astăzi scurmă
Amoru-n el şi tînăr vrea să pară !
Bătrîn strivit de-a patimei povară !

74

Senină fruntea li-i, li-s ochii rouă,
Plăcerea inimile lor inundă,
Cînd văd cei trei, că soarta într-o nouă
Nădejde focul dulce li-l scufundă.
Ci teama, gelozia, amîndouă
în ceilalţi rod cu ură furibundă ;
Toţi spînzură de buza celui care
Biletul desfăcînd, citeşte tare.

75
Guasco şi Ridolfo le urmară
Şi Olderic ales fu de hazard,
Nu-i Rousillon rămas pe dinafară
Nici Henric, nici bavarul Eberhardt...
Ştia Raimbaud, cînd sorţii îl chemară,
Că va trăda creştinul său stindard ?
(E-atît de tare-Amorul ?) Iată-i, zece !..
Cu fata alţii nu mai pot să plece...

76
în ceilalţi urlă pizma şi mînia,
îşi strigă soarta crudă şi nedreaptă ;
Se plîng, Amor, că-ţi vrei împărăţia
Cu juzi şi legi şi plată după faptă.
Dar cum e dat să crească-n om dîrzia
Cînd frupt oprit rîvneşte şi aşteaptă,
Mai mulţi, în ciuda soartei, stau s-aiapte
Armidei să-i urmeze-n fapt de noapte.

77
Vor zi şi noapte umbra ei să fie
Şi-s gata să-şi jertfească viaţa lor;
Suspine dulci, minţita duioşie,
Le sînt imbold să facă precum vor;
Ea, fiecăruia, cu viclenie,
îi spune zbuciumele lui c-o dor ;
Cei zece însă, iată că,-n armură,
Salutul ultim lui Bouillon dădură.

78
Şi fiecărui înţcleptu-n parte,
Cum schimbătoare-i pravila pagină,
Ii dete sfat în ce chip să se poarte,
în vreo capcană prins să nu rămînă.
Dar vorbele-i zburară,-n vînturi sparte,
Căci mintea nu-i Amorului stăpînă.
Ci. bun rămas luîndu-şi el — să plece
N-aşteaptă-Armida Aurora rece.

79

Cu-aceşti rivali plecă izbînditoarea
Legaţi la carul de triumf al ei.
Iar ceilalţi învăţau acum turbarea,
Rămaşi în urma aprigei femei.
Dar cum întinse aripi înnoptarea,
De linişte şi vise,-n ochii grei,
Tîrîţi de-Amor, în taină mulţi urmară
Poteca străbătută de fecioară.

80
Eustache e cel dintîi ce-abia aşteaptă
A umbrelor întunecate spuză,
Căci îi tîrăşte mintea, azi necoaptă,
Prin oarbe bezne, oarbă călăuză.
Bătu întreaga noapte cale dreaptă,
Iar cînd cocoşii fu în zori s-auză,
Zări un pîlc cu steagul şi cu fata,
în burgu-n care înnoptase ceata.

81
Şi alergă spre ea, şi-atunci însemnul
Recunoscuidu-i, şi strigă Raimbaud :
— „Ce cauţi ? Care vînt ţi-a fost îndemnul ?”
—"Pe-Armida o urmez ori încotro,
Sînt gata să-i ascult porunca, semnul,
Şi sclav să-i fiu de astăzi încolo !"
— „Dar cine-ţi poartă spre onor piciorul?”
Cellalt îl întrebă atunci. — „Amorul !

82
Pe tine soarta te-a ales, deci, spune,
Alegătorul cel mai mare care-i ?"
— „Ţi-s titlurile false şi nu-s bune !
Prin viclenii te vrei urmaş fecioarei ?
Au vrei să te strecori cu-nşelăciune
Printre acei ce-s scut fermecătoarei
Prin lege ? Sclav cu sila tu te vrei ?"
— „Dar cine-mi stă-mpotrivă, cu temei ?"

83
— „Chiar eu !" — strigă Raimbaud — şi, deodată,
Ca viforul dădu spre el năvală,
Eustache e gata şi el să se bată
Şi-ardoarea amîndorura-i egală ;
Tirana inimilor însă, iată,
Struni cu-n semn pripita lor sminteală
Zicînd : — „Raimbaud, opreşte-te .şi rabdă
Nou ajutor în răzbunarea-mi dreaptă.

84

Mă vrei la adăpost, şi-asupră-i taberi ?
Au vrei să mă lipseşti de-un braţ viteaz ?
Să-mi aperi viaţa, cinstea să mi-o aperi,
Bine-ai venit, Eustache, la mine, azi !
Să nu las spada nobilă să-ţi scaperi ?
Ar însemna să fiu fără obraz."
Dar iată că-ntr-acestea iar şi iarăşi
Se arătau la faţă noi tovarăşi

85
Ce, gîndul bănuindu-şi-l, de hoţi,
Se măsurau chiorîş, cu ochii răi;
Armida veselă-i primea pe toţi
Trecîndu-i bucuroasă — printre-ai săi...
Dar cînd mijiră zorii, zeci de soţi
Văzu Bouillon că-s duşi pe rele căi...
Şi prevăzînd în viitor năpasta,
Adînc se întrista în clipa asta.

86
Dar iată că un sol sleit apare.
Prăfos şi trist ca-n clipele grozave,
Un om aducător de veşti amare.
Pe frunte cu-a durerilor hrisoave
Zicînd : — „Mărite senior, pe mare
Aleargă roi de egiptene nave ;
Giuglielmo-ţi dă de veste, ce ligurii
Matrozi îi duce, azi, pe valu-n furii".

87
Mai spuse solul că de pe corăbii
S-a fost trimis spre tabără merinde,
Dar că tilharii hulpavi din Arabii,
Convoiului ţîşnindu-i înainte,
Trecînd cămile, oameni, cai prin săbii,
Făcură sclavi din cîţi putură prinde,
Pe fund de vale, pe neaşteptate,
Lovindu-i crunt clin faţă şi din spate.

88
Crescînd neobrăzarea şi-ndrăzneala
Barbarilor mereu rătăcitori,
Potopului asemeni dau năvală
Şi piedici nu mai ştiu în drumul lor ;
Să bage groaza-n ei şi dîrdîiala,
S-ar cere escadroane-ntr-ajutor,
Să simtă hoţii cine drumu-l apără
Din Marea Palestinei pînă-n tabără.

89

Şi vestea se lăţi din gură-n gură
Arabii din pustiu că se ridică ;
Şi pleava oastei fără de măsură
Cuprinsă fu de-a-nfometării frică ;
Văzînd Bouillon că spaima oastea-i fură
Slăbind curaju-n inima voinică,
Le potoli, senin şi-n vorbe sigur.
Cumplitele neliniştirii friguri :

90
— „Pe voi, ce-aţi înfruntat mereu cu mine
Primejdii fără număr şi năpaste,
Apărători religiei creştine,
Fiind pentru Christos născută oaste ;
Prin mări şi munţi şi ierni răzbind cu bine,
Persane oşti, greceşti trădări nefaste,
Şi foamea, setea, cînd dădură iama,
Vă umple azi pentru nimica teama ?

91
Au Domnul, ce-am văzut că scut ne este
La ceasuri de primejdii şi mai mari,
Privirea, braţul pavezei celeste,
Le-a-ntors de la oştenii temerari ?
Veţi îndrăgi năpastele aceste
Cînd legămîntul împlini-veţi, tari.
Sus inimile ! Sus ! Mereu curajul
Unor mai mari izbînzi le fie gajul !"

92
Grăind el astfel, calm şi înţelept,
Curajul iar în inimi îl aprinde ;
Dar mii de griji îl rod în schimb în piept
Gîndind cum poate, neavînd merinde,
Să ţină-acest curaj mereu deştept
In oamenii de felurite ginte,
Şi cum să-nfrîngă flota, şi în frîu
Să pună-al prădătorilor desfrîu.

CINTUL VI

1
Domnea nădejdea, pe de altă parte,
în rîndul trupelor asediate ;
Aveau provizii şi-ncă, de departe,
în taina nopţii, mai primeau bucate.

Spre Aquilon stau ziduri mari, nesparte,
Cu arme şi maşini încrîncenate ;
înalte, groase ziduri se ridică
Ce n-au de-asalturi şi atacuri frică.

2
Dar să reziste iureşului franc,
Sub lună şi sub soarele de aur,
Monarhul le-ntărea mereu din flanc ;
Sub sclipitorul stelelor tezaur
Să fie gata arme noi, la tanc,
Trudeau fără-ncetare meşteri fauri.
Şi-n toi de pregătiri, cu nerăbdare
Vorbi Argante regelui : — „Cit, oare.

3
întemniţaţi în ziduri, pe tînjeala
Vom sta, încet asediu îndurînd ?
E drept, aud bătăi pe nicovală,
Gem scuturi, coifuri, zalele, oricînd.
Dar care-i rostul lor, cînd dau năvală
Pe cîmp, cum vor, bandiţii toţi, pe rînd ?
Războinic n-ai ca să-i opreşti, tu, domnul,
Şi nici trompetă să le strice somnul.

4
Nimica nu le turbură nici prînzul,
Nici veselia cinei nu le-o curmă.
E, zi şi noapte, odihnit tot însul
Căci temerea de tine nu-i mai scurmă...
Dar cînd vă va-nboldire foamea, plînsul,
Primi-veţi fieru-nvingător în turmă
Sau toţi veţi răposa aici ca laşii,
Egiptul de-şi întîrzie ostaşii.

5
Iar eu nu vreau o moarte de ruşine
Să-mi învelească zilele-n uitare.
Nici raza soarelui, nu vreau, pe mine
Să m-afle mîine-nchis în zidul tare.
Cum hotărît-au slăvile divine
Să-mi fie soarta ! Dar Argant nu moare
Lipsit de Glorie, ci doar în luptă,
Din sfîntă răzbunare cînd se-nfruptă.

6
Dar vitejia ta dintotdeauna
De nu s-a stins, eu m-aş întoarce-n viată
Şi nu murind mi-aş cuceri cununa...
Ci hai să stăm cu Soarta faţă-n faţă

Şi amîndoi să înfruntăm furtuna...
Căci, cînd primejdiile te înhaţă,
Prudent pentru oricare brav bărbat
Ades e al temerităţii sfat.

7
în cutezanţa fără de măsură
De nu crezi ; oastea de nu-ţi scoţi afară,
Doar doi războinici nenfricaţi îndură
Să termine gîlceava, bunăoară.
Să hotărască arme şi armură
Şi timp şi loc şi legea luptei doară
Creştinul prinţ, încît să se-nvoiască
De-a dreptul cu sfruntarea vitejească.

8
Oricîtă cutezanţă ar avea
Potrivnicu-mi, cînd două braţe are
Şi-un suflet doar, să nu-ţi temi cauza ta
Cît stă-i Argante întru apărare.
Victorie deplină dreapta mea
îţi poate dărui, prin încleştare,
Sfruntînd norocul, soarta... Ia-o-n gaj
Şi ţara ta şi-o rîde de vrăjmaş."

9
Răspunse riga : — „Tînăr nărăvaş,
Au crezi povara vîrstei că mă frînge ?
Că sufletul mi-i ticălos şi laş,
Că braţul meu nu poate spada stringe ?
Că nu rîvnesc la glorii de ostaş,
Vrînd moarte ruşinoasă, fără sînge ?
Te-nşeli... De foame şi nenorocire
Eu nu mă tem, măcar că-mi dai vestire.

10
O, nu-s aşa mişel... Dar iată cheia
A tainei mele ce n-o ştie nime :
Mult înjosit odată în Niceea,
Vrînd răzbunare, Soliman oştime
Rătăcitoare strînge de aceea...
Din Libia arabă călărime ;
Şi speră, noaptea dînd în duşman iamă.
Să ne aducă ajutor şi hrană.

11
Curînd va fi aici... Şi. aşteptîndu-l,
Dacă-mi supune unele castele,
Mă mulţumesc pînă atunci cu gîndul
Că-s sceptrul şi coroana ale mele.

Tu, neastîmpărul ce stai fierbindu-l
în piept, opreşte-l ; clipele sînt grele !
Prielnic timp cu mine tu aşteaptă,
Spre slava ta şi râzbunarea-mi dreaptă !”

12
Rival lui Soliman din vreme veche.
Se-nfurie cumplitul sarazin
Că regele-l afla fără pereche
Şi că în el se încredea deplin.
—„Ascultătoare ţi-i a mea ureche, —
Răspunse — fă cum vrei... Luptînd puţin,
Tînjeşte aşteptînd pe cel ce statul
Pierzîndu-şi, ţi-o salva acum regatul!

13
Să vină aşteptatul îndelung
Ce dezrobi-va naţia păgînă...
Cît despre mine, mie îmi ajung :
Vreau numai slobodă această mînă,
Vreau frîncilor sfruntarea mea s-arunc
Cît voi aicea lînceziţi pe-o rînă.
Vreau, fără să mă laud că te apăr,
In luptă rară spada să mi-o scapăr."

14
— „Aşteaptă pentru spadă şi mînie
Răspunse regele — mai bun prilej...
Dar nu mă-mpotrivesc, rival să-ţi fie
Vreunul din creştinii mai viteji."
Argante-atunci o clipă-nu-ntîrzie :
Unui herald îi strigă : — „Val-virtej,
Te du şi spune-i prinţului creştin
Şi oastei lui cu ce sfruntare vin !

15
Că sint un cavaler ce, indignat
Să stea închis aici de zid greoi,
Doresc să afle cum ştiu să mă bat ;
Să-mi dovedesc vîrtutea-ntreagă voi.
Drept probă, vreau cu-n frînc viteaz bărbat,
Ce crede-se erou între eroi,
Să mă-neleştez pe viaţă şi pe moarte
Pe cîmpul ce de corturi ne desparte.

16
Că-s gata să mă bat cu doi deodată,
Cu trei, cu patru şi cu cinci la rînd,
Cu nobili mari sau cu ostaşi din gloată...
Să-mi dea şi un răvaş de va fi vrînd,

Că, după legea luptei, frînta spată,
E prada-nvingătorului, oricînd."
Heraldu-şi puse zale cu însemne
De purpur şi-aur, roibul stînd să-ndemne.

17
Ajunse astfel la Bouillon, în tropot.
El sta cu toţi baronii laolaltă :
— „Au poate un herald grăi mai slobod
In adunarea voastră preaînaltă ?"
— „Să nu-ţi primesc solia, asta n-o pot!
Vorbeşte slobod, căci eu n-aştept altă !"
— „Vedea-vom de-nsemnata mea solie
Stîrni-va spaimă grea sau bucurie !

18
Şi, mîndru, le-aruncă atunci sfruntarea,
Incit războinicii neînfricaţi
Cu freamăt şi-arătară indignarea...
Bouillon, neşovăind, răspunse : — „Aţi
(Ales pentru un om prea grea-ncercarea !.
Se va căi ! întîiul ce-l sfruntaţi
Va dovedi că demn oricînd de noi e
Si nu va fi de-al cincilea nevoie !

19
Sa vină fără teamă de ocară !
Acum ! Aici ! Dau luptei slobod loc.
In contra lui un franc va fi să sară,
Armat ca el, neajutat deloc...
Jur asta !"... Şi heraldu-n tropot, iară,
Pe-acelaşi drum zbură pe roib de foc
Si la circazianul crud ajuns,
I-aduse al creştinilor răspuns :

20
— ”Stapine, ce aştepţi ? îmbracă zale !.
Cu-a ta sfruntare se-nvoiră frîncii.
Vitejii-i stau în faţă vrerii tale
Si mai puţin vitejii, şi mai ţîncii.
Văzut-am strînse spade şi pumnale,
Si-ameninţări-în ochii lor, adîncii...
In sigur loc îţi vei vădi bravura"...
Argante îi ceru atunci armura.

21
O îmbrăcă, nebun de nerăbdare
Pe cîmp s-ajungă dînsul cel dîntîi...
Ci regele-i grăi Clorindei: — „N-are
Vreun rost ca, el plecînd, tu să rămîi.

O mie de ostaşi, spre apărare
Şi ca însoţitori, voiesc să-i mii.
Să lupte singur, dar, la cîţiva paşi,
Mereu să-i steie bravii tăi chezaşi."

22
Ieşiră-n cîmp, cum poruncise el,
Soldaţii; şi, cu mult în fruntea lor,
Argant, în strai de luptă, din oţel,
Gonea spre locul încleştării-n zbor.
Cîmpie largă, netedă de fel,
Sta între tabăra creştinilor
Şi-ntre cetate, pînă hăt, departe,
Parcă anume cîmp sortit lui Marte.

23
Deci singur, pe acest al luptei vad,
Argante se opri, de forţă plin,
înalt şi gros cît trunchiul, crîncen, smead,
Ameninţînd norodul cel creştin
Aşa precum pe Phlegru, Encelad,
Pe David, uriaşul filistin.
Dar mulţi de dînsul nu se tem, căci, înca,
Nu ştiu ce poate braţul lui de stîncă.

24
Bouillon, piosul, încă n-alesese
Dintre războinicii de viţă un
Potrivnic, dar, priviri, mereu mai dese,
„Tancred, Tancred să lupte," — parca spun
Citindu-le în inimi, înţelese
Că-l socotesc cu toţii cel mai bun
Şi, cum simţea către rumoare-ndemn,
Făcu Bouillon clin ochi un singur semn.

25
Nu mai era o taină pe Tancred
Că-l alegea şi prinţul preacucernic :
— „Te du — grăi. In braţul tău mă-ncred.
învaţă-l minte pe acel nemernic !"
Tancred e mîndru că pe Mahomed
Infruntă-l în duşman aşa puternic.
Scutarului cerîndu-i coiful, calul,
Cu cete-n urmă-i, iute trece valul.

26
Dar n-ajunge pe cîmpul de bătaie
Că eroina falnică, nenfrîntă,
I se arată stranie, bălaie,
în zaua albă care o-nveşmîntă.

Mai albă ca în Alpi căzuta nea e;
I-i ridicată viziera strimtă
Şi, cum suită-i pe-o ridicătură.
Se vecie bine-ntreaga ei făptură.

27
Uitind că namila circaziană
Cu fruntea-i largă cerul ameninţă,
Strunindu-şi mîndrul roib la pas din goană,
Privea Tancred spre gingaşa fiinţă ;
Curind rămase-n faţă-i ca de stană,
Arzînd, sub chip de gheaţă, de dorinţă.
Şi parcă mintea lui, de lume ruptă,
O clipă nu mai cugeta la luptă.

28
Văzînd că nimenea nu-i ţine piept,
Strigă Argante : — „Om să se măsoare
Cu mine, nu-i ? Eu lupta o aştept !"
Mereu buimac şi fermecat, se pare,
Tancred sta-n faţa fetei ţeapăn, drept,
Şi n-aude-a păgînului chemare.
Atunci Ottone-nfige-n roib călcîiul
Şi intră în arenă el întîiul.

29
Ardea el să se bată cu huiduma,
Dar locul lui Tancred lăsase-i-l.
Ca alţii, el îl însoţise numa
Să vadă harţa cu păgînul vil.
Dar stînd Tancred încremenit acuma,
Setos dădu el buzna şi agil,
Nerăbdător şi plin de îndrăzneală,
De tinăr să-şi cîştige mare fală.

30
Ca tigrul ori ca leopardul ager
Din codri, se-avîntă cu îndîrjire.
Argante însă, neştiind retrageri,
Ţinu doar lancea lungă-n cumpănire... .
Şi cunoscu Tancred atunci prefaceri
In gînd, trezindu-se din uluire,
încît strigă : — „Stai, stai, îndată viu !
Eu trebuie să lupt !" — Dar prea tîrziu...

31
Oprindu-se, simţi mînii şi ciudă
Că-n ochi şi-n inimă i-aprind văpăi,
Căci numai prin greşeala lui zăludă
Intra în luptă altul dintre-ai săi.

Iuţi Ottone lovitură crudă
Spre coif păgîn, spre ochi păgîni şi răi.
Dar şi Argante, dintru început,
Ii şi străpunse platoşa, prin scut,

32
încît, izbit cumplit, căzu din şa,
Pe cînd circazianul viguros
N-ajunse barem a se clătina.
Şi-atunci pe duşmanu-i căzut pe jos
în ocări Argant, strigînd aşa :
— „Hai, recunoaşte-te din luptă scos !
Destulă glorie e pentru tine
Să poţi să spui că te-ai bătut cu mine !"

33
— „Noi arma cum şi cutezanţa-n piept o
Păstrăm ! — sună răspunsul îndîrjit.
Mă ierţi ? Mai bine moartea eu aştept-o,
Prin răzbunare de n-ajungem chit!"
Asemeni cu Meduza sau Alecto
Argante fremăta de foc mocnit,
Strigînd : — „Cunoaşte-i vrerii mele preţul,
Iertarea de-mi primeşti cu tot dispreţul!"

34
Şi, calul îmboldind, uită de tot
Ce pentru cavaleri e sfîntă lege.
Ferind Ottone-atacul lui netot.
In partea dreaptă îl răni în lege,
Dar ce folos ? Nici rănile nu-l pot
Opri pe cel pornit pe fărdelege,
Ci furia i-o cresc peste măsură,
Cum şi mînia şi-ndrăcita ură.

35
Intoarce-Argante calul şi, în salt,
Atît de iute îl repede,-ncît,
Să-l vadă nu ajunge celălalt,
Ci i se taie răsuflarea-n gît
Şi-i tremură genunchii sub asalt...
Izbit cumplit, în ţărnă doborît,
Păleşte chipu-i, inima-i se frînge
Şi, palpitînd, pămîntu-n braţe strînge.

36
Turbarea-l face pe Argante crud,
De-i calcă în copite bietul trup
Urlînd : — „Pe cine mîndru îl aud,
Să piară rupt, cum eu pe ăsta-l rup !"

Tancred, în faţa faptului zălud,
Simţind cum furii noi în el irup,
Voi eroic a-şi plăti greşeala,
Crescîndu-şi iar în strălucire fala.

37
Striga, ieşindu-i crîncen înainte :
— „Tu, suflet ticălos şi în izbîndă,
Ferocitatea dacă te dezminte,
Au, poate, vrei a laudei dobîndă ?
Născut de-arabă eşti, tîlhară ginte,
Ce-i numai de nelegiuiri flămîndă !
Te cară-n bezna sihlelor, pe munte,
Cu fiarele ce sînt ca tine, crunte !"

38
Nendatinat păgînul cu insulte,
Muşcîndu-şi buza, face roşii spume.
Răspunde... Nu vrea limba să-l asculte...
Bolboroseală gura lui acum e.
Ca trăznetele dintre nouri smulte,
Cînd bubuind dau buzna peste lume,
Aşa ţîşnesc cuvintele, în stol,
Din pieptul lui Încins de nou pîrjol.

39
Turbarea înteţindu-şi şi mînia
Prin al ameninţărilor potop,
Ca fulgerul ce spintecă Tăria
Se pregătiră de fatal galop.
Inspiră-mi, muză, mie-n piept furia !
De ei fă-mi vrednic arzătorul trop !
Fă scrîşnete de arme să detune
Pe ale lirei încordate strune !

40
îşi pleacă ascuţitul vîrf, uşor,
Deodată, două lăncii noduroase...
Galop n-a fost şi n-au fost salt sau zbor,
Nici furii, vreodată, duşmănoase,
Asemeni cu cumplit atacul lor !
Lovesc deodată braţele vin joase
Şi lancea-şi frîng, deodată,-n ţăndări, ei,
In coifuri — şi din toate sar scîntei.

41
Cutremur e, de zăngănit de arme,
Pămîntul împrejur — şi sună munţii,
Dar nu pot groaznice loviri să-i sfarme
Şi nu le pleacă cerbicia frunţii...

Ciocnindu-se, stau roibii să se darme
Şi-n van se zbat să salte sus... Dar crunţii
Vrăjmaşi se smulg din scări şi, mai departe,
Cu sabia vor să-şi aducă moarte.

42
Pîndindu-se cu ochii, amîndoi,
Un pas e după altul potrivit...
Se răsucesc, se-avîntă, dau napoi...
Făcîndu-se-ntr-o parte c-au ţintit,
în loc neaşteptat lovesc apoi...
Se apără-n chip nou şi îndîrjit,
Ba şi deschid vrăjmaşei spade poarta,
Să-nşele vrînd mereu prin artă, arta.

43
Tancred, descoperindu-şi coasta dreaptă,
Nu poate scutul lîngă ea să-l stringă...
Loveşte-atunci Argante, nu aşteaptă,
Descoperindu-şi şi el coasta stingă...
Aici Tancred al spadei vîrf îndreaptă
In carne nimerind şi nu pe lîngă,
Şi sare îndărăt, şi tot se-ncoardă,
Sub arme strîns, arici, acum în gardă.

44
Atunci circazianul, mai feroce,
Văzîndu-se în sîngele-i scăldat,
De ură cît pe ce să se sufoce
Şi, fremătînd de furie, turbat,
înalţă spada cum şi crunta voce,
Voind a riposta neapărat.
Dar ca din arc ţîşnind, Tancred, deodată,
Il şi crestează-ntre grumaz şi spată.

45
Cum ursul, în pădurile alpine,
Ţepuşa lungă-n coastă cînd o simte
Piept morţii şi primejdiei tot ţine,
Orbeşte-n arme buzna dînd, nainte,
La fel Argante, peste răni ruşine
Adăugind, curajul nu-şi dezminte
Şi, răzbunare vrînd cu orice preţ
Primejdia priveşte cu dispreţ.

46
Unind putere, suflu, îndrăzneală,
Şi nou avînt, asemeni nimănui,
Lovi cu spada cu aşa iuţeală,
încît stîrni în aer flăcărui.

Creştinul n-avu timp pentru fereală
Şi nici s-atace el la rîndul lui...
Greu răsuflînd, nu poate faţă, pare,
Să-i facă namilei nimicitoare.

47
Sub arme strîns aşteaptă-n van să treacă
Furtuna loviturilor în grindeni.
Se apără cu greu, dar nu atacă,
I-i însă de maestru pasul sprinten ;
Argante nu se domoleşte-oleacă
Loveşte fără preget, pretutindeni,
Silindu-l pe creştinul scos din fire
Cumplita spadă a-şi dezlănţuire.

48
înfrîng al minţii sfat mînii nătînge,
îi cresc puterea furii furibunde ;
Oricînd loveşte, sfîrtecă sau frînge ;
Prin zale vîrful ascuţit pătrunde.
Pe jos zac arme năclăite-n sînge
Ce cu sudoare se întrepătrunde...
Li-s fulger spadele, iar cînd lovesc
Sînt tunet crunt şi trăznet crunt, ceresc.

49
Paginii, francii, cu nesiguranţă,
Năuci, privesc privelişlea grozavă,
Cu toţii, între teamă şi speranţă
Aşteaptă să sfîrşească ora gravă.
Pun toţi folosul, paguba-n balanţă,
Şi stau tăcuţi şi n-au chef de gîlceavă,
Stau nemişcaţi, pîndind cumplita trîntă,
Şi numai inima li se frămîntă.

50
Erau şi unul şi-altul storşi de vlagă
Şi, poate, ne la vreme s-ar fi stins
Dacă-nnoptarea, peste lumea-ntreagă,
Un văl de smoală nu ar fi întins.
Ci, să-i despartă doi heralzi se bagă :
Creştinu-i Arideu... Iar cellalt ins
Pindor, prudent şi prea isteţ, cel care
Purtă a lui Argante grea sfruntare.

51
Păşind cu siguranţa, amîndoi,
Pe care le-o da vechea rînduială,
Prin dreptul ginţilor, între cei doi
Ei sceptru-ntinseră, de-mpăeiuală.

Pindor grăi întîiul : — „Bravi eroi,
Egali şi prin virtute şi prin fală,
Nu tulburaţi cu-al luptelor adaos
Al nopţii-ndătinat şi calm repaos.

52
Cit soarele străluce, se lucrează,
Iar noaptea tot ce vieţuieşte doarme ;
Dispreţuieşte inima viteză
In umbră şi-n tăcere zvon de arme."
Strigă Argante : — „Ura-n mine trează
Rîvneşte şi prin bezne reci să-l sfarme
Dar mai mult ziua-mi place... El să jure
Că va lupta în faptul zilei pure."

53
Tancred răspunse : — „Jur, dar şi tu jură
Şi jură c-ai s-aduci prizonierul,
Altfel nu las această bătătură
Şi-s gata iar a-ncrucişare fierul !"
Jurînd cei doi, heralzii le dădură
Timp pînă cînd a şasea oară cerul
Va sta cu raze soarele să-l spintece
Ca rănile să poată ei să-şi vindece.

54
Cumplita luptă amintire-adincă
Paginilor, creştinilor le lasă.
Uimirea, groaza, multă vreme încă
Ii urmăresc şi-n tabără, şi-acasă.
De cutezanţa braţelor de stîncă
Vorbeşte cîte-n lună plebea deasă,
Dar nu ştie spre cine să încline,
Avînd cîte-o părere fiecine.

55
Se-aşteaptă cu nelinişti, nerăbdare
Sfîrşitul neştiut al luptei crunte.
Furia-nfrînge-va virtutea oare ?
Bravurii îi va sta-ndrăzneala-n frunte ?
Dar, dintre toţi, mai zbuciumată pare
Erminia, căci sta acum să-nfrunte
Judeţul, al nesigurului Marte,
Din viaţa-i scumpă cea mai bună parte.

56
Era a regelui Cassan, ea, fiică,
Ce-n Antiohia domni odată.
Pierzîndu-şi tronul se văzu, cu frică,
Chiar în puterea lui Tancred lăsată.

Dar n-o jigni eroul prin nimica
Ci o cinsti şi-o preţui pe fată,
încît, cu ţara-i toată în ruină,
Slăvită fu mereu ca o regină.

57
Slujind-o, îi dădu Tancred în dar
Nepreţuita, sfînta libertate,
Lăsîndu-i orice lucru scump şi rar,
Comori de aur şi de nestemate.
Iar ea răzînd că-n tînăr temerar
Şi chipeş inimă de nobil bate,
Ţesu în jurul ei amorul mreajă,
Legînd-o cu nemaivăzută vrajă.

58
Azi. slobodă, cu şi mai mult temei,
E sclavă unei dragoste hirsute.
Şi plînge-acum după eroul ei
Şi după lanţul temniţei plăcute.
Ştiind ea însă datoria ce-i
Şi cinstea — de regalul rang cerute —
Cu mama ei plecase, căutînd
Un sprijin pe prietenos pămînt.

59
Ajunsă în Sion, de-al Palestinei
Tiran primită, în curînd în strai
De doliu o-mbrăcă moartea reginei,
Dar jalea şi durerea strînsă-n grai.
S-o facă nu puteau să uite cine-i,
Nici în surghiun, al vieţii sale crai;
Să stingă pierderi neputînd, ori datina,
Nici doru-i arzător, nici patima.

60
De dragoste e pîrjolită, biata,
Dar focul care-n inimă îi arde
Din amintiri doar îl hrăneşte fata
Atît cît e iubitul ei departe.
E taină flacăra, nealinata ?
Cu-atîta este mai fără de moarte !
Dar iată că-i trezi nădejdea zvonul
Că dragul ei va ataca Sionul.

61
Se speriară toţi, atîtea naţii
Văzînd cum mîndre mînă Asfinţitul...
Doar ochii ei, apururi turburaţii,
Vedeau, al aşteptării lungi, sfîrşitul.

Cu ochi avizi, ea, printre toţi bărbaţii,
Cu mult nesaţ îşi căuta iubitul,
Adesea-n van, dar coifu-i de oţel
Cînd îl zărea, striga : — „E el, e el !"

62
Lîngă palatul regelui aproape
Un turn se-nalţă, lîngă metereze.
De-aici nu poate ager ochi să scape
Cîmpii şi munţi şi ostile viteze.
De-aici, cît nu sta astrul să se-ngroape,
în vălul nopţii, ea, cu veşnic treze
Priviri, îl tot pîndea, în piept cu dorul
Şi cu suspinul ce-l năştea Amorul.

63
De-aici văzuse ea-ncleştarea grea
Şi inima puternic palpitase-i...
— „Acolo-i dînsul! — parcă îşi striga.
Asaltă-l moartea cu tăişul coasei."
Cu chin şi cu nelinişti strînse-n ea,
Sorbiră lupta ochii preafrumoasei.
De cîte ori lovea Argant, sărmana
Simţea în suflet dureroasă, rana.

64
Aflînd ea adevărul mai apoi,
Că lupta se va relua pricepe
Şi-i curge gheaţă parcă-n trupul sloi
Şi-o nouă teamă prinde s-o înţepe.
în taină varsă lacrime, şuvoi,
Şi-n taină să suspine-adînc începe.
Desfigurată, pală, fata este
Icoana vie-a spaimelor funeste.

65
I-i gîndul smîrc de-ngrozitoare schime ;
O săgetează frica, turburarea.
în vis i se arată cîrd de ştime
Şi somnul i-i mai crud ca-nmormîntarea.
îl vede sfîrtecat cu grea cruzime
Şi implorîndu-i, stins, ajutorarea.
Iar cînd se scoală, dis-de-dimineaţă,
în lacrimi i-s scăldate piept şi faţă.

66
Nu teama unei noi primejdii doar
în două parcă inima-i despică,
Ci rănile viteazului calvar
Fiindu-i, veşnic simte numai frică ;

Cresc zvonuri false crudul ei coşmar
Şi veştile ce de departe pică
O fac să creadă că eroul pleoapa
Rănit şi-o-nchide, şi-l pîndeşte groapa.

67
Cum mama ei o învăţase bine
Ce tainice-nsuşiri în ierburi zac,
Cum pot descîntecele răni s-aline,
Aflîndu-şi astfel trupul nostru leac,
Cum ale Orientului regine
Din străvechime cu mîndrie fac,
Voi să-i pună însăşi oblojeală
Iubitului, întru tămăduială.

68
Voia... Dar, vai, lîngă duşman silită .
A fost să steie grija-i de fecioară ;
Voia adesea plantă otrăvită
Să-i verse lui Argante-n răni, să moară ;
Dar mîna-i pură şi neprihănită
Simţea că-i crimă pe păgîn să-l piară.
Şi-astfel nădăjduia doar că adoarme ce
Putere-i strînsă-n ierburi şi în farmece.

69
Nici singură printre oştiri duşmane
Nu se temea... Hoinară de demult,
Văzuse ea măceluri şi prigoane
In scurta-i viaţă plină de tumult,
Incit deasupra minţii de codane
Sta cutezanţa tinerei cu mult;
Cu greu apuc-o spaima, turburarea
Şi prea puţin o zdruncină teroarea.

70
Mai mult însă ca orice judecată,
Amorul temerar i-nfrînge teama;
Credea în libian deşert să poată
Sfrunta otrăvuri, monştri cruzi dînd iama,
Dar se gîndea la cinstea-i fără pată,
De nu lua la spectrul morţii seama.
In sufletu-i erau doi duşmani pacostea,
Izbîndă vrînd : şi Cinstea, cum şi Dragostea,

71
Ii strigă Cinstea : — „Tînără domniţă,
De legea-mi pînă azi ai ascultat ;
Virtutea ţi-am păzit şi-n lanţ de criţă
Cînd subjugă duşmanul mîndru-ţi stat.

Vrei, slobodă, comoara ta de viţă
S-o pierzi, cînd suferind o ai păstrat ?
în tînăr suflet gînduri cu primejde
Au cine-aprinde ? Cine-ţi dă nădejde ? !

72
Au preţuieşti virtutea prea puţin ?
Amantă te doreşti în miez de noapte ?
Cerşeşti dispreţul unui neam străin ?
Trufaş să-ţi zică-nvingătorul : «Fapt e
Că tronul ţi-e, şi sufletu-n declin...
Nu poate inima-mi să te mai rabde !
Nevrednică de mine eşti !» Şi pleava
Să te socoată tuturora sclava ?"

73
O linguşea Amorul de-altă parte,
înşelător chemînd spre desfătare :
— „Nu te-ai născut printre stîncimi, departe
Ursoaica nu ţi-a fost zămislitoare !
Cînd focul lui Amorul ţi-l împarte
De ce să fugi de el fără-ncetare ?
Ţi-i inima de fier, de piatră toantă,
De tot roşeşti de numele de-amantă ?

74
Urmează legile dorinţei tale!
De ce-l tot crezi pe el nesimţitor ?
Nu-ţi aminteşti cum el ţi-a plîns în poale
Si cum amestecarăţi dor cu dor?
Eşti crudă, tu, căci chinurilor sale
Nu le duci leacul tămăduitor...
E1 zace... Tu, nerecunoscătoare,
Te zbaţi să-i pui duşmanul pe picioare.

75
Pe-Argante vindecă-l, încît, mai iute
Pe-al tău liberator să-l vezi ucis !
Te scapi astfel de datorii nevrute;
Plătite binefacerile i-s.
Scîrboasă treaba asta oare nu te îngroapă
în dureri de nedescris ?...
Şi nu-ţi sînt, oare, de ajuns temei
Cît mai degrabă valea să ţi-o iei ?

76
O, cît ar fi de omenesc şi drept
Şi cîtă mulţumire, bucurie,
Ai încerca, dacă rănitu-i piept
De mîna-ţi lecuit ar fi să fie.

Stăpînul tău, din boala grea deştept,
Culori pe chipu-i ai vedea că-nvie.
Fiindu-i frumuseţea darul tău,
Cu mult mai drag ţi-ar fi acel flăcău

77
I-ai fi la marile isprăvi părtaşă
Şi gloria şi-ar împărţi cu tine ;
A nunţii-mbrăţişare pătimaşă
Vesti-va zorii unei vieţi senine.
Şi-atunci cinstită fi-vei şi fruntaşă
Printre soţii şi mamele latine,
Pe plai italic, unde-şi au sălaşul
Credinţa dreaptă precum şi curajul."

78
Minţită de atari nădeji, nebuna
Visa o fericire, vai, deplină !
Dar îndoieli o macină, nu una,
Să iasă, cum, spre tabăra creştină,
Cînd străji îi stau palatului cununa
Şi tot de străji e-ntăritura plină ?
Şi fără pricină-nsemnată poartă
Războiul nu-ţi deschide, nu te iartă.

79
Era nedespărţită de Clorinda,
Ştiut fiind aceasta tuturora,
Atît cînd stelele porneau colinda
Cît şi cînd mijea iară aurora.
Adesea chiar şi patul şi oglinda
Aceleaşi le erau amîndurora...
Ştiindu-i tainele Clorinda, toate.
Doar dragostea destăinui nu-i poale.

80
Atît Clorinda nu ştia ; iar cînd
îşi auzea oftînd mereu consoarta,
Părea că alte pricini are-n gînd
Şi că-şi plîngea doar, nemiloasă, soarta;
Şi se iubeau atît, încît, oricînd,
Erminiei deschisă-i era poarta,
Clorinda de era acasă ori
La sfat cum şi la luptă, uneori.

81
Lipsind Clorinda într-o zi, şi ea
Fiind în încăperile-i pătrunsă,
Adînc la fuga ei cum se gîndea,
Plecarea jinduindu-şi-o ascunsă,

Nehotărîrea, turburarea grea
Cît o-ncercau la acest gînd ajunsă,
Războinicei armura i-o zări
Şi, suspinînd, acest fel îşi grăi:

82
—„Războinică preafericită, june,
Acum, abia acum ştiu pizma ce e.
Dar nu-ţi rîvnesc a gloriei cunună,
Nici cinstea frumuseţii de femeie;
Dar piedici nu pot rochii lungi să-ţi pun,
Silit nu-i preţul tău închis să steie...
Ruşine, teamă,-n faţa nimănui
Tu nu cunoşti, armura cînd ţi-o pui.

83
De ce nu mi-au dat Cerul şi Natura
Curajul tău şi braţul tău de fier,
Să-mi schimb aceste rochii cu armura
Şi-un coif în locul vălului să cer ?
Nici vînt, nici arşiţi mi-ar opri bravura,
Cum nici furtuni şi nici al iernii ger
Ci, singură sau nu, şi nopţi, şi zorii,
Pe cîmp m-ar fi găsit, cu luptătorii.

84
Tu, nemilos Argant, întîiul nu
Te-ai fi bătut atunci cu dragul meu,
Ci, poate, prinsul meu ar fi acu
De l-aş fi-ntîmpinat, în luptă, eu.
Cu scumpa lui vrăjmaşă, astăzi, tu
L-ai fi văzut sub dulce jug, nu greu !
Şi lanţurile lui, pe ale mele
Le-ar fi făcut să nu mai fie grele !

85
Sau trupul, poate, el răzbind să-mi spintece,
Rănita inimă rănindu-mi iară,
De dragoste-ar fi izbutit să-mi vindece
Neprihănitul suflet de fecioară ;
Sau, poate, astăzi, el ar sta s-alinte ce
A fost cîndva o inimă de pară ;
Sau mi-ar cinsti, cu lacrimi şi mormînt,
Cenuşa, să n-o-mprăştie vreun vînt !

86
Vai mie !... Vreau ce e cu neputinţă !
In van nădejdilor nebune-s pradă !
Să stau aşa, o mizeră fiinţă,
Precum o oarecare, de pe stradă ?

Taci, inimă !... De ce, cu stăruinţă,
Nu iau şi eu,o dată, scut şi spadă ?
Plăpîndu-mi braţ. pe scurt răstimp,nu poate
Să-ndure a armurii greutate ?

87
Ba poate !... Dragostea-mi va da puteri,
Cum dă sfioşilor curaj fierbinte.
Simţindu-i focul, slabul cerb de ieri
La luptă se avîntă, înainte.
O, eu nu lupte ci iluzii cer :
Să trec în locul falnicei Clorinde
O clipă doar... Sub astă-nfăţişare,
Sorti siguri de izbîndă fuga-mi are.

88
Nici străjile nu pot să-mi stea în drum ;
Nu va-ndrăzni a mă opri niciuna.
Gîndesc, gîndesc, şi seama-mi dau, acum
Că asta-mi este calea, numai una !
Nevinovata-mi faptă de acum
Ajute-mi-o Amorul şi Fortuna !
La rege e acum neîmblânzita...
Hai, repede... Prielnică-i clipita !"...

89
împinsă, îmboldită de amor,
Nu mai aşteaptă, ci, de grabă plină,
la armele şi scutul sclipitor,
Ducîndu-le-n odaia ei, vecină.
Se dovedeşte furtul ei uşor,
Căci toţi plecaseră cînd ea să vină ;
îi mai ajută trecerea la fapte
De hoţi şi-ndrăgostiţi iubita noapte.

90
Văzînd că noaptea, tot mai neagră,-şi pune
în vălul pletelor de beznă stele,
Porni pe-un credincios scutar să-l sune
Şi-o slujnică, de preţ în clipe grele...
Din pianul ei o parte lor le spune,
Dar cată şi oleacă să-i înşele,
Minţind că alte pricini îi dau ghes
Să fugă,-n toi de noapte, mai ales.

91
îndată scutierul credincios
Adună tot ce pentru drum se cere ;
Aruncă-şi fata straiul lung, pompos,
Şi-i creşte încă farmecul, nu-i piere,

în simplu strai uşor, pe trup frumos,
Şi e mai graţioasă la vedere...
Ia singură armura cea grozavă,
Doar ajutată de aleasa sclavă.

92
Oţelul dur striveşte blonde plete.
Precum grumazul gingaş i-l apleacă ;
Piăpîndu-i braţ cu greu să rabde stete
Şi scutul greu, şi spada grea, în teacă ;
O, în armură,-i vine bietei fete
într-o războinică să se prefacă ;
Şi rîde Amor, ca în clipa cînd
Pe Hercule l-a fost văzut torcînd.

93
Ce greu păşeşte în armură fata !
Pe sclavă înaintea ei o mînă
Să-i fie nencetat de sprijin gata ;
îi varsă vlagă, însă,-n slaba mînă,
Speranţa, dragostea, nealinata;
Aşteapt-o scutierul pe stăpînă
Şi, cînd ajung, cu toţii grabnic urcă
Pe roibi focoşi, ce pot să dea de furcă.

94
Toţi travestiţi, anume ei apucă
Pe tăinuite căi şi-ntortocheate ;
Sclipesc în noapte arme... Trec — nălucă —
Ostaşi prin faţa lor, ostaşi prin spate,
Dar unul nu-i opreşte, ci, spre ducă,
Le şi deschid cărări nenumărate
Cînd văd armura albă, cu temut
însemn, şi-n fapt de noapte cunoscut.

95
Erminia-i un pic mai liniştită.
Dar tot o roade, încă, îndoiala ;
Se teme că va fi descoperită,
Plătind cu teama — astfel — îndrăzneala.
La porţi şi-ascunde spaima încolţită
Şi-nşeală gărzile, vorbind cu fala
Clorindei : — „Sînt Clorinda, şi-nsemnate
Porunci mă scot afară din cetate !"

96
Şi cum aduce femeiescu-i glas
Cu al Olorindei, gata-i înşelarea ;
După armură, şi însemn, şi pas,
Au cine-ar crede că nu-i luptătoarea ?

Ascultă garda... Trec de-acest zăgaz
Şi, pentru a-şi asigura plecarea,
Se-afundă dinadins pe fund de văi,
Tot pe sucite şi piezişe căi.

97
Ajunsă-n loc sihastru, adîncat,
încetineşte însă fata goana ;
Primejdia dintîi s-a spulberat
Şi n-o mai sperie acum prigoana ;
Gând negîndit la timp, şi tulburat,
Acum încruntă-i, însă, iar, sprinceana,
Căci, la-nceput, i-ascunse dragostea
Pătrunderea în tabără că-i grea.

98
Ii pare nebunie înarmată
Să se arate oştilor vrăjmaşe ;
Voia să se ivească-ntîia dată
Stăpînului iubirii pătimaşe ;
Iubită tainică, neaşteptată,
Ea cinstea şi-o voia doar lui urmaşe...
Oprindu-se atunci, prevăzătoare,
Scutarului îi spuse : — „De-a-ncălare,

99
Tu ia-mi-o-n taină înainte, iute
Şi către cortul lui Tancred te-ndeamna,
Să-i spui că leacuri nemaicunoscute
Şi pacea îi aduce-n dar o doamnă.
Da, pacea, căci Amorul prea hirsut e
Şi pentru mine crunt război înseamnă,
Război ce-aduce-mi uşurare mie
Şi poate leacul lui cel bun să fie.

100
Că doamna asta crede-n el, nespus,
Că nu se teme de jigniri, lui roabă...
Tu să-i destăinui numai ce ţi-am spus,
Zicînd că nu ştii altă, de te-ntreabă.
Cum cred că în primejduire nu-s,
Aici te-aştept, aşa că fugi, degrabă !"
Vorbind ea astfel, omul, într-o clipă,
Se spulberă ca dus de o aripă.

101
Şi-atît de iscusit umblă, încît,
Primit în tabără prieteneşte,
Tancred îl ascultă numaidecît,
Plăcindu-i foarte ce i se vesteşte ;

Rămas pe gînduri el, nehotărit,
Scutarul spre Erminia porneşte,
Să-i spună că printre creştini putea
Oricît ascunsă să rămînă, ea.

102
Dar, ca pe jar, urîndu-i-se, paşii
Erminia i-i număra : — „...încearcă
Să intre... Stă de vorbă cu ostaşii...
E-n tabără... E timpul să se-ntoarcă...
Vai, nu e frate, azi, cu nărăvaşii !...
E-ncet, cum nu i-i obiceiul, parcă !"
Şi, calul spre un deal stînd să-şi repeadă,
Ajunse corturile să le vadă.

103
Se şi spuzea de stele noaptea nouă
Şi nu-i sta bolţii nici un nor cunună ;
Răcoritoare, perlele de rouă
îşi risipea abia mijită lună.
Erminia simţea c-o taie-n două,
Cu dulce flamă, patima nebună ;
Şi cîmpul, şi tihnita nopţii pace,
Iubirii vechi ea martore le face.

104
Sorbind ea tabăra în ochi, zicea :
— „Dulci ochilor, voi, corturi mari, latine,
Zefirii dintre voi durerea mea
Alină-o, oricând vă simt vecine !
O, Cerul de mi-ar hărăzi, cîndva,
Azil, — aţi fi azilul pentru mine,
Căci numai printre arme-n neodihnă
Să gust aş mai putea un pic de tihnă !

105
Primiţi-mă cu tihna milostivă
Ce Amor mi-o făgădui mereu...
Cu mila care, cînd eram captivă,
Mi-o dăruia învingătorul meu.
O, nu-mi vreau sceptrul, astăzi !... Dimpotrivă,
Prea fericită m-aş simţi şi eu
Să-l pierd şi să cinstesc a voastră lege,
Destin prielnic dacă m-ar alege !"

106
Vorbindu-şi astfel, nu ghicea năpasta
Cu care Soarta se gătea s-o sfarme,
Căci raze de lumină-n vremea asta
Atît de viu i se-oglindeau pe arme,

încît, zărită sus de tot, pe creasta
De deal, se şi iscară-ndată larme :
— „E ea !... Vedeţi-i tigrul de argint
Şi-armura albă,-n raze vii sclipind ? !"

107
O, vrut-a nenorocul ei etern
Să stele pe aproape străji, planton,
în cap cu-Aleandnu şi cu Polifern,
Doi fraţi latini, să desluşească zvon
De care mari, ce drumului se-aştern,
Provizii noi s-aducă în Sion...
(Scutarul le scăpase, din greşeală,
Slujit de depărtare şi iuţeală.)

108
Mezinul, Polifern, ajuns să-şi vadă
Părintele ucis de-acea Clorindă,
Cum toate îl făceau acum să creadă
Pe ea că ajunsese s-o surprindă,
Iscoadele pitite-n ambuscadă
Le asmuţi, de zor, spre ea, s-o prindă
Şi, — urmînd întâiul inimii imbold,
In dam zvârli al javelinei bold.

109
Cum ciuta însetată, ce nu pierde
Din ochi izvorul viu, ţîşnind din stâncă,
Sau rîul şerpuind prin iarba verde,
Ci se repede şi bea încă, încă,
Stînd trupul vlăguit să şi-l dezmierde
Cînd cainii o încolţesc în umbra-adîncă,
Se-ntoarce şi tot fuge, cu iuţeală,
Uitînd de sete şi de osteneală, —

110
La fel şi ea, care, lîngă iubit,
Visa să-şi stingă focul arzător
Şi sufletul să-şi simtă odihnit,
Sub dulce braţul lui ocrotitor,
Cînd glasuri auzi, strigînd răstit
Şi arme-n clinchet ameninţător,
Spre fugă-i dădu roibului imboldul,
Mereu cu pintenii-nţepîndu-i şoldul.

111
Ea fuge... Sclava fuge... Roibul ei
Goneşte-n zbor, parcă mîncînd pămîntul ;
Nu ştie Polifern odihna ce-i ,
Se ţine-n urma ei cu tot avîntul.

Târziu, scutarul, tinerei femei
I-aduce,-al lui Tancred, consimţământul..,
O caută, într-una mai departe,
Dar frica şi mai tare îi desparte.

112
Dar, calm răzbind Alcandru să rămînă
Cînd pe Clorinda falsă o zărise,
Fiind el mai departe de păgînă,
La post rămas, îndată veşti trimise
Că nu văzuse animal cu lînă,
Necum cirezi, dar că se repezise
Pe urmele Clorindei speriate,
Cu cete de pîndari, prea bunu-i frate.

113
Că el nu poate crede nicidecum
Războinica aceasta, cap de oaste,
Să iasă-n cîmp deschis, aşa, oricum,
Trebi mai de seamă cînd nu stau s-adaste...
Să judece chiar Godefroi, acum,
De are rost a o-ncolţi din coaste...
Printre latine corturi zvonul nou
Avu, întîi de toate, un ecou.

114
Ci, turburat de cel dinţii răvaş,
Tancred îşi zice, zvonul auzind ;
— „Primejduită-i zîna mea ostaş
Ce leac mi-aduce, aşteptat cu jind
Atunci săltă în şa, pe buiestraş,
Cu-o parte din armura lui gonind,
Pe urma ei, ghicind-o pretutindeni,
în zbor pe roibul îmboldit de pinteni.

CÎNTUL VII

1
Ci roibul pe Erminia o poartă
Prin umbra sîhlei dese şi bătrîne ;
Sleită şi pe jumătate moartă
Putere nu mai are să-l înfrine ;
Şi-aşa sucită-i goana lui deşartă
Incit ascunsă tînăra rămme
Privirilor duşmanilor ce-ndată
Şi simt a urmări că n-o s-o poată.

2
Cum cîinii, după lungă vinătoare
Şi fără rost, se-ntorc cu limba scoasă,
Pierzîndu-i urmele jivinei care
Din cîmp deschis răzbi-n pădure deasă
La fel ostaşii, cu mînie mare,
Sătui şi ruşinaţi se-ntorc acasă...
Ci, nostimei de-i urmărită încă,
Sfioasă, ea se-afundă-n umbră-adînea.

3
Goni întreaga noapte, ziua toată,
Neîndrumată, fără călăuză.
O însoţea doar lacrima-i sărată
Şi strigătul rostit de supta-i buză ;
Dai- soarele cînd roibii, înc-o dată,
Şi-i duse-n val, pe trup cu roua spuză,
Zărind Iordanul cu-ape străvezii,
Copila coborî şi poposi.

4
Şi se hrăni doar cu nespusa-i jale
Şi numai plînsul îi ţinu de sete ;
Dar somnul, ce deschide dulce cale
Uitării pentru inimile biete,
Invăluind-o-n aripile sale
Durerea să i-o risipească stete...
Ci tot îi tulbură Amorul-domn
în chipuri felurite pacea-n somn.

5
Şi se trezi doar păsările cînd
Bineţe îi dădură Aurorii ;
Cînd frunza murmura şi rîul bland
Şi boarea hîrjonea petala florii;
Ci ochii încă lîncezi deschizînd,
Văzu colibe-adăpostind păstorii.
Părelnic glas prin unde şi frunzar
Chemă-i şi plînsul şi suspinul iar.

6
Dar plînsu-i întrerupe, subţiratic,
Un son ce-i varsă-n suflet dulci fiori ;
Ţinea ison cimpoiul păduratic,
Se pare, unor glasuri de păstori;
Şi-atunci porni spre ei cu pas molatic
Şi desluşi la umbră, printre flori,
Un moş lucrind la coşuri de nuiele
Şi trei flăcăi cîntînd a dor şi jele.

7
Se speriară ei, zărind în faţă
Necunoscută, straşnică armură.
Ci ea le dete bună dimineaţă
Şi aurul din plete i-l văzură.
— „O, duceţi-vă fericita viaţă
Plăcută cerului, prin muncă pură
— Grăi Erminia — aceste arme
Nu vor dulceaţa cîntului s-o sfarme.

8
Unchieşule, — adăugă apoi
— Acum, cînd arde-n focul luptei ţara,
Cum de aveţi sălaşul paşnic voi ?
Războiul nu vă-nfrică, şi nici para ?"
Răspunse moşul: — „Fata mea, război
Şi jaf şi harţă nu-mi ating căscioara,
Căci niciodată viforul lui Marte
N-a răzbătut atîta de departe.

9
E fie mila proniei, veghind
Curata păstorească neprihană ;
Ori fulgerul trăznind, ce nu pe grind,
Ci-n munţi îşi sparge-a flăcărilor goană ;
La fel rătăcitoare spade, jind
Au numai pentru cap purtînd coroană
Şi n-au soldaţii ochi deschişi să vadă
în sărăcia noastră rost de pradă.

10
Dispreţuită, scumpă sărăcie !
Nu vreau comori, nici sceptru vreau, de rigă!
în paşnicul meu suflet nu-i trufie ;
Ambiţia, zgârcenia nu strigă ;
Mi-astimpăr setea-n unda străvezie
Şi că e otrăvită nu mi-e frică ;
Grădina, vitele, cu prisosinţă
Săraca hrană-mi dau de trebuinţă.

11
Căci unde nici dorinţele nu-s mari,
Nu-s multe nici nevoile vieţii...
Aceştia îmi sînt fiii, păcurari.
Şi cum n-am slugi, m-ajută doar băieţii;
Retras aici, ascuns de ochi pîndari
Săltind văd cerbii crestelor, semeţii,
Şi peştii cum se joacă-n unda clară,
Şi pasărea cum aripi desfăşoară.

12
A fost şi-o vreme cînd, în nălucirea
Intîii vîrste, altele-am dorit;
Din ţara mea fugind spre nicăirea,
Mă ruşinam să fiu păstor tihnit.
In Memphis cunoscut-am strălucirea
Şi regelui de-acolo i-am slujit :
Chiar grădinar fiind, cu flori in jur, ţi-i
Uşor să afli nedreptatea curţii.

13
Ci junele nădejdi se spulberară ;
Ce-am pătimit să-mi amintesc nu-mi plai
Atunci cînd vîrsta mi-a ajuns povară
S-au stins ambiţii sterpe şi buimace
Şi soarta mi-am deplîns, acum amară,
Şi-am jinduit după umilă pace
Şi-am zis : Adio curte şi prieteni !
Şi-s fericit de-atunci sub nalte cetini."

14
Erminia, mai liniştită parcă,
Moşneagului cuvintele îi soarbe ;
De vorba-i înţeleaptă se încarcă
Şi tihnă curge-n simţurile-i oarbe ;
Şi hotărîrea gîndul i-l încearcă
Să uite şi de văluri şi de zarpe
Şi să trăiască-n taină, solitară,
Cît timp norocul nu-i surîde iară.

15
Şi-i zise bunului bătrîn : — „Ferice
C-ai cunoscut şi-a lumii strîmbătate.
De nu eşti pizmuit de cer aice,
De chinul meu aibi milă, cît se poate ;
Primeşte-mă-n colibă,-n pădurice,
Căci vreau asemenea să-ţi fiu în toate
Şi, poate, se va uşura-ntre umbre
Mîhnitu-mi suflet de poveri prea sumbre.

16
De aur vrei sau pietre scumpe foarte.
Ce idoli sînt pentru sărmana pleavă,
Destule am dorinţa ta s-o poarte
Pe aripi, cît ar fi ea de grozavă." ...
Vărsară ochii ei, duruţi de moarte,
O cristalină lacrimă suavă ;
Şi-i spuse ea al chinului temei
Şi plînse el duios de plînsul ei.

17
Si, dulce mingîind-o, o primi
Printre ai săi, de zel patern arzând ;
Şi-o arătă bătrînei lui soţu,
Cu suflet, ea, aidoma de bland ;
Maramă aspră-n bucle, auru
Prinţesa-şi puse şi sărac veşmant;
Dar umbletu-i mîndria-n ochii-mure
N-arată că ar locui-n pădure.

18
Sărăcăciosul nou veşmînt n-ascunde
Nobleţea-i, farmecul şi măreţia.
Regalu-i nimb străluce chiar şi unde
în munci de rînd şi-arată hărnicia.
Mînînd mioare la păşuni şi-n scunde
Saivane, cînd se-mpurpură chindia,
Şi-apoi mulgînd tot ea micuţa turmă
Şi laptele-nchegîndu-l mai pe urmă.

19
Adesea cînd, sub arşiţele verii,
Dormeau la umbră blîndele mioare,
Umplea cu-n nume dafini, fagii, cerii.
Scriind pe ei iubirea-i arzătoare
Şi — negrăită — volbura durerii ;
Tot recitind apoi, cu-nfiorare,
Ce mîna-i scrijelase cu migală,
Dădea în ochii-i lacrima năvală.

20
Grăia plîngînd : — „Păstraţi, copaci prietini,
Povestea tristă a durerii mele ;
Cînd credincios iubit, sub aspre cetini,
Popas va căuta la umbre grele,
Tu, dor, în inima-i să nu te-ncetini
Şi chinul meu să-l tulbure sub stele
încît să strige : ”Soarta, ce nedrept
Plăti credinţa-n feciorelnic piept !”

21
Şi, poate, dacă va s-asculte Slava,
Cu multă milă muritoarea rugă,
Odată-n codru ia hodină sta-va
Acela care inima-mi subjugă ;
Şi groapa mea, hălăduind dumbrava,
O va zări şi-o va privi din fugă
Şi-n stropi puţini mi-o da şi el, o dată,
Tirzie, pătimirilor răsplată.

22
Să-mi fie duhul fericit în moarte
Cît inima-mi n-a fost, trăind pe ruguri
Cenuşa mea de focul s-aibă parte
De care eu n-ajuns-am să mă bucur !"
Aşa grăia, şi-n ochiul mîndru foarte
Mijea mereu al lacrimilor mugur,
Pe cînd Tancred, tîrît de sorţi funeste,
Aiurea-i cată pasul, nu pe creste.

23
De urma ei ţinîndu-se mereu,
Ajunse-ntr-o pădure-nvecinată,
Dar bezna ce-o vărsa frunzarul greu
Făcu să nu mai poată da de fată...
In voia soartei şi-a lui Dumnezeu
Porni atunci pe cale-ntortocheată,
Pîndind în foşnet clinchet-de armuri
Sau pas de roibi şi chiar nechezaturi.

24
Căci unde mişcă boarea frunza crudă
A ulmilor şi fagilor, şi unde
O fiară rupe-un vreasc, el stă s-audă
Şi într-acolo iute-apoi pătrunde ;
Din sihlă iese, dar de urmă-i nu dă
Şi luna-i poartă pasul spre neunde,
Spre-un murmur depărtat, fremătător
Al cărui loc îl şi află uşor.

25
Izvor cu undă limpede şi clară
In stîncu vie-ntrezări eroul;
In riu schimbat, ţîşnit din stei afară
Cu spumegare străbătea platoul;
Strigînd cu glas durut (a cîtea oară ?)
El se opri... Răspunse doar Ecoul
Şi se privi curînd întreaga lume-n
Al Aurorei chip şi alb şi rumen.

26
Şi-atunci, gemînd, nalţă spre ceruri hula
Căci îi răpise fără preţ noroc,
Jurînd să frîngă-n ură nesătulă
Pe cel ce-i mută fir de păr din loc...
...Crezîndu-şi căutarea îndestulă
Porni spre-ai săi pc drum ştiut deloc,
Avînd în minte ceasul bine-nfipt.
Al luptei lui cu bravul din Egipt.

27
Tot rătăcind pe încîlcite căi,
Curind el desluşi-n auz un ropot ;
Ţîşni curind din gura unei văi
Un om cu chip de sol pe roib în tropot,
Cu corn la şold, cu obiceiul dă-i,
Rotind biciuşca şi cu frîul slobod ;
Tancred grăi : — „Au nu ştii, oarecum,
Spre tabăra creştinilor vreun drum ?"

28
— „Gonesc spre tabără purtînd răvaş din
Porunca vajnicului Boemond."
Crezînd Tancred minciuna-n graiul baştin
Şi graba şi durerea dîndu-i ghiont,
Urmîndu-l, prejmuit de lac şi mlaştini,
Curînd zări castel la orizont;
Era la negrul ceas cînd cuibul său
Şi-l află soarele-n al nopţii hău.

29
Ci solul şi sună prelung din corn
Şi scoborî un pod scîrţîitor :
—„Latin fiind, dormi-vei unde dorm,
îi zise solul -— căci paginilor
Luă castelul unde mă întorn
Cosenza, contele biruitor !"
—„Prin aşezare şi ştiinţă, cred,
Castelu-i de nenvins", grăi Tancred.

30
îl macină-ndoiala că-n redută
Ii vor pîndi capcane-ascunse viaţa,
Dar cum de dînsul moartea nu-i temută
Nu-i oglindeşte nici o spaimă faţa ;
Oriunde soarta, datoria-l mută,
Se vrea păzit de dreapta-i, îndrăzneaţă.
Dar lupta cu Argante o zăbavă
Nu-i lasă pentru altă grea ispravă.

31
Şi se opri, gîndind astfel, pe-un dîmb
Pe care se-ntărea lăsatul pod
Dar nu-l urmă pe sol, căci gîndu-i strâmb",
Cum prea îl îmboldea,-l ghici de tot.
Ci iată se ivi trufaş, scalîmb,
Un ins armat din talpă pînă-n bot,
Ţinind pe pod în dreapta fierul gol
Şi crude-ameninţări zrvirlind în stol.

32
— „O, tu, ce prin alegere sau vrere
Cunoşti fatala ţară a Armidei,
în darn încerci să fugi, căci n-ai putere
Cătuşa-i ia-ţi, te lasă rob obidei ;
De legea ei ascultă în tăcere ;
De-ai săi străjeri păzit, tu ochii-nchide-i
Şi nu va să mai vezi lumina zilei,
Oricîte s-ar schimba, dacă tu silei

33
Nu te supui, jurînd ea, împotrivă
Să-i stai oricînd ostilii lui Christos."
Prin arme şi prin vorbă, deopotrivă,
Tancred îl şi ghici pe ticălos ;
Raimbaud, gasconul, inimă parşivă,
Care, Armidei numai credincios,
împăgînit, curînd ajunse el
Străjerul blestematului castel.

34
Strigă atunci spre podul strîns în scripet,
Arzînd cumplit de indignare sfîntă :
— „Tancred sint eu, şi-al spadei mele sclipet
In numele, al lui Isus, cuvîntă ;
Iar tu, ce işti acum în contra-i ţipet,
Vedea-o-vei în piept cum ţi se-mplîntă.
Cum altora ca tine !... Cerul bun
M-alege ca trădarea să-ţi răzbun."

35
Ci, auzindu-l, ochii i se turbur,
Dar teama îngheţîndu-şi, lifta strigă :
— „Venit-ai să-ţi vezi sîngele de purpur ?
Curajul să ţi—l vezi pe jos risipă ?
Din ţeasta-ţi mîndră-s gata să fac hîrburi
Şi, capul retezîndu-ţi, într-o clipă,
In dar îl va primi creştinul prinţ,
Tu, braţ al meu, de azi nu mă dezminţi !"

34
Ci, ziua cum se-apropia de scapăt,
Se împînzi de torţe cîmpul morţii,
Incit părea, din capăt pînă-n capul,
Văzduhu-n foc că-l azvîiiră sorţii,
Cum teatrul, la serbări de noapte, treapăt
Cunoaşte, de lumini din mii de torţii.
Privind din turn înalt Armida podul,
Aude totul, precum vede totul.

37
De luptă cruntă deci mărinimosul
Tancred se şi găti cu îndrăzneală
Şi, cum pe jos da buzna ticălosul,
îşi lasă roibul frînt de osteneală ;
Cu scut şi coif Raimbaud-şi fereşte osul
Şi-n mină şi învîrte spada goală...
Dar îl întîmpină Tancred feroce
Cu ochii — fulger, trăznetul în voce.

38
Raimbaud, în largi ocoluri, strîns în amic,
Loveşte cu măsură, fente face ;
Sleit, Tancred atacă dîrz, să-l sfarme,
L-nghesuie şi-o clipă nu-i dă pace ;
Cînd dă-napoi, împroaşcă-l el cu larme
De grindine de lovituri dibace ;
Întruna îi dejoacă el parada
Şi-asmute doar spre viziera-i spada.

39
Ci locuri cată fierul lui năprasnic
Din cele mai mortale prin natură ;
Şi-astfel lovind şi-amenințîndu-l groaznic,
O spaimă vîră-n el, peste măsură.
Agil, gasconul saltă, sieşi paznic,
Şi fierului necruţător se fură,
Cercînd cu spada, scutul, dibăcia
Să-i facă vană lui Tancred furia.

40
Dar sprinten nu atît cît celălalt
Cînd se-apără de sabia cerească,
E de pe-acum scăldat în sînge cald ;
I-i zdrenţe scutul, zob turtită cască.
In darn iuţeşte spada-n dîrz asalt,
N-ajunge pe Tancred să-l nimerească.
Ruşinea, ura, temerea, amorul,
In suflet simte-atuncea trădătorul.

41
Şi disperat, în mîinile-amîndouă,
Zvîrlindu-şi scutul, spada o apucă,
Ce are incă purpurie rouă,
Cercîndu-şi soarta ultimă, năucă ;
Aşa-n Tancred izbind cu forţă nouă,
Cu spada folosită drept măciucă,
îl nimeri cumplit în coapsa stingă,
încît durerea cruntă mai să-l frîngă.

42
îndată-l mai izbi în fruntea largă
Iscînd din fier de coif un dangăt lung,
Ce coiful dacă nu răzbi să-l spargă,
îl zdruncină şi-l clătină prelung.
Atunci Tancred mînii mai mari descarcă,
Cu flăcări ochii-i injectaţi străpung,
Scrîşnind din dinţi, privirile-i pîrjol
Aruncă prin al vizierei gol.

43
Ferocea lui privire n-o susţine
Păgînul, prea înfricoşat almintre,
Ci parcă fier îi şuieră în vine
Şi răsucit în inimă şi-n vintre.
El fuge, fuge ; fierul vine, vine
Dar cade trăznitor pe unul dintre
Pilaştri, ridicînd scîntei spre cer
Şi lui făcîndu-i inima de ger.

44
Pe pod se trage, singura speranţă
Ştiind-o trădătoru-n fugă doar ;
Tancred în urma lui, cu cutezanţă
Să-l prindă-i gata-gata pe fugar,
Cînd sprijin nou îl pune-n siguranţă :
Căci, iată, stele şi făclii dispar
Şi nu rămîne din lumini nici una
Nici barem, sus în slavă, pală, luna.

45
Prin aste umbre şi vrăjitorii
Nimica nu mai vede-nvingătorul ;
în jur şi-n faţă-s bezne tuciurii
Şi bîjbîind îşi mută doar piciorul...
Curind de-un prag de uşă se lovi
Intră, simţi că intră, dar zăvorul
Se-nchise-n urma lui cu zornet mare
Şi se trezi in beznă de-nchisoare.

46
Cum peştele în mlaştine, durate
De mare la Comacchio, pătrunde,
Fugind de-nalte valuri şi turbate,
în ape liniştite de se-ascunde,
Intrind în cursă singur, cînd se zbate
Să iasă, nu mai poate pe niciunde.
Căci mîini destoinice-i făcură mării

Nu drum ieşirii, ci doar drum intrării. —

47
La fel Tancred, oricît păreau de stranii
Şi zidul şi-aşezarea închisorii,
întră-n ea singur şi, cu mari strădanii.
în van acuma zgîlţîia uşorii
Spre a scăpa de noile păţanii...
Un glas strigă : — „Zadarnici ţi-a furorii
Căci nu poţi poarta să i-o spargi firidei
Şi eşti pe veci prizonier Armidei.

48
Şă nu te temi de moarte ! Ca-n mormînt
De viu pieri-vor anii tăi în freamăt !"
Eroul nu răspunse un cuvînt
Ci-n suflet zăvori dureri şi geamăt.
Şi blestemă Amorul ce l-a frînt,
Prostia lui şi fapta fără teamăt
Şi-un gînd în mute vorbe îi răsare :
„Prea mult nu pierd, ajuns să nu văd soare.

49
Dar pierd un soare mult mai dulce eu
Şi nu ştiu de voi mai afla un loc în care-
Amorul zbuciumul meu greu
Să-l încălzească-n razele-i de foc."
Şi cum Argante i-i în gînd mereu :
„Nici datoria n-o să-mi fac deloc !
Demn de dispreţ, batjocura mi-i dată !
Ruşine veşnică pe viaţa-mi pată."

50
Amorul, temerea pentru onoare,
Pe rînd în sufletu-i războinic rod ;
Argante-n vremea asta tihnă n-are
Sătul să doarmă-n puf ca un nerod,
în crudu-i suflet pacea-i aiurare
Cînd rănile-i dau sîngelui izvod.
Setos de sînge, zilei cei de-a şasea
îi strigă Aurora ea mătasea.

51
In noaptea din ajunul luptei crunte
Păgînul mai că n-aţipi o clipă
Şi se trezi cînd încă-n vîrf de munte
Dormea, a nopţii negre, grea aripă,
Strigîndu-i scutierului : — „Ci unde
Mi-s armele? Găteşte-mă în pripă!"
Nu-s armele acestea ale sale

Ci-s dar de prinţ, primit din mîini regale.

52
Le ia, dar le priveşte-n fugă el
Şi nici nu simte greaua lor povară.
La şold atîrnă spada-i de oţel
Cu lama veche, fină şi sprinţară.
Asemenea cometei ce-i flagel *
Cînd pletele-i de sînge-n slavă zboară,
Sfărmînd imperii, boli clocind, strădanii,
Şi îngrozind cu flama ei tiranii,

53
E sclipitor Argante în armură...
De sînge beţi, şi beţi de crunte furii,
I-s ochii smîrcuri de orori şi ură
Cu moarte-n beznele căutăturii.
Cînd şi-i întoarce, omul ce-i îndură
Se simte-aidoma lepădăturii...
Cu urlete, scoţîndu-şi spada, sumbre,
Purcese a lovi văzduh şi umbre,

54
Strigînd : — „Curînd de furul cel ghiaur,
Ce m-a sfruntat, va fi să mă dezbar ;
Cădea-va, sînge împroşcînd în jur,
In colb mînjindu-şi răvăşitul păr.
L-oi ruşina cînd armele-o să-i fur
Pe Dumnezeul lui, într-adevăr...
Şi-n van în rugă şi-o scuipa plămînii,
Să nu-i las leşul să-l devore cînii !"

55
Cum taurul de gelozie buget,
Stîrnit cumplit de al mîniei bold,
Iscînd spăimîntător şi groaznic muget,
Curajului îi dă sporit imbold,
Şi vîntu-l cheamă-n luptă, cu necuget,
Şi-ascute cornul pomilor în şold,
Şi, boncălind şi răscolind nisipul,
Rivalul îşi aţîţă în tot chipul,

56
La fel Argante, aţîţat, heraldul
La el chemîndu-l, gîtuit i-a spus :
— „Te du, la luptă-n cîmpul celălaltul
Să-l strigi pe-apărătorul lui Isus !"
Şi-ndătinat să urce-n şea cu saltul,
Pe prins în faţă-i după ce l-a pus,
Porni, ieşind în goană din cetate,

Şi, cînd i-ajunse dealului pe spate,

57
Sunînd din corn, pătrunzătoru-i sunet
Departe înfricoşător se-aude,
De parcă-i plin de năruiri de tunet,
Stirnind în inimi spaimele zălude...
Creştinii prinţi chemaţi de-acest răsunet
La cortul lui Bouillon, îl vor şi jude,
Şi-aici heraldul îşi rosti sfruntarea
Pentru Tancred şi toată adunarea.

58
Trist, ochii Godefroi şi-i întîrzie
Asupra lor şi-l roade îndoiala,
Căci unul vrednic nu-i, prin vitejie,
A se lua la piept cu matahala.
De mulţi viteji e tabăra pustie
Şi nu-i Tancred să-nfrunte răfuiala ;
Departe-i Boemond şi-i în surghiun
Al Iui Gerhardt învingător, acum.

59
Plecaseră nu zece doar, eroi,
Cei traşi la sorţi să-i fie soţi Armidei
Ci, noaptea, mulţi, în risipit convoi,
încătuşaţi de farmecul perfidei...
Pe cei rămaşi, mai slabi de înger, moi,
Tăcerea ruşinoasă-n sine-nchide-i...
Şi unul nu-i, să vrea prin risc onoare,
Caci teama ca ruşinea e mai tare.

60
înfăţişarea, chipul, orice semn,
Ii dau a temerilor lor dovadă ;
Obida dîndu-i generos îndemn
Sări atunci cu pumnul strîns pe spadă.
Strigînd : — „Aş fi de viaţa mea nedemn
Primejdii noi de nu i-aş da să vadă,
Şi de-aş lăsa o liftă-aşa spurcată
S-arunce pe onoarea noastră pată !

61
Priviţi cu toţii, liniştiţi, din laturi,
Primejdia ce-o-ndur pe cînd mă bat ;
Vreau armele ! Pe-acest păgîn să-l satur !"
îndată fu gătit şi înzăuat.
Raymond însă, cel bun, în vîrstă matur
Şi matur deasemenea la sfat,
Şi verde sub a bătrîneţii brazde.

Ieşind din rînd grăi : — „Eşti cap de oaste!

62
Şi nu e drept ca, tu în luptă stînd.
Să fim noi în primejdie cu toţii ;
Eşti general şi nu ostaş de rînd ;
Nu vrem obştescul doliu şi emoţii ;
Chezaş domniei Mielului cel blînd
Ţi-i hărăzit s-alungi din Babei hoţii ;
Cu sfat doar şi porunci tu eşti dator
Şi-n seama noastră-i fierul sclipitor.

63
Căci dacă azi povara vîrstei port
Nu-mi este asta dezvinovăţire ;
Pe Marte nu-l voi părăsi nici mort!
Că dau napoi creştinii să se mire ?
Aş vrea, ca tînăr, braţul să-mi încord,
Căci voi, răbdînd ruşine şi-njosire,
Pe locuri sînteţi ţintuiţi de spaimă,
Cînd barbarul vă-njură şi defăima.

64
O, cum am fost cînd la Conrad, la curte,
Sub ochii, ai Germaniei, stăpîna,
Lui Leopold în piept tăindu-i pîrte,
I-am înfrăţit suflarea cu ţărîna !
Ci n-avu faima mea picioare scurte
Căci brav de viţă doborîi cu mîna ;
Mai mare faima nu mi-ar fi nici azi,
Neînarmat, răzbind păgîn talaz.

65
Avînd aceiaşi soartă şi virtute,
De mult l-aş fi răzbit pe-acest trufaş,
Căci nu mi-s răcnetele lui temute
Şi sîngele mi-i încă nărăvaş ;
Dar chiar de-n sînge voi cădea, tu nu te
Vei prea făli cu ea, păgîn vrăjmaş.
Am să mă-narm şi, fie, noi victorii
Să-i crească nimb trecutei mele glorii !"

66
Aşa grăieşte marele bătrîn
Imbolduri dînd curajului scăzut;
Şi limbile tăcute nu rămîn :
Se-mpătimează cei ce s-au temut.
Vor luptă toţi acum cu-acel păgîn
Şi se întrec să-i ţină pieptul scut.
Doi Guy şi Balduin aceasta cer,

Cum Guelfo, Etienne şi Garnier,

67
Cum şi cel Pirhus ce, dibaci, viclean,
Dădu-Antiohia lui Boemond ;
Apoi, împintenaţi de-un nou elan,
Rudolph, şi Eberhardt şi Rosemond,
Un irlandez, un brit, un scoţian,
A căror ţări talazul vagabond
De toată lumea noastră le desparte.
Gildippe şi Odoard cer lupta foarte.

68
Mai pătimaş ca ei bătrînu-i însă
Şi arde mistuit de-al luptei dor;
Armura de pe-acum pe trup i-i strînsă,
Mai vrea să-şi pună coiful lucitor...
— „Oglinda vremii vechi, de toţi deplînsă
Strigă Bouillon — popor după popor
Virtutea să-ţi înveţe şi-a lui Marte
Onoare, care astăzi e pe moarte !

69
In floarea vîrstei de-aş avea doar zece
Ca tine, de din Bactru * în Thulle,
Prin săbii Baboiul trufaş l-aş trece
Să văd pe el cum Crucea nalţă-se !
Păstrează-te ! Cu ei azi nu te-ntrece !
Alt fapt de vîrsta-ţi coaptă vrednic e.
îngăduie s-aleagă numai sorţii
Pe cel ce înfrunta-va coasa morţii.

70
Va hotărî doar bunul Dumnezeu
Căci slugi îi sînt Destinul şi Fortuna
Raymond de gîndul lui se lasă greu
Şi numele şi-l cere scris întruna.
Ci coiful scuturind Bouillon, mereu,
Un nume scoate, mare-ntodeauna :
Ceilalţi ştiură-l, din mişcarea buzei,
Cîştigător pe contele Toulousei.

71
Strigară toţi a bucurie mare
Şi nu învinui Norocul nime :
întinerit la chip bătrînul pare
De proaspătă vigoare şi-agerime,
Cum şarpele cînd nouă piele-n soare
Ii străluccşte-n solzi cu aurime.
Dar cel mai mult tot Godefroi aplaudă

Şi-nvingătorului i-aduce laudă.

72
li zise, dîndu-i spada lui în dar :
— „Rebelului i-am smuls-o, din Saxonia*
O dată cu viaţa-i de tîlhar;
Stîrnea cu ea omorul şi dihonia :
Dar mie-n lupte mi-o stropi cu har
Apururi, de izbîndă, pronia...
In braţul meu de-a fost izbînditoare,
Noroc s-o văd şi-n braţul tău că are".

73
Dar nu mai vrea trufaşul mult să rabde
Ci strigă tot scuipînd ocări cu mia :
— „Europeni de neînvins, la fapte !
Faimoşi războinici, unde vi-i mîndria
Tancred aşteaptă oare altă noapte,
Să-i ocrotească iar nevrednicia ?
Un singur om pe toţi, pe toţi vă-nfruntă !
Ci unul gata nu-i de luptă cruntă ?

74
De tremură Tancred, să vină altul,
Veniţi călări, pedeştri ! Vă aştept!
Veniţi, veniţi cu toţii, căci asaltul
Nu-i om să mi-l înfrunte piept la piept !
Mormîntul sfînt arată-vi-l înaltul:
Vreţi să vă-abateţi de la drumul drept ?
Vi-i astăzi sfîntul legămînt corvoadă ?
Păstraţi pentru-alte lupte fier de spadă ?

75
Ocara sarazinului atroce
îi şfichiue pe toţi precum un bici.
Dar mai mult sfredelindu-l aspra voce
Pe conte ca pe ceilalţi voinici,
Fiind mereu virtutea mai feroce
Cînd ura mare o ascute — brici —
Dă buzna, dîrz, prin piedici şi tumultur
Pe sprinten roib, cu numele de Vultur.

76

Pe Tage se născuse, unde iapa
Din ostăşeasca mîndră herghelie,
Dorinţelor fireşti cînd simte ţeapă
Şi primăvara-i doamnă pe cîmpie,
Cu botu-n vînt deschis, gonind sireapa,
Din vînt pribeag sămînţă prinde, vie...

Şi, o, minune ! astfel fecundată,
Concepe iapa ageră * — şi fată.

77
Iar Aquilino zămislit se-arată
Din cel mai pur şi bun văzduh sub cer ;
Nici urmă în ţărîna afinată
Nu lasă cu potcoavele-i de fier.
La stînga şi la dreapta deodată
Se-ntoarce strîns voinicul cursier...
Şi contele se roagă cînd asalta
Cu ochii pironiţi spre slava-naltă :

78
— „Tu, Doamne, ce prin braţul nedibaci
Pe Goliath l-ai frînt în Terebint,
Cînd Israelul un nevîrstnic baci
L-a izbăvit, cu praştia ţintind,
— Dă nouă pildă a ce poţi să faci
Şi să-l străpung ajută-mă, cu jind...
Să-i tai trufia, morţii să-l arunc
Cum a făcut cu Goliath un prunc !"

79
Cum ruga lui fierbinte asta cere
Şi-i e nădejdea-n Domnul pururi trează,
Zbură rugarea-i spre celeste sfere
Cum focu-n chip firesc, cînd scînteiază.
Şi clin oştiri ce-s cerului străjere
Părintele etern, să-i fie pază
Şi să-i sorteascâ lui Argante-nfrîngeri
Alese un viteaz şi falnic înger.

80
I-l hărăzise Providenţa încă
Din clipa fericitei sale naşteri;
Acuma, iarăşi, braţul lui de stîncă
I-i dat să-i fie scut în ceasul maşter.
Ci, dîndu-i Domnul noua lui poruncă,
Stăpînitor cereştilor cunoaşteri,
Zbură ne-ntîrziat în vîrf de creste
La armele oştirilor celeste.

81
Aici e fierul lăncii nentrecute
Ce pe balaur la-ncîlcit cu huma ;
Săgeţi de fulger sînt şi nevăzute,
Ce-aduc în lume molima şi ciuma ;
Apoi tridentul — care mult temut e
De bieţii muritori chiar şi acuma

Cînd, răscolind pămîntu-n măruntaie,
îl zguduie şi—l arde-n vîlvătaie.

82
Un scut din diamantul cel mai pur
Mai scapără pe vatra de topaz ;
El ar acoperi pămîntu-n jur
Din Atlas pîn-n munţii Caucaz.
Dreptcredincioşii străjuiţi de muri
îi apără la vremuri de necaz.
Dar îngerul acum în mînă-l ia
Ca lui Raymond drept pavăză să-i stea.

83
Pe muri s-a strîns în vremea asta gloată
Şi-i dă Clorindei barbarul porunci
Pe al colinei clin să stea cu ceată...
In şir de luptă şi creştinii —, atunci,
Puţine pilcuri rînduiesc îndată ;
Şi vezi, cit ochii roată ţi-i arunci,
Că între cete gata de război
De luptă-i loc destul pentru cei doi.

84
Privind Argante, pe Tancred nu-l vede
Ci alt potrivnic doar, după veşminte...
– „Noroc ai căci în alte părţi Tancred e,
Ii zise contele, păşind nainte...
Dar nu te-nfumura şi nu te-ncrede
Caci eu plăti-voi dinte pentru dinte,
Eu locul pot să-i ţiu,sau pot a-ţi fire
Al treilea potrivnic din oştire !”

85
Zîmbi semeţul, întrebînd : — „Dar unde
E-acum Tancred, de nu-l văd înainte-mi ?
Sfruntează cerul şi apoi se-ascunde
Avînd nădejde doar în pasul sprinten ?
In rînza humii şi sub mări afunde
Voi şti să-i aflu locul pretutindeni".
„Ba minţi ! — strigă Raymond — să fugă el
Ce-i, mult mai brav, de braţul tău mişel ?”

86
Turbînd, Argante urlă : — „Hai la luptă,
Să văd cum ştii să-ţi aperi nebunia
Cuvintelor de-acum, cu carnea ruptă !...”
Se pleacă lăncile ca vijelia,
Tintind în coif, cu harţă nentreruptă...
In darn, Raymond, desferecînd mînia,

Loveşte unde vrea şi-oleacă pişcă,
Pe namilă din şeaua-i nici c-o mişcă.

87
Lovi şi-Argante, dar, ca niciodată,
Ii fură loviturile-n zadar,
Căci îl ferea celesta strajă, roată,
De ele pe creştinul temerar.
Muşcîndu-şi buza, lancea ferecată
Şi-o frînge crudul. Spada ia şi iar
Cu înzecită furie şi ură
Atacă a bătrînului armură

88
Precum berbecul, roibul lui puternic,
Plecîndu-şi capul, spre Raymond dă iama
Dar el, strunind în lături, pe nemernic
în frunte îl rîneşte-atunci cu lama.
Şi iar Argante-n bravul preacucernic
Voi să dea ; ci el, luîndu-i seama,
îi scapă şi-l trăzneşte-n coif pe-Argante,
Dar coiful parcă-i dure diamante.

89

Păgîndul însă, harţă strînsă vrînd,
Să-l prindă zboară, într-o-nghesuială ;
Raymond, ca să nu-l surpe la pămînt
Cu cal cu tot povara-i colosală,
Ba stă, ba fuge, ba, apoi, zburînd
în jurul lui, năprasnic dă năvală,
Căci, ascultînd uşor de frîu şi pinten,
Un pas greşit nu face roibu-i sprinten.

90
Cum căpitanul care-un turn in balta
Sau sus pe munţi atacă-n chip şi fel
Cu şiretlicuri noi mereu asalta,
La fel şi contele, ca un prisnel,
Zdrobi dacă nu-i poate fruntea-naltă
Şi platoşa armurii de oţel,
Loc slab ţinteşte, morţii uşier,
Pe unde se îmbină fier cu fier.

91
De două sau trei ori răzbise sînge
Vrăjmaşului să-i scoată prin armură ;
Şi-i teafăr el ; după păliri nătînge
Nici moţu-i rupt şi n-are-n coif spărtură.
In darn Argante se munceşte-al frînge

Căci risipeşte-n gol sforţări şi ură ;
Dar dă cu vîrful şi cu latul spadei
Şi-i creşte furia, de loc nu scade-i.

92
Dar după mii de lovituri cumplite
Trăzneşte una grea, de sus în jos ;
Nici Aquilino cel cu iuţi copite
Nu-l mai scăpa pe moşul cel vîrtos.
Ci îngerul tăriilor slăvite
Atunci se arătă, cu scutu-i gros,
Şi, fierul repezindu-şi-l Argante,
Lovi-n cereşti şi dure diamante.

93
Şi-ajunse fierul lui (căci nu rezistă
In pămîntesc cuptor strujite arme
Acelor ce curate-n cer le-nchistă
Eternul faur) ţăndări să se sfarme ;
Năuc, uimit trăieşte clipa tristă
Cînd spada iui pe glie-n cioburi doarme ;
Şi nu-i vine să creadă cum că are
Armură contele, atît de tare.

94
Credea păgînul scutul că-i de cremeni
Ce pavăză creştinului stătea ;
Raymond credea aceasta, deasemeni,
Căci nu ştia de ajutor din stea ;
Dar, denarmat văzîndu-şi crudul semen
Opri şi el vitează mina sa,
Căci nu ştia izbînda laşă ce e
Şi nici, fără primejdie, trofee.

95
Voia să-i strige : — „Ia-ţi o altă spadă !"
Dar se gîndi apoi că i-ar abate
Obida pe ai săi, căzut să-l vadă
Cînd pentru binele obştesc se bate...
Aşa că, nici izbîndă vrînd, neroadă,
Nu-i vrea pe-ai săi cu chipuri ruşinate,
Şi-n timp ce zbuciumul nu-i da răgaz,
Simţi miner de spadă în obraz.

96
Cuci îmboldindu-şi calul, corp la corp,
Să lupte mai avan Argante cală ;
Lovit, bătrînu-i doar o clipă orb,
Căci iar, cu inimă netulburată,
Agil răneşte braţele ce-l sorb

Intr-o viitoare mai încrîncenată,
Mai tare decît vulturul ce strînge
în ghiare prada şiroind de sînge.

97
Se-ntoarce dintr-o parte-n altă parte
De-Argante fuge şi la el se-ntoarce ;
Fugind şi revenind, lovindu-l foarte,
Uneşte-n toate ciuda care-l stoarce
Cu dibăcii, cu ura fără moarte.
Dorind cu jind de viată să-l înţarce
Şi cu pămîntul ud să-l facă una,
De ceruri ajutat şi de Fortuna.

98
Străjit de-armura-i fină şi de sine
Argante-i neclintit, precum o stîncă,
Ori nava fără cîrmă, ce se ţine,
Cu pînza zdreanţă,-n marea cea adîncă,
Atunci cînd trunchiuri îmbinate bine
I-ajută să reziste-n hulă încă,
încrezătoare şi cu cutezanţă
Şi nepierzîndu-şi ultima speranţă.

99
Aşa erai primejduit, păgîne !
Cînd Belzebuth îţi dete ajutor
Sub chipul unei vajnice cadîne
Ivindu-se din umbra unui nor ;
Părea Clorinda strajă că-ţi rămîne,
Şi după armamentul sclipitor
Şi după cum, ştiut, o spuse glasul,
Şi nestematele-i apoi — şi pasul.

100
Năluca la faimosul săgetar,
La Oradin se duce — şi-l alintă.
— „O, mare Oradin, ce zvîrli arar
Săgeata, însă veşnic drept în ţintă,
— Păcat ar fi pe bravul temerar,
Străjer Iudeii, braţul să-l desmintă,
Să-l vezi zăcînd pe jos, de sînge leoarcă
Iar pe creştin trofee că-l încarcă.

101
Arată-te dibaci, muind săgeata
In sîngele tîlharului franţuz !
Te-aşteaptă gloria dar şi răsplata
Sultanului, precum ţi—i dat s-auzi !"
Astfel grăi... Iar el, îndată gata,

Văzînd făgăduiala-n ochii cruzi,
Din tolba grea trăgînd săgeata iute,
O pune-n arc, încoardă şi-o asmute ;

102
Din coarda-n freamăt, zbîrnîind zburînd
Cu şuier în văzduhuri se ridică
Şi unde se încheie tare, strimt,
Izbeşte catarama şi-o despică ;
Răzbeşte-n za, rănindu-i pielea blînd,
Se-opreşte brusc şi-un strop de sînge pică.
O, nu vru straja slavilor să-şi poarte
Săgeata vîrful morţii mai departe !

103
Raymond, smulgînd săgeata, sînge-n picuri
Văzu, şi strigătele-i mînioase,
Voiau să spună că Argant tipicuri
Străvechi de luptă dreaptă încălcase ;
Bouillon se sperie de şiretlicuri
Din partea matahalei ticăloase
Şi, rana contelui crezînd-o grea,
Simţi că tremură fără să vrea.

104
Ostaşii.-atunci, prin senine şi prin grai
Aţîţă-şi-i, pe conte să-l răzbune.
Cad viziere, pinteni rod în cai,
Se pleacă lăncii, spade prind să sune.
Se clatină creştini, păgîni şi, vai,
Se-avîrîtă toţi în tropote nebune ;
Şi piere cîmpul ; vîntul aridică
întunecat vîrtej de praf în chică.

105
Ciocnite coifuri, scuturi ciopîrţite
Trosnind şi clinchetind văzduhul sparg :
Un roib căzut mai bate din copite
Fără stăpîn, aiurea, zboară-un şarg ;
Sînt gemete şi tidve căsăpite
Suspine lungi, spărturi în pieptul larg.
E crudă lupta şi cu cît se-amestecă
Războinicii, vieţile le mestecă.

106
Argante unde-i lupta-n toi irupe,
Smulgîndu-i unui cavaler o ghioagă ;
Rotind-o, fringe, sfîşie, şi-i rupe
Pe toţi acei ce-n drumul lui se bagă.
Pe conte doar, printre oşteni şi crupe

îl caută furia lui întreagă ;
E lup ce, hrană foamei care-l taie,
Pe conte doar şi-l vrea în măruntaie.

107
Dar lume de creştini îl prejmui
Strunindu-i iureşul şi răzbunarea ;
Armând, Roger de Bernaville, doi Guy
Şi doi Gerarzi îi poticneau turbarea ;
Dar zadar, cuci el lovi, păli,
Crescîndu-i piedicile-nverşunarea,
Ca focu-nchis ce, răbufnind afară.
Mai crunt îşi nalţă ucigaşa pară.

108
Un Guy-i rănit... Armând curînd răpus ;
Roger c printre morţi, gemînd livid ;
Ci strînge cercul oastea lui Isus
Durînd în jurul lui puternic zid...
Dar tot de neclintit, cu fruntea sus,
Lupta, lupta năpraznicul caid ;
Bouillon chemîndu-şi fratele atunci,
Strigă : — „E timpu-n luptă să te-arunci.

109
Acolo unde sînge prea din plin
Se risipeste-n rîu, în flancul stîng !”
Se-avîntă-n încleştare Balduin :
Oştenii lui doboară, sfarmă, frîng.
Şi asiaţii moi nu-şi mai revin
Şi nu pot stăvili atacul frînc,
Care ostaşi, drapele, cai de-a valma
Răstoarnă, încîlcit purtîndu-şi valma.

110
Asaltul frînge aşijderi flancul drept;
Argante singur mai rezistă numa ;
Ceilalţi, lăsîndu-şi frîul, nu ţin piept,
Căci îi alungă spaimele acuma.
El totuşi luptă ne-nfricat, deştept;
N-ar rezista atîta cît huiduma,
O sută braţe cu cincizeci de spade
Şi scuturi tot cincizeci, pentru parade.

111
Nici săbii nu-l clintesc, nici lănci, nici ghioage
Nici caii cu asalturi nentrerupte ;
De-a roata lovituri cumplite trage
Cu arme frînte, ciopîrţite, rupte,
Cu rupte mădulare şi oloage ;

în sînge cu sudoare stă să lupte
Şi numai gloata tot mai deasă ia-l
Din loc, tîrîndu-l în cumplitu-i val.

112
Potopul îl tîrăşte ca urgia
Dar mersul, chipul, nu-l arată loază,
De judeci după braţe şi tăria
Ce clocoteşte-n inima vitează.
în ochii lui mai stăruie mînia
Şi încă-mprăştie adîncă groază,
Vrînd să-şi oprească pilcul său fugar,
Strădanie, aceasta, în zadar.

113
Nu poate nemblînzitul să-ntîrzie
Sau barem să le-ncetinească fuga,
Căci n-are frica legi şi frîu s-o ţie
Şi n-ascultă porunca şi nici ruga.
Bouillon, văzînd Fortuna, cu dîrzie
Că-i ţine partea şi că-i este sluga,
Urmează cursul luptei şi trimite
Nou ajutor de trupe primenite.

114
De ziua cînd Sionul sfînt să cadă
înscrisă n-ar fi fost în sfînta carte,
Creştinii-ar fi uitat acum de spadă,
De sfintele strădanii şi de moarte.
Dar liota din iad, văzînd că pradă
Pieirii i-i împărăţia, foarte.
Având îngăduinţa, norii, vântul
Stîrniră-n beznă scufundînd pămîntul.

115
Răpită-i raza zilei de tenebre
Să nu o vadă ochii muritori;
Pe cer stau flăcări ca-n infern mai neg
Cad tunete şi fulgere din nori
Şi grindină cu răpăiri funebre
Păşuni inundă, frînge ierbi şi flori;
Şi nu stejari doboară doar, ci munţi
Furtuna, opintindu-li-se-n frunţi.

116
Izbesc în ochi vîntoase de tempeste
Şi ploaie-nvîrtejită dă năvală,
încremenind cu spaimelc-i funeste
înaintarea oastei, triumfală.
Sub steaguri (în putinţă de le este

Şi văd) ostaşi se strâng, dar, infernală,
Clorinda, folosind această clipă,
Dă prieteni roibului strigînd în pripă :

117
— „Cu noi o cerul ! Pentru noi se bate,
Şi pavăză stă capetelor noastre !
Dreptatea lui e-n braţele bărbate
Şi sprijin ni-s tăriile albastre ;
Izbeşte doar în frunţi înspăimîntate
De duşmani, împingîndu-i spre dezastre...
Le ia lumina ! Nouă, cap de oaste
Destinul ni—i !... Loviţi, loviţi din coaste !”

118
Insufleţindu-i pe ai săi astfel
Şi doar din spate resimţind furtuna,
încinge printre franci grozav măcel
Şi-şi rîde de-apărarea lor într-una;
Argante, revenindu-şi, dîrz şi el
Făcu pe mulţi creştini cu glia una ;
Silindu-i pe-alţii,-n goană fără strună,
Să fugă de duşman şi de furtună.

119
Mortale spade cum şi uri mortale
Din spate căsăpesc creştini cu droaia ;
Şi ploaia peste sînge se prăvale
Umplînd de sînge drumurile, ploaia.
Tot alţii, alţii merg pe-a morţii cale,
Rudolph şi Pirrhus vieţii-i pierd văpaia,
Intîiul prin Argante stînd să cadă,
Iar celălalt, prin a Clorindei spadă.

120
Şi fug franţujii, urmărindu-i crunt
Cu ură sirienii sau demonii ;
Bouillon mai ţine valul furibund
De duşmani, şi-a stihiilor dihonii
Cînd vînt şi grindini fără milă sînt,
Certîndu-şi aspru prinţii şi baronii.
Oprindu-şi calul taberei în poartă
Oşteni-şi aduna, loviţi de soartă.

121
De două ori pe-Argante îl atacă,
De două ori i-abate-acesta lama ;
De două ori, cu fierul scos din teacă,
In dese rînduri de păgîrii dă iama ;
Dar, în sfîrşit, cu-nfrîngerea se-mpacă

Şi-n tabără se trage... Iar infama
Strinsură pleacă în Sion, departe.
Sleiţi creştinii sînt, şi trişti, de moarte...

122
Dar încă nu-s la adăpost răpuşii :
Furtuna mai nepotolită fierbe,
Deşiră corturi, smulge toţi ţăruşii,
Despică neguri fulgerele-n jerbe :
Dă buzna apa peste pragul uşii
Şi ţipete şi trăznete acerbe
Invălmăşindu-se în lume-nvie
Asurzitoare, groaznică-armonie.

CÎNTUL VIII

1
Dorm tunete şi crincenc tempeste
Şi vinturi dorm, din nord şi sud...E ora
Cînd iese din sălaşele celeste,
Cu trandafiri pe frunte, Aurora...
Dar cei care furtunilor funeste
Le-au fost dezlănţuit prin lume hora
Trebăluiesc la farmecele lor...
Ii spune lui Alecto Astagor:

2
— „Priveşte-l pe războinicul ce vine
Şi nu-l opresc nici vrăjile măiastre,
Scăpat de nenduratul fier, cu bine,
Al suveranului puterii noastre.
Va să vestească taberei latine
Stăpînul lui cum a păţit dezastre,
Şi taine mari, încît le-o da imbold
Să-l cheme iar pe fiul lui Berthold.

3
Intoarcerea-i, cum ştii, ne-ar da do furcă...
Prin viclenii, prin forţă fă-l să pice !
Te du... Ce spune el, mereu tu-ncurcă.
în contra lor să iasă tot ce zice.
în capetele lor discordii urcă,
Sviţeri, latini, englezi să-şi cate price ;
Zîzanii vîră, iscă certuri, sfezi,
Ca talmeş-balmeş cîmpul tot să-l vezi!

4
E vrednică de tine fapta asta ;
Pe tine pune domnul nostru preţ."
Ci monstrul îşi bătu îndată ţeasta
Urzînd un mîrşav plan, un plan isteţ.
în tabără, cu vestea lui, nefasta,
Intrase şi grăbitul călăreţ.
Strigînd : — „Războinici, sînt aproape mort
Mă cer la marele Bouillon în cort !"

5
Mulţimi goneau cu el, de veşti setoase.
El lui Bouillon i-aduce închinarea,
Vrînd să sărute mina ce băgase
In Babei spaima şi cutremurarea,
Zi cînd apoi : — „Domn oştilor făloase.
Ce graniţi faimei cerul ai şi marea, —
O nu mi-aş vrea solia tristă eu...
Şi, suspinînd, adăugă cu greu :

6
Sven, unic fiu al regelui danez,
El, sprijin bătrîneţii lui şi fală,
De mult rîvnea, pentru creştinul crez,
Să lupte sub vegherea ta regală.
Şi nu-i stară primejdii meterez,
Nici Amor care-l răsfăţa în poală.
Nici dragostea bătrînului părinte
Nu stăviliră dorul lui fierbinte.

7
Rîvnea războiul dur şi plin de trudă
Sub sceptrul de maestru să-l înveţe ;
Simţea ruşine şi cumplită ciudă
La zvonurile faimei lui răzleţe...
Mereu despre Rinaldo sta s-audă,
De slava-i matură în tinereţe...
Dar mai mult la război simţea că-l mînă
Un zel ceresc, nu patimi din ţărînă.

8
Deci strînse, orice piedici înfruntînd,
Cutezătoare ceată şi vitează ;
Pe trac meleag ajunse el, zburînd,
Cetatea cea de scaun * să o vază ;
Primitu-l-a Augustul grec curînd,
Apoi vesti şi solul tău de vază
Cum Antiochia a fost să cadă,
Cum, totuşi, dîrz, s-a apărat prin spadă,

9
In contra perşilor mînînd armai a
Atîta de părea, de la izvod,
Imperiul întins secat deodată
De oşti cum şi de oameni din noroci ;
Vorbi de tine, de eroi, de gloată,
Vorbi despre Rinaldo lung de tot,
De ale lui cutezătoare fapte
Cum şi de fuga lui în miez de noapte.

10
Mai povesti cum francii dîrz atacă
Mereu, chiar în Sion, păgîna turmă.
Că tu-l pofteşti pe dînsul să se facă
Părtaş măcar izbînzii cei din urmă.
Să-şi scoată-ndată sabia din teacă
Simţi atunci cum nou imbold îl scurmă
Viteazul Sven, s-o moaie-n spurcat sînge,
Vărsat, de lifte-n luptele nătînge.

11

Dojeni purcese, în atîtea glorii,
Aduse laşităţii lui să caute ;
De ciudă plin, gonea sfătuitorii.
Şi se făcea că nici o rugă n-aude.
Simţea el unei spaime doar fiorii :
Că n-o să-ajungă gura ta să-l laude...
Doar asta îi punea nădejdii mejdii,
Căci nu-i păsa de alte mari primejdii.

12
Destinului grăbindu-i dinsul pasul,
Destinul ne tîrî cu el pe noi...
Abia mai aşteptă să bată ceasul
Vestit de raza aurorei noi,
Că pe drum scurt, rărindu-ne popasul,
Trecurăm mii de piedici, în convoi,
Prin strimte, grele trecători, sau unde
Ştia că fierul crud vrăjmaş se-ascunde.

13
Am îndurat şi lipsa de merinde,
Oprelişti, hărţuieli şi ambuscade,
Dar n-au răzbit de ţel a ne desprinde ;
Trecut-am duşmani prin tăiş de spade,
I-am pus pe fugă, şi-am văzut cum prinde
Să dea în noi, în toţi, curajul roade ;
Şi, mîndri de victorii, cum oricine-i,
Ajunsem la hotarul Palestinei.

14
Ci, iată, cercetaşii, într-o zi,
De durat greu de arme veşti ne dară,
însemne c-au văzut şi steaguri mii
Cum are oastea fără număr doară.
Dar gînd şi glas, culori aprinse, vii,
Pe chipul domnului nu se schimbară,
Măcar că unii, vestea rea aflînd.
Mai palizi se făcură ca oricînd,

15
Ci dîrz strigă : «Aproape ni-i cununa
Martiriului sau victoriei !
Nu fug de moarte, dar izbînda,-ntr-una,
Mai mare merit dînd, egală glorie-i !
O, ne va sta-nchinat, întotdeauna,
Aici, un templu sfînt memoriei,
Urmaşii-n el cinstire-o să ne deie
Mormintelor sau marilor trofeie.»

16
Şi străji orîndui, să dea alarme ;
Corvezi şi sarcini împărţi, poruncă
Mai dînd să odihnească toţi sub arme...
Văzum că însuşi zaua nu-şi aruncă...
Era la ceasu-n care-adînc se doarme,
Cît noaptea-i sora liniştilor încă,
Cînd zgudmră urlete barbare
Ce spaimă cruntă cer, infern şi mare.

17
«La arme !» — se strigă... Şi Sven, armat,
Naintea tuturor dădu năvală.
Pe fruntea lui ardea, cu-adevărat.
Magnifică şi tînără-ndrăzneală.
Dar cleşte ni se strînse-n jur, turbat;
Păduri de lănci văzum cum se răscoală,
Şi spade năvălind de pretutindeni
Şi răpăiră iuţi săgeţi în grindeni.

18
în lupta inegală, împotrivă
Stînd noi doar unul contra douăzeci,
Se ridicară leşurile stivă
Şi mulţi rămas-au ciungi şi şchiopi pe veci.
Dar era greu să-i numeri, deopotrivă,
Pe cei răniţi sau pradă morţii reci,
Căci se-ascundeau şi pierderile-n noapte,
Precum măreţele de arme fapte.

19
Pe Sven îl ştim după-ndrăzneaţa frunte
Ce-ameninţă atît de mult şi-nfrică,
încît pot ochii beznele să-nfrunte
Şi-l văd cum taie, spintecă, despică.
Cadavrele, grămadă, cît un munte,
Dig, meterez în juru-i aridică...
Oriîncotro se-ndreaptă, stă să poarte
în ochii-i groaza şi în braţu-i moarte.

20
Dură această luptă pînă cînd
Ivi pe boltă Aurora raza,
Smolită groaza nopţii ridicînd
Ce stete groazei morţii crude paza ;
Lumina, mai dorită ca oricînd,
Crescu în noi mai dureroasă groaza,
Căci, pe cîmpia morţii risipită.
Oştirea ne-o văzurăm nimicită.

21
De ramificam, din două mii, vreo sută...
Dar sînge, morţi văzînd cum cîmpul strînge,
Eu nu ştiu dacă inima-i durută.
Ştiu cumplite turburări nătînge,
Căci ne strigă cu vocea-i cunoscută :
«Cei bravi spre cer ne-arată drum de sînge !
Să mergem toţi pe drumul lor etern.
Departe mult de Stix şi de Infern !»

22
Şi bucuria inimii pe faţă
I-o desluşeai, vecin cu moartea, azi.
Mai scump părea să-şi vîndă scumpa viaţă.
Oprind cu pieptul barbarul talaz.
Şi nu-i armură de oţel, semeaţă,
Şi nici de diamant, să-i stea zăgaz
Cînd braţul lui deschidc-n piepturi vrană
Şi trupul tot îi este numai rană.

23
Cadavru nemblînzit, virtutea doar
Nu viaţa-l ajuta să ţină pieptul.
Lovit barbar, lovea şi mai barbar !
Mai crunt părea într-una braţu-i, dreptul,
Cînd, înfricoşător, spre temerar,
O namilă se nărui, de-a dreptul,
Cu hoarda-n urmă-i, după luptă lungă
Răzbind să-l şi răstoarne şi străpungă.

Durere, vai! Căzu cel brav nenvins
Şi, să-l răzbune, nu avea pe nime.
Chem martor nobil sîngele-i prelins ;
Chem oasele-i, zdrobite cu cruzime,
Că, nezgîrcit cu viaţa-mi, dinadins,
Cătat-am fier smuţit de păgînime...
Putea, plăcută, moartea să mă darme
Şi-o meritam, prin faptele de arme !

25
Căzut, viu singur printre-ai morţii dinţi,
în viaţă nimeni nu credea că sînt,
Atît îmi amorţise orice simţ ;
Şi n-am putut să-ngîn nici un cuvînt
Despre duşmani, cînd negrele velinţi
Ce ochii mi-i acopereau s-au frînt.
Credeam că-i noapte şi o slabă rază
Tremurător părea că scînteiază.

26
Să văd în juru-mi n-aveam vlagă eu
Ca omul ce,-ntre vise şi trezie.
Stă închizînd şi deschizînd mereu
Ceţoşii ochi, cînd zorii stau să vie.
în colb, sub cerul gol, simţeam mai greu
Sub rece vînt, durerea tot mai vie,
A rănilor ce mă făcură ciur.
De-mi era şi mai greu să le îndur.

27
Dar raza stete-alături să-mi ajungă
De-un murmur surd într-una însoţită ;
Greu ridicai atunci a pleoapei dungă
Şi-ntrezării doi inşi pentru-o clipită,
Cu torţe-n mini, în mantie prelungă ;
Şi-mi zise unul : «Crede ! Negrăită
E mila Domnului pentru cei drepţi
Chiar rugii înainte s-o aştepţi!»

28
Atît grăi... Şi întînzînd o mină
A binecuvîntare, recules
Rosti cuvinte nenţelese pînă
Adăugă : «Te scoală !» Şi-am purces
Să simt al sănătăţii sînge-n vină
Şi răni tămăduite mai ales...
Minune sfîntă !... Proaspătă vigoare
Mi se părea că-mi suie-n mădulare !

29

Privii năuc, cu suflet uluit,
Care vederii nu voia să-i creadă
Şi auzii : «Ţi-i gîndul rătăcit,
Şi te-ndoieşti, şi-nchini către tăgadă.
Nu vezi năluci... Slugi celuia slăvit,
Nevrîndu-ne ispitei lumii pradă,
Dulceţii ei minţite, fluşturatice,
Trăim sihastri în pustii sălbatice.

30
Cel Veşnic Domn a toate, peste tot,
Alesu-m-a ca să-ţi aduc salvare.
Cu voia lui chiar cei nevrednici pot
Pentru minuni să aibă deslegare.
El nu vrea trup curat să zacă-n glod
Ce-a fost sălaş de suflet brav, cu care.
Nemuritor, în strălucirca-i toată,
Să se unească va, din nou, o dată.

31
De Sven vorbesc, de trupu-i falnic, cărui
De dînsul demn mormîntul i se cade ;
Să-i nalte slavă gura fiecărui
Şi gura viitoarelor noroade.
Ridică-ţi ochii către steaua — stărui, —
Ce pare soare printre miriade.
Şi-n locul cel de raza-i arătat
Stăpînu-ţi nobil fi-va îngropat. »

32
Şi din noptatic soare ochii mei
Văzură cum o rază se desprinde
Ca trasă drept de-un aurit condei.
Şi peste trupul nobil se întinde
Atît de viu, încît ţişneau seîntei
Din zeci de răni, părînd că le aprinde...
Şi-n maldărul de carne-nsîngerată
Stăpînul mi-am recunoscut deodată.

33
Cu chipu-ntors, era, nu spre pamînt,
Ci către pururi jinduitul cer ;
Şi cum zăcea părea sălaşul sfînt
Că-l cefe nemblînzitul cavaler,
Căci, să lovească parea-ntr-una vrînd,
Strîngea în dreapta lui cumplitu-i fier
Iar stînga-i odihnind pe piept, umilă,
Părea să ceară a Tăriei milă.

34

Cit peste rănile-i stăteam a plînge,
Durerea neputîndu-mi alina,
Văzui că moşul pumnul i-l destrînge
Şi-mi zise, întinzîndu-mi spada-i grea
«Ia fierul, încă năclăit în sînge
De duşmani, azi loviţi de mîna sa.
Ştii, nentrecută este lama-i vedic
Şi nime-n lume nu-i află pereche.

35
Cum moartea de stăpînu-i o desparte,
Vrea cerul să mai fie de folos,
Degeaba să nu zacă-n astă parte,
Ci să o mînuiască braţ vînjos,
Cu multă dibăcie, mai departe,
Mai lungă vreme şi mai norocos,
Căci Cerul aspră răzbunare dreapta
Pe ucigaş să-l năruie aşteaptă.

36
De Soliman ucis, prin spada lui
Se cere crudul Soliman să piară..
Te du unde, sub zid Sionului,
S-au adunat creştinii, aşadară.
Căci altă piedică de-acuma nu-i,
In faţă, cu putinţă să-ţi răsară.
Cînd cel ce te trimite de izbelişti
Te va feri înlăturînd oprelişti.

37
El vrea ca glasul ce ţi l-a păstrat
Să povestească lumii îndrăzneala
Şi cutezanţa bravului bărbat
Căci, martor, l-ai văzut în toată fala.
O, pilda lui un zel nenduplecat
Să nască pentru Crucea, triumfala,
încît şi azi şi peste-amar de lustre
Să-mpătimeze suflete ilustre !

38
Mai trebuie să-ţi spun că îndrăzneţul
Moştenitor al spadei e Rinaldo,
Cel cărui nimeni nu-i întrece preţul.
Să-i spui că Slava cum în mină salt-o
Să-l vadă vrea, şi cum, cu tot dispreţul,
In sîngele lui Soliman el scald-o...»
Cît ascultam ce schivnicul îmi spune
Văzui cum alta se-mplinea minune :

39

Căci unde Sven zăcea, mormînt măreţ
Ca din pămînt porni să se ridice,
în sine închizîndu-l pe-ndrăzneţ ;
Şi-o mină nevăzută, ne de-aice,
Săpă în piatră numele-i semeţ,
Virtuţile-i şi faptele-i voinice...
Şi nu se mai furau privirii mele
Ba marmura, ba slovele acele.

40
«Aici — moşneagul zise — veşnic lînga
Prieteni de credinţă el va zace,
Cit pentru ceilalţi nu va să se stingă
Iubirea-n Cer şi fericita pace.
Dar tu, cum ochi-ţi au ştiut să-l plîngi
Pe drumul cel din urmă, mai încoace
Te trage,-n sihăstrie, să-mi fii oaspete
Să pleci sub raza aurorei proaspete.»

41
Tăcînd, prin stînci şi văi mă duse el
Şi greu mă căţăram din rîpi pe grui ;
O peşteră-n sălbătăcit muncel
Mi se-arătă a fi sălaşul lui;
Aici, cu credinciosu-nvăţăcel,
Tihnit sta, printre urşi şi lupi destui,
Căci neprihana este apărare
Ca zalele şi pavăza mai tare.

42
Mîncarea rustică şi patul dur
Vărsară-mi vlagă-n trup pe-acest coclaur.
Dar Aurora cînd, pe cerul pur,
Se revărsă cu purpură şi aur,
Cu cei sihastri ce-mi dormeau în jur,
Treji, rugi năltarăm către-al lumii Faur...
Şi bun-rămas luîndu-mi, după sfat,
Purces-am drum spre oastea ta să bat."

43
Tăcînd germanul, vrednicul Bouillon
Grăi : — „Ne-aduci veşti triste, cavalere.
Pieirea unui vajnic escadron
Ni-i cruntă turburare şi durere.
O clipă ni-i răpi şi un cotlon
De ţărnă li-i lăcaşul de tăcere ;
Văzum a unui mare prinţ aripă
Ca fulgerul cum piere, într-o clipă.

44

Dar moartea vitejească le-o contemplu
Mai mult decît de-ar fi supus coclaurii..
Nici vechiul Capitoliu, drept exemplu,
Nu are îngropaţi atîţia, laurii.
Căci ei în cer, în al măririi templu,
Unei cununi nemuritoare-s faurii.
Şi cred din bucurie că se-nfruptă
In cer, mîndrindu-se cu carnea ruptă.

45
Iar tu, ce, pe acest pămint, rămîi
Corvoadei şi primejdiei supus,
Te bucure triumful lor dinţii !
Senină fie-ţi fruntea ! Ţine-o sus !
Rinaldo umblă fără căpătîi,
Departe foarte de oştire dus,
Şi nu vreau dor de drum să te înfrigure
Cit n-avem despre dînsul veşti mai sigure."

46
Aceste vorbe-n toţi stîrniră dorul
După Rinaldo, aspru dor şi tandru.
Ziceau : — „Printre pagini rătăcitorul
Acum e curajosul flăcăiandru..."
Şi toţi; mereu, danezului dau zorul,
Al faptelor de glorie meandru
Mai viu în faţă să li—l desfăşoare,
Cu dragoste şi cu uimire mare.

47
Dar cit, duios, vorbeau de dînsul ei,
Se-ntoarse din împrejurimi o trupă
Care şi azi, precum de obicei,
Cu zorile plecase-odată după
Cirezi de boi precum şi oi şi miei
Şi grîuri puse cailor în crupă,
Şi in puţin, ce îndestul nici nu-i
Să sature toţi caii nesătui.

48
Purtau de netăgăduit dovadă
Armura lui Rinaldo-nsîngerată
Şi zalele-i, precum şi frînta-i spadă...
Un zvon durut se răspîndi prin gloată
Şi-nnebuniţi, goniră toţi să vadă
(Au poţi ascunde vestea nou aflată ?)
Armura neînfrîntului războinic
Şi spada nentrecută-n braţ destoinic.

49

Recunoscută-i zaua sclipitoare,
Cel coif pe care-o pajură-şi învaţă
Să zboare puii, neîncrezătoare
în pana lor de început de viaţă.
Ba singură, ba-n frunte, la-ncleştare,
Văzut-au toţi armura lui semeaţă
Şi iat-o ruptă, stînd în colb să sîngere.
In toţi stîrnind mînie şi deplîngere.

50
Cit tabăra murmură şi se dau
Pricini de moarte felurite, multe,
Pe Aliprand, un om vorbind pe şleau,
Bouillon, piosul, cere să-l asculte.
El cap al celor care pradă iau
Cu japca, din împrejurimi, de mult e :
— „Ci zi-mi, de unde ai armura asta ?
Să nu-mi ascunzi norocul, nici năpasta!"

51
—„De tabără departe, numai bine
De două zile drum pentru un sol,
Cu Gaza stă un cîmp să se-nvecine,
Avînd puţină-ntindere obol.
De drum aproape, strîns între coline,
Un rîu scoboară-n dulce rostogol,
Prin ierburi verzi curgînd, sub verde mladă,
Prielnic loc fiind de ambuscadă.

52
Pîndeam aici cirezile păscînd
Ba printre flori, ba printre arbori deşi,
Cînd azărirăm iarba sîngerînd
Şi-aproape al unui războinic leş.
Podoabe, arme-n sînge, în curind
Ne-au spus de cine-i vorba, fără greş...
Mişcat că-l văd, mă las eu pe genunchi,
Dar era capul despărţit de trunchi.

53
Lipsea şi mîna dreaptă... Timpul, iar,
Sta ciopîrţit în faţă şi în spate ;
Văzum aproape-un vultur temerar,
Cu albe aripe desfăşurate...
Un om cătam, spre lămurire, dar,
Zării că, singur, un păstor se-abate
Ce,-abia că ne ghici pentru o clipă,
C-o şi luă la sănătoasa,-n pripă.

54

Ci, urmărit, şi prins, şi întrebat,
Ne spuse că văzuse niscai cete ;
Că-nfăţişarea lor l-a speriat
Şi-ascuns atuncea în tufişuri stete.
Purta o ţeastă, cică, un bărbat,
Cu sîngerînde şi bălaie plete...
Şi că, privindu-l cu luare-aminte,
Crezu băiat că are înainte.

55
Mai spuse că-ntr-un sac, (jură c-aşa e),
Bărbatul puse ţeasta la oblînc
Şi că-l recunoscuse, după straie,
A fi războinic din ţinutul frînc.
Cadavrul poruncind să se despoaie,
O crimă bănuind, am plîns adînc...
Cerut-am, luînd armele cu mine,
Să fie-nmormîntat cum se cuvine.

56
Dar dacă-i trupul al cui cred că este,
S-ar cere altă pompă, alt mormînt !"
Ostaşul, după vorbele aceste,
Plecă, nimic de spus nemaiavînd...
Căzut pe gînduri triste şi funeste,
Grav suspina Bouillon din cînd în cînd,
Să recunoască vrînd mai sigur semn
Şi leşul, şi acest omor nedemn.

57
...Pe boltă noaptea aripi mari desface
Şi somnul dulce, uitător de rele,
El, — sufletului mult tihnită pace —
Alungă mari nelinişti, grijuri grele.
Doar pe-Argillan săgeata urii-l face
în cap să-nvolbure urzeli mişele...
Durerea-i răsuceşte-n suflet ţeapă
De nu poate închide-o clipă pleoapa,

58
Nestăpînit şi întreprinzător,
Dibaci în luptă, îndrăzneţ la grai,
Născut pe Tronto, ură şi omor
L-au învăţat civile harţe, vai !
Căci, surghiunit, curînd răzbunător
în sînge şi-a scăldat natalul plai ;
Dar Asia la lupte noi strigîndu-l,
Prin fapte bune străluci, de-a rîndul.

59

Adoarme doar cînd zorii suie-n slavă,
Dar somnul nu i-i tihnei dulci adaos.
L-a prăvălit Alecto, prin otravă,
în somn de plumb, ca moartea, nu-n repaos.
Simţirea-i este rătăcirii sclavă ;
Odihna lui nu-i linişte, ci-i haos,
Căci, turburîndu-l foarte, i se-arată
în chip de stafii Furia turbată.

60
I-arată-un trup voinic, ca de casap
De cap scurtat, şi ciotul dreptei ciunge ;
îşi ţine-n braţul sting lividul cap
Pe chip cu moartea ce palori răsfrînge.
Se pare că respiră încă, slab
Şi agrăind, oftează, scuipă sînge :
—„Fugi, Argillan ! Au nu ţi-i totul clar
Barbară-i tabăra ! Bouillon barbar !

61
Prieteni dragi ! De mîna lui cea crudă
De pizma lui, o să vă scape cine ?
Pe dinlăuntru ros cumplit de ciudă,
Perfid, vă va ucide ca pe mine.
Dar braţul tău de cere sfîntă trudă,
De crezi în vitejia ta şi-n tine,
Nu, nu fugi ! Cu sîngele-i spurcat,
Alină-mi duhul mult prea tulburat !

62
Eu — umbră — fi-va fierul să-ţi îndrum,
Şi ura-n piept, şi dorul răzbunării..."
Astfel simţi el pe Alecto cum
I-aruncă gîndu-n ghearele turbării.
Trezit, buimac, din fire scos acum,
Veninul poartă-n ochi, al tulburării,
Şi, în armură din cîlcîi în plete,
Italienilor se-arată cete.

63
Le strînge unde armele superbe
A bravului Rinaldo atirnau...
Durerile-i, mîniile acerbe
Le spuse tare-aicea el, pe şleau :
—„Au sufletele necredinţei şerbe,
Ce n-au cuvînt şi judecată n-au,
De aur nesătule şi de sînge,
Ne-astupă gura şi sub jug ne-or frînge?

64
Căci tot ce-am îndurat, de ani vreo şapte,
Nedemn şi crud sub stăpînirea lor,
Italia visează zi şi noapte,
Cerînd mileniu crud, răzbunător...
Nu spun, Cilicia, prin brave fapte,
Că n-o plecă Tancred, biruitor ..
Sub franci azi geme, însă perfidia
Le-arată ticăloasă vitejia.

65
Şi nu spun că, oriunde lupta cere
Braţ vajnic, cutezanţă, sigur gînd,
Intîii noi vădim curaj, putere
Şi focul cum şi fierul înfruntînd ;
Că stăm zvîrliţi în niscaiva unghere
Cînd prada se împarte, lauri cînd ;
Căci toate pentru ei sînt pe coclaur :
Pămînt, triumfuri şi onoruri, aur !

66
A fost un timp cînd crudele injurii
Păreau doar aspre şi de ne-ndurat;
Dar azi urîta crimă, rodul urii,
Le-a şters, căci, omorînd un prunc curat,
Sfruntînd divina lege şi-a naturii,
Şi-a oamenilor, ni s-au arătat.
Şi nu i-a înghiţit pămîntu-n hău
Şi nici nu i-a lovit un trăznet rău !

67
Ucis-au pe Rinaldo, scut de stîncă
Credinţei noastre... Şi mormînt nu are !
Şi răzbunat nu-i, răzbunat nu-i încă !
Să zacă-n colb, în lac de sînge, oare ?
Căutaţi pe ucigaş cu ură-adîncă !
Nu-l ştiţi ? Nu ştiţi cu cîtă rea ardoare
Bouillon şi Balduin, în ochi, ca spinii
Mereu simt tot ce-au făptuit latinii ?

68
Dovezi voiţi ? Mă jur pe sfîntui cer,
Ce-aude tot şi-a fi-nşelat nu poate,
Că umbră pe Rinaldo — şi stingher,
Cînd bezne prind cu zorii a se bate,
Văzutu-l-am... Spectacol crud !...
Ce fier Bouillon va şti asupră-ne abate !
Văzutu-l-am ! Nu-i vis ! Oriunde îmblu
De spectrul lui privirile-mi se împlu !

69
Ce-i de făcut ? Au fi-ne-va stăpînă,
Prin moartea lui pătată, azi imundă,
Pe veci aceiaşi ticăloasă mină?
Sau unde Eufratul văi inundă
Şi-ndură naţii foametea hapsînă,
Ne-om duce ? în cîmpia lui fecundă
Cetăţi, oraşe sînt... Prin fier şi lance,
Doar noi le-am stăpîni, nu hoarde france !

70
Să mergem, dacă neprihana lui
Voi credeţi răzbunare că nu cere.
Dar de vîrtutea-n sufletul oricui,
Nelîncezind, mai arde cu putere,
Doar şarpele, perfid cum altul nu-i,
Prin care floarea latiniei piere,
Murind de voi ajunge să-l contemplu,
Voi şti că altor monştri stă exemplu.

71
Aş vrea, aş vrea înalta vitejie
A voastră tot ce poate să cuteze...
Să spintece-astă mînă, cu mînie,
Cel suflet — cuib trădărilor franceze..."
Aşa vorbea, fanatic, vrînd să fie
în suflete turbări cumplite treze.
Mai urlă-apoi : — „La arme ! Toţi la arme,.."
Şi, dîndu-i toţi dreptate lui, cu larme,

72
Roteşte-Alecto înarmate braţe
în mimi revărsînd venin şi foc;
Stă sete grea de sînge să-i înhaţe ;
Sminteli îi prind şi furii ca-n breloc,
Se-ntinde molima şi cu nesaţ e
De la italieni, din loc în loc,
Purtată la şviţeri şi la englezi
încît, curînd, turbaţi pe toţi îi vezi.

73
Nu crudul fapt şi pierderea obştească
îi tot aţîţă numai pe străini,
Ci stau pojarul urii să-l nutrească
Şi alte, neuitate, vechi pricini...
Se-aprind ranchiunele mocnite iască;
Francezii sînt strigaţi tirani, haini ;
Şi frîu nu-şi pun mîniile vrăjmaşe...
Se şi aud ameninţări trufaşe.

74
La fel licoarea,-n vasul de aramă,
Bolborosind întîi, dă aburi, însă,
Sub foc iuţit dă peste margini iamă
Cu clocot toată forţa-ntr-însa strînsă.
Să stăvilească ura ce destramă
Nu poate ceata de-nţelepţi restrînsă...
Tancred, Camillo, Wilhelm, capi de oaste,
Departe-s şi nu pot opri năpaste.

75
Stîrnite naţii buzna dau în roi,
Aiurea dau năvală-n stoluri bete ;
Se-aud cum sună marşuri de război
Şi ameninţătoarele trompete...
Să-mbrace-armura lui Bouillon, vioi,
îi spun mulţi curieri veniţi în cete.
în arme Balduin se şi aşează
Alături lui, cu mintea veşnic trează.

76
Bouillon, cînd auzi învinuirea,
Se închină stăpînului ceresc :
— „Ştii, Doamne, cît urăsc, cît nu mi-i firea
Să vărs frăţescul sînge creştinesc...
O, ia-le judecăţii lor orbirea,
Fii stavilă furorilor ce cresc...
Să-mi ştie nevinovăţia cum
Mi-o ştii, sfînt Tată, numai Tu, acum !"

77
Tăcînd, el simte-o neobişnuită
Căldură cum în vine-i suie-ncet;
Vigoare, mari nădejdi, într-o clipită,
Pe chip a i se oglindi purced.
Şi-n jur cu-ai săi, spre cei ce se agită
Şi pe Rinaldo că-l răzbună cred,
Se-ndreaptă ; voci şi arme ce-ameninţă
Să-l mai oprească nu e cu putinţă.

78
In strai pompos, cum nu-i de obicei,
Neînarmat, cu platoşa pe spate,
Ii ard pe frunte noi, cereşti scîntei;
Doar sceptrul de-aur vrea să şi-l arate
Drept armă răzvrătiţilor mişei,
Să potolească zaverele toate...
Astfel, vorbind, li se arată lor
Şi glasul lui nu-i glas de muritor !

79
— „Ce zvon smintit de-ameninţări aud ?
Ce zvon de arme ? Care li-i pricina ?
Ani lungi dac-am trudit şi-am stat s-asud,
Aşa-s cinstit ? Au cine-mi cată vina ?
Dreptate cine dă unui zălud ?
Au credeţi că, dacă mă-mproaşcă tina,
Va fi să mă-njosesc spre lămurire,
Rugîndu-mă de voi cu umilire ?

80
Atîta mîrşăvie nu îndură
Pămîntul răsunînd de al meu nume ;
Ci sceptrul meu şi amintirea pură
A faptelor m-or apăra pe lume.
Dreptăţii mila fie-i azi măsură ;
N-am să vă pedepsesc pe toţi, anume ;
Pentru Rinaldo şi pentru servicii
Mai vechi, vă iert de cazne şi suplicii.

81
In singele-i, greşeala tuturor
Voiesc pe Argillan să-l văd c-o spală,
Căci el v-a-mpins la faptul trădător
Stârnit de cea mai slabă bănuială !"
Vorbind, e trăznet, fulger sclipitor
Bouillon, de maiestate plin, de fală...
Şi tremură-Argillan, uimit (s-ar crede ?)
Cînd numai chipul mînios îi vede.

82
Obraznica şi prea-ndrăzneaţa pleavă,
Trufiei pradă, furiilor crunte,
Cu scut şi spadă gata la gîlceavă,
Pe orişicine şi orice să-înfrunte,
Ascultă mută vocea mîndră, gravă,
Purtînd acum ruşinea grea pe frunte;
Şi-ndură Argillan, de ei străjit,
De slugi să fie-n lanţuri azvîrlit.

83
La fel şi leul crud, semeţ, dă iama,
Dar, cînd aude-mblînzitoarea voce,
îşi pleacă-ndată, dezbîrlită, coama,
Uitînd, sub cnut, de firea lui feroce
Şi tremură, şi îl apucă teama
De ameninţător stăpîn atroce,
Şi-n ciuda coamei, dinţilor şi ghearei,
Mîndria-şi uită, uită cît de tare-i.

84
Se zice că a fost atunci văzut
Un ameninţător războinic, care,
Piosului Bouillon, cu vajnic scut
Enorm, îi sta mereu în apărare,
Rotind, cumplit, în dreapta, fier hirsut
Cu, încă, sînge pe tăiş, se pare
(Au sînge de cetăţi şi seminţii
Care-au trezit tîrzii cereşti mînii ?)

85
Se stinge zarva... Arme cad...
Cu ele Adesea şi imboldul urii, mort...
Bouillon, cerut de alte trude grele
Şi planuri mari, se-napoiază-n cort.
Şi peste două zile, trei, oţele
Gîndind s-asmută în grozav efort,
Veghie cum lucrătorii lui de soi
Durau maşini cumplite de război.

CÎNTUL IX

1
Dar monstrul infernal, de rele buget,
Văzînd că lîncezesc mînii şi ură,
Că nu poate-nfrunta Supremul Cuget
Şi legile-i, şi-a sorţilor măsură,
Hălădui prin lume, cu precuget
Făcînd din cîmp şi crîng şi văi arsură ;
Şi soarele păli. şi plăgi cu mia
Şi molimi răspîndi, şi sărăcia.

2
Stia, ciracii ei prin viclenie
Că pe Bertholdo îl ţineau departe,
Că de Tancred nimica nu se ştie
Cum de-alţi viteji, netemători de moarte.
Şi-atunci îşi strigă : — „Ce-aşteptăm să vie ?
Ci zboare Soliman, război să poarte,
Căci ne putem războ uşor duşmanii !
Răriţi şi învrăjbiţi prin vechi zizanii."

3
Şi zboară-n tabără la Soliman
Caid al hoardelor în veci hoinare ;
O, Domnul n-are mai cumplit duşman.

Căci de s-ar naşte alţi titani sub soare
Injurii să răzbune, noi, avan.
Tot n-ar avea cu el asemănare.
Domnea el peste turci, şi-n vremea-aceea
Cetate-avea, de scaun, în Niceea,

4
De-a lungul Greciei se întindea
Regatu-i, din Meandru * în Sangar ;
Bithinieni şi mezi aveau cîndva
Şi ponţi şi frigieni aici hotar ;
Dar îmbulzind creştinii luptă grea
Să-i spulbere pe turci şi pe-alţi barbari,
De două ori * ştiură-l francii bate,
In jug punîndu-i multele regate.

5
Iar după ce-şi cercă în van norocul,
Gonit din vasta lui împărăţie,
El îşi află-n Egipt îndată locul
Primit cu cinste şi mărinimie;
Monarhul ţării, aşteptînd sorocul
Să-i frîngă pe creştini în bătălie,
Să nu ajungă-n Palestina ei.
Pe braţu-i vajnic puse greu temei.

6
Dar pîn-a-si dobîndi rîvniţii lauri,
Deschis pe franci sfruntîndu-i cu războiu.
Lui Soliman îi dete pungi de aur
Spre a-i năimi arabe oşti de soi,
Pe cînd din Asia şi plaiul maur
Avea şi el s-adune hoarde noi;
Ci Soliman uşor năimi barbari
Din veci hrăpăreţi, furi şi mercenari.

7
In fruntea lor bătînd Iudeea toată,
Prădînd şi pustiind fără-ncetare,
Curînd închise drumuri, să nu poată
Bouillon războiu din tabără spre mare.
Şi-n minte-avînd ruşinea de-altă dată,
Cînd fu învins, gonit dintre hotare,
Porni în capu-nfierbîntat să-şi vîre
Mari planuri, dar nimic cu hotărîre.

8
Alecto îşi luă înfăţişarea
Unui împovărat de ani bătrîn,
Sbîrcit şi în obraji purtînd paloarea,

Purtînd mustaţă, dar de barbă spin,
Cu pinze lungi în cap şi în strînsoarea
Prelungii, lungii mantii de păgîn,
Cu iatagan la şold, cu arc pe umăr,
Cu tolba cu săgeţi, destule-n număr.

9
— „Rătăcitori —- grăi — umblăm într-una
Pe sterp de oameni şi pustiu meleag.
Izbînzi n-avem, să meritătm cununa
Şi rost de pradă nu-i, şi de harţag.
In schimb, Bouillon este cu lupta una,
Spărgînd cu turnuri al cetăţii prag,
Şi-un pic de zăbovim, va fi să piară
Cetatea în ruinuri, foc şi pară.

10
Cămine arse, turme şi cirezi
Ţi-or fi, oare, trofeele măreţe ?
Aşa redobîndit regatu-ţi vezi ?
Jignirea, răzbunarea să n-o-nveţe ?
Sculaţi ! Sculaţi ! Lovească, noaptea-n miez,
In barbar, toate cetele-ţi răzleţe...
Ascultă-l pe Araspe, sfetnic bun
Al tău, atît pe tron cît şi-n surghiun :

11
Nu cred, ai oştilor creştine, capii,
Că,-ndătinaţi cu fuga şi eu prada,
Neînarmaţi şi temători, arabii
Pot sfărîma în luptă cruciada;
Dar cu-ndrăzneala ta dacă adapi-i,
Dormind creştinii, ei vor stringe roadă."
Astfel grăi — şi-al urii ei năduh
în piept vărsîndu-i, se topi-n văzduh.

12
Ci el strigă cu braţele spre cer :
— „O, tu, solia urii ce-o aştept.
Pari om, şi nu eşti. dar mă jur să pier,
De nu voi merge doar pe drumu-ţi, drept;
Aridica-voi munţi în cîmp stingher,
Dar munţi de morţi, zăcînd cu fieru-n piept
Şi-oi face sîngele să curgă fluvii,
Prin orb văzduh cu mine dacă tu vii !"

13
Tăcu — şi-i îmboldi fără zăbavă
Pe slabi şi leneşi, cuvîntînd aprins...
Stîrneşte vorba-i fierbere grozavă :

Vor toţi să lupte-acum — şi, dinadins,
Alecto le înalţă steagu-n slavă ;
E-n goarna luptei suflul ei prelins ;
Se mişcă hoardele, ba-şi zboară spaima,
Incit întrec în zborul lor şi Faima.

14
Alecto e cu ele, dar, la ora
Cînd noaptea pare-a fi cu ziua-n luptă
Si încă lumea-i a amîndurora,
In chip de olăcar, cu faţa suptă,
Intră-n cetate,-n văzul tuturora,
Trecînd prin forfota neîntreruptă,
Sultanului să-i spună cum şi unde,
La ce semnal atacul va răspunde.

15
Dar iată că se lasă vălul umbrii
Şi nu cu bruma nopţii, ci cu sînge,
Greu îmbîcsit de aburi suri şi sumbri ;
Pe cer fug monştri şi stafii nătînge,
Viermi colcăie în liniştea penumbrii;
Goleşte Pluton hăurile-adînce
Vărsând de din Tartar, din fund de peşteri,
A beznei hulă-n necurmate creşteri.

16
Sultanul cel trufaş, prin bezna vastă,
Zburînd să-i prindă pe creştini în ghiară,
Cind noaptea-n miez o clipă doar adastă,
Şi lunecă înspre pieire iară.
Opri creştinei tabere în coastă;
Dormeau aceştia, străji ştiind pe-afară.
Aici, hrănindu-şi cruda hoardă, el
O şi îmbărbăta, grăind astfel :

17
— „Vedeţi, prin furt înavuţiţi, ghiaurii,
Mai mult vestiţi decît puternici foarte ?
Sug vlaga Asiei cum marea-n furii
In hăuri suge valurile sparte.
Vi-i lasă azi norocul pradă urii
Şi fără vreo primejdie de moarte ;
Roibi, arme, purpur, aurul din tabără,
Trofee fie-vă, căci nu-i mai apără.

18
Nu-i oastea care fost-a să-ncovoaia
Sub jug Niceea, Persia odată,
Căci felurite şi-ndelungi războaie

Le-au nimicit puternica armată ;
Chiar toţi de-ar fi, cînd somnul îi înmoaie,
Descinşi de arme, nu pot să se bată.
Uşor de-nvins e omu-n somn retras,
Căci de la somn la moarte-i doar un pas.

19
La luptă ! Somnu-n vălu-i cît i-ascunde,
Vreau primul să le trec întăritura,
Cruzimi cum nu s-au mai văzut niciunde,
Să săvîrşească spada-mi, cu custura...
Azi libertatea-n Asia pătrunde
Şi dă regatul lui Christos de-a dura !"
îmbărbătaţi de el, în taină, iute,
înaintează hoarda-i, pe tăcute.

20
Dar, iată, vede străji pe care-un licur
I le descoperă prin umbre dese.
In van se lăudase el că, sigur,
Pe înţeleptul prinţ îl surprinsese.
Văzînd că hoarde vin, cu şiretlicuri,
Dă strigăt straja : garda-ntîia iese
De sub plăcuta somnului aripă,
Gătindu-se de luptă într-o clipă.

21
Descoperiţi, atunci, arabii sună
Stridentele, barbarele metale ;
Nechează roibi, copitele detună,
îşi taie urlete-n văzduhuri cale.
Ecou dau hău adinc şi văgăună
Şi-s muget pisc de munte, fund de vale ;
Alecto-nalţă torţa-i infernală,
Sionului dînd semnul de năvală.

22
Dă buzna Soliman şi sfarmă oase
In încă neorînduita gardă...
O, nici furtunile vijelioase
Scăpînd din a adîncurilor zgardă, —
Torentul, — arbori dărîmînd şi case, —
Şi fulgerul ce surpă turn, să-l ardă,
Cutremurul ce-n lume groaza zbănţuie,
Nu-i sînt asemeni lui, cînd se dezlănţuie !

23
Nu-i cade spada — fără să atingă ;
N-atinge — să nu caşte răni haine ;
Nu face răni — suflarea să n-o stingă.

Mai mult aş spune —dar m-ar crede, cine ?
Durerea pare că nu-l strînge-n chingă.
Că nu ia seama la nimic şi nime,
Măcar că-i sună coiful ca un clopot,
Scîntei iscînd sub lovituri în ropot.

24
Cît seceră creştina ceată el,
Arabii ca potopul se revarsă,
Care-şi prăvale spre acelaşi ţel
Din mii şi mii de riuri apa stoarsă ;
încing paginii mai grozav măcel,
Creştinii risipiţi fac cale-ntoarsă ;
In tabără cu ei arabii întră
Şi-i groază, doliu, tabăra cea mîndră !

25
Pe coifu-i uriaş dragonul paznic,
Lungindu-şi gîtul, aripi desfăşoară ;
Săltat pe labe, şuierînd năprasnic,
Prin întreită limbă dă afară
Livide bale, răsucindu-şi groaznic,
In arc, prelunga coadă ; iar pe nară
încins de focul luptei şi el parcă,
Fum negru şi trei limbi de foc descarcă.

26
Aşa cumplit, teribil, privitorii
Il văd pe nenduratul Soliman,
Cum valul noaptea-l văd navigatorii
Prin fulgere sclipind pe ocean...
De spaima lui ba fug apărătorii,
Ba spada-nhaţă unii, cu elan...
Iar noaptea, încîlcind acest tumult,
Primejdii ascunzînd, le creşte mult.

27
Printre-ndrăzneţii ce sfruntau duşmanii
Latinus, ce pe Tibru s-a născut,
întîiul este. Nu-i slăbiră anii
Curajul şi virtutea de-nceput.
Prin lupte-asemeni lui şi prin strădanii,
Cinci fii i-au stat mereu alături scut;
Din fragezi ani- armura de război
Le-a strins şi braţul şi obrajii moi.

28
Urmîndu-i pilda bravului părinte,
Şi-ascut în luptă fierul şi mînia...
Le strigă el : — „Către păgîn, nainte !

Ai noştri fug ? Se umflă-n el mîndria
Creştini măcelărind că va dezminte
A voastră, de apururi, vitejia ? Copii !
Onoarea-i vorbă fără rost,
Primejdii cînd podoabă nu i-au fost !"

29
La fel leoaica îşi învaţă puii,
Cit coama nu le flutură în vînt,
Iar ghearele şi colţii, nesătuii,
Cei cruzi şi-ngrozitori, crescuţi nu sînt,
Să bată după pradă sihla, gruii,
Prin pilda-i veşnic dîndu-le avînt,
In contra vînătorului de care
Fug altele, mai temătoare fiare.

30
...Bătrînul tată îşi urmează ceata,
Pe Soliman în cercul lor să-l treacă ;
Un suflet sînt şi sase lăncii gata
Spre el deodată vîrfurile-şi pleacă,
Dar lancea fiul mare aruncat-a,
Să lupte strîns, cu fierul scos din teaca
Şi cearcă-n van, deşi cu-ndemînare,
Lui Soliman buiestrul să-i doboare.

31
Precum bătuta de furtună stîncă,
Chiar fulgerul sfruntînd, domină marea,
De vînt rîzînd şi valul ce-o mînîncă,
Ţinînd cu neclintire-n piept viitoarea, —
Stă Soliman şi-nfruntă lancea f rin că
Şi loviturile ce-i vor pierzarea ;
L-a şi străpuns între obraz şi geană
Pe cel ce-n roib voia de sînge vrană.

32
întinde Aramante braţ milos
Pe frate să-l ridice din ţărînă.
Deşartă milă ! Cade şi el jos.
Izbit necruţător de-aceiaşi mînă.
Ţîşneşte sîngele, vijelios,
Amestecîndu-se, din rupta vînă ;
Deodată cad şi faţa gliei scurmă,
Deodată scot suspinul cel din urmă ;

33
Ii frînge lifta lancea lui Sabin
Căci flăcăiandru-l încolţea întruna ;
Şi calul îmboldind, izbit în plin

îl calcă-n colb, cu colbu-l face una.
Din tînăr trup, unde a stat puţin,
Greu zboară sufletul întotdeauna ;
Gemînd, lăcaşul de lumină-şi lasă
Plăcerea, rîsul, vîrsta norocoasă.

34
Aidoma la chip, născuţi şi gemem,
Mai luptă Laurente doar şi Pico.
Plăcută-ncurcătură printre semeni
Ades iscau, dar legea firii stric-o
Păgînul, firii nefiind asemeni,
Căci unuia el inima despic-o.
(Deosebire crudă !) O, casapul
Retează-i celuilalt, cu fierul, capul!

35
Iar tatăl (vai, e-n viaţă, însă nu-i !
Cinci fii pierdut-a dintr-o lovitură !)
în cei cinci morţi contemplă moartea lui
Şi, stinsă azi, a stirpei lui bravură.
Bătrîn, nenorocit şi-al nimănui,
Eu nu ştiu aer cum mai sorbi pe gură,
Cum lupţi nenduplecat, neabătut!
Au, poate, fiii morţi nu ţi-ai văzut ?

36
Sau poate umbre doliul ţi-ascund,
Prietene, în clipa cruntă, ţie ?
Dar lui izbînzi izbînzile nu-i sunt
Cît însăşi jertfa lui mai întîrzie ;
De-al liftei sînge sete-i este, crunt,
Pe cît Cu-al său zgîrcit a fi nu ştie ;
Şi nu pot spune : vrea s-aducă moarte,
Sau moartea lui şi-o jindueşte foarte ?

37
Ci strigă : — „Barbare, mi-i braţul loază,
Şi mă priveşti cu-nfumurat dispreţ,
De nu răzbesc mînia ta să cază
Asupra mea s-o fac cu nici un preţ ?
Vorbind izbeşte cuirasa-pază
Şi zaua sfîrtecîndu-i, îndrăzneţ,
Lui Soliman din coastă-i dă năvală
Fierbintea sîngelui bolboroseală.

38
Strigat, rănit, păgînu-ntoarse iute
Asupra lui al spadei retevei ;
îi sparse zaua, scutul, chiar bătute

De-avea pe ramă şapte groase piei...
Iar vîrful brici, cu opinteli hirsute,
Il răsuci în burtă, cu temei,
De sînge slobozi sărmanul tată
Prin rană şi pe gura larg căscată.

39
Precum în vîrf de Apenini stejarul
Bravînd de veacuri vînt din est şi nord,
Cînd mari furtuni îi năruie frunzarul
Zdrobind doar şi alţi arbori cade mort,
La fel Latin, simţind în trup pojarul
Tirî păgîni spre cel din urmă port.
Războinic mare, mare i-a fost moartea,
Căci l-a culcat pe pat de leşuri soartea !

40
Iar pe cînd ura-şi satură sultanul
Astîmpărîndu-şi-o-n creştinul sînge,
Cum pildă crîncenă le e tiranul,
Arabii căsăpesc... Dragut îl frînge
Pe britul Henric, şi cu iataganul
Pe Holophern bavarul... Şi-i deplînge
Pe Filip şi Gilbert natalul Rin...
Tu i-ai ucis, o, crud Ariadin !

41
Ernest sub ghioagă-ţi cade, Albazar !
Pe Enguerrand îl taie Algazel...
O, ar putea descrie, care har,
Atîtea morţi venind în chip şi fel ?
Bouillon nu-şi pierde vremea în zadar
Cînd strigătele-aude, ci, cu el
Chemînd o bravă numeroasă ceată,
Cu-nverşunare zboară să se bată.

42
Căci după strigăt auzind tumult
Crescând mereu, mai înspăimântător,
Ghici că-l vorba de-un atac ocult
Pornit de hoardele pustiilor.
Ştia că dau tîrcoale de demult,
Ca-nspaimă largi ţinuturi jaful lor,
Dar nu credea că, laşi fiind, cândva,
S-atace cuteza-vor oastea sa.

43
înainta, cind, iată că, din spate,
Din nou „La arme!"' străjile strigară;
Barbare urlete înfricoşate

Umplură cerurile vaste iară.
Ducea Clorinda oşti de rege date ;
Argante sta alături de fecioară.
Şi nobilului Guelfo, ce porunci
In urmă-i da, grăi Bouillon atunci :

44
— „Auzi cum strigă Marte alt război
Dinspre Sion acum şi dinspre munţi ?
Viteaz cum eşti, repede-te-napoi,
Dibaci atacul lor dinţii să-nfrunţi.
Cu tine ia ostaşi de-ai mei, de soi
Şi nu-i lăsa spre noi să-şi taie punţi,
în vremea asta eu, cum se cuvine,
Atacului de-aicea piept voi ţine."

45
Acestea hotărînd, aceeaşi soartă
Ii îndrumă pe felurite căi,
Căci Guelfo spre colină pasu-şi poartă
Bouillon spre-arabi izbînditori, în văi.
Şi calea lui nu e deloc deşartă,
Căci, mulţi strîngînd dintre oştenii săi,
Cu numeroasă ceată şi-n putere,
Ajunge unde turcul sînge cere.

46
Şi rîul Po, ţîşnind din nalt pripor,
Abia de umple albia îngustă ;
Cu cit se depărtează de izvor
Vigoarea lui ajunge mai robustă
De taur frunte parcă nalţă-n zbor;
Mugind, nimic şi nime-n faţă-i nu stă !
Prin braţe zeci dă buzna-n val temut,
Părînd război că-i poartă, nu tribut.

47
Văzind că fug creştinii şi se vaită
Bouillon îi mustră, de pe loc i-ngheaţă :
— „Dar cum ? Vă este frică de o haită ?
De nişte hoţi care întreaga viaţă
Doar după jafuri dau prin lume raită?
Si nici rănesc, nici răni primesc din faţă ?
Intoarceţi-vă ! O privire numa
De-a voastră-i bagă-n sperieţi, ca ciuma !"

48
Aşa grăind, îşi strînge roibu-n pinteni,
Prin focul aţâţat de Soliman
Prin sînge, praf şi iuţi săgeţi în grindeni,

Pieirea înfruntînd cu dîrz elan.
Prăpăd îi este spada pretutindeni,
Tăindu-şi large uliţi prin duşman
îngrămădiţi, pentru vecii adoarme
Drapele, cavaleri, şi cai şi arme.

49
Şi trece peste munţi de morţi in salt
Şi drumurile-n faţă-i se deschid ;
Dar nici simţind cumplitul lui asalt
Nu dă-napoi sultanul întreprind,
Ci, ridicîndu-şi fierul cît mai nalt,
Intîmpină-l... Ce crîncen se desfid !
Ce bravi adună Soarta — şi anume —
Din cele două capete de lume !

50
In cerc restrîns virtutea-i stă-mpotrivă
Furorii — pentru-al Asiei întins.
Dar oare limba mea i-i pe potrivă
Iuţelii fierului în luptă-ncins ?
Cumplite fapte printre morţii-n stivă
Ascunse noaptea-n vălu-i necuprins !
De raza zilei demne-ar fi să fie,
Cu omenirea toată mărturie !

51
Norodul lui Isus, cu nou curaj,
In urma lui atuncea se avîntă ;
Şi-a strîns în jur sultanul ucigaş
Pîlc des şi brav, să-nfrunte oastea sfîntă,
Creştini, păgîni, se hăcuiesc abraş
Şi curge sînge, curge, nu se zvîntă ;
învinşi şi-nvingători, în crunt măcel,
Omoară toţi şi mor în chip şi fel.

52
Cum, fraţi prin forţă şi înverşunare,
Se frîng Austrul şi-Aquilonu-n zbor,
Nedînd napoi nici ei, nici cer, nici mare,
Ci val în val împing şi nor şi nor, —
La fel în nendurata încleştare
Nici unii să mai dea-napoi nu vor
Ci aprig se ciocnesc, cu spada, spadă,
Cu scutul, scut, cu coiful, coif, grămadă.

53
La fel de strînsă s-a pornit năprazna
Dincolo, nu cu mai puţin năduhul ;
Şi nori de duhuri infernale, razna,

Roiesc, umplînd cu zborul lor văzduhul,
Dînd liftelor curaj să-nfrunte cazna...
Nici unuia că-i laş nu-i merge buhul.
Ard în Argante focuri infernale,
Măcar că-i ars de focurile sale.

54
El garda spulberase şi, dup-aia,
Zburase-n goană peste-ntărituri,
îngrămădind în şanţuri morţi cît claia
Şi căi tăind păgînelor strînsuri
Ce-n corturi îmbulzindu-se cu droaia,
Loviră-n piepturi, deschizînd spărturi...
Clorinda, lui Argante pe măsură,
Alături stă-i, căci rang mai mic nu-ndură.

55
Creştinii şi fugeau cînd Guelfo, iată,
Că se ivi la timp, cu mica-i trupă,
Făcîndu-i să se-ntoarcă deodată
Şi-n cetele păgîne să irupă.
Şi fierbe lupta mai înverşunată,
Şi rîuri mari de sînge se destupă,
Dar, de pe naltu-i tron, stăpînul lumii
Zări măcelul de pe faţa humii.

56
Şedea-n lăcaş din care, bun şi drept,
Dă legi, crează şi sfinţeşte toate ;
Nici simţul şi nici cugetul deştept
Atît de sus s-ajungă nu se poate.
Acolo străluceşte, înţelept,
Prin trei lumini într-una adunate I-s slugi
Destinul, Spaţiul, Natura,
Mişcarea, cum şi Timpul, ei măsura.

57
Şi Soarta care-n pulbere preface
Sau fum — imperii, sceptre, avuţii,
Cum Domnul vrea, rîzîndu-şi cînd dincoace
Murmură muritoare seminţii.
Splendoarea care scaldă sfînta-i pace
Orbeşte ochii cei mai puri şi vii.
Şi-i dau în jur nemuritori cinstire,
Ce-s inegal egali în fericire.

58
Suna sălaşul sfînt de sfîntul cor,
Cînd Dumnezeu grăi lui Mihail
Ce-n diamantu-armurii, sclipitor,

Se-nfăţişa : — „Nu vezi Infernul vil
Zvîrlind spre credinciosul meu popor
Armaţii duşmani, ca să-nvingă-mi-l ?
Nu-i vezi din hăul morţii cum se-ardică
Să umple Universul tot de frică ?

59
Infernului poruncă du-i, să-i lase
Pe luptători să ducă lupte dure,
Netulburînd cu duhuri veninoase
Nici oamenii, nici cerurile pure,
Ci-n Acheron, în hrube-ntunecoase,
Osînda meritată să-şi îndure ;
Chin lor şi altor suflete-n abis
Să-şi fie-n veci... Am poruncit! Am zis !"

60
Se prosternă al oastei aripate
Conducător şi, cu-aripi aurite,
Mai iute decat gîndul a străbate
Porni prin focul cu lumini slăvite *,
Neschimbător întru eternitate,
Lăcaş de suflete preafericite,
Prin cerul de cristal şi cerc de stele
Rotite-n contra lui pe osii grele.

61
Negemeni prin plămadă şi mişcare,
La stînga merg Saturn şi Jupiter,
Cu alte stele nerătăcitoare
Călăuzite de puteri din cer.
Din cîmpul zilei veşnic lucitoare
Zbură spre loc de tunet, ploi şi ger,
Pe unde lumea singură în moaşte
Se schimbă prin războaie, şi renaşte.

62
Ajuns aici, cu aripe eterne.
Orori şi bezne-mprăştie-ntr-o clipă ;
Lumină din făptura lui se-aşteme
Cu aur pe a nopţii grea aripă ;
Cum, după mari furtuni, prin nouri cerne
Culori şi Phoebus, iar, cînd se-nfiripă.
Sau cum, văzduhul pur cînd îl destramă,
Se prăbuşeşte stea pe glia-mamă.

63
Ajuns unde cohorta infernală
Stătea s-aţîţe liota pagină,
încremenindu-şi aripa, cu fală,

Strigă, cu lancea scuturată-n mînă :
— „N-aţi învăţat ce trăznete răscoală
Divina vrere, lumilor stăpînă ?
Osînda, hăul, chinurile-acerbe
Tot îndurînd, trufia-n voi mai fierbe ?

64
Sionul, scris e-n cer că va deschide,
La semnul sfînt, sfărmate ziduri, porţi...
Voi Ceru-l mîniaţi ? El vă desfide !
Sfruntaţi Destinul ? Lupta n-are sorţi !
In iad vă-ntoarceţi hoardele perfide,
Regat al caznei şi-al eternei morţi,
Căci peste temniţi hărăzite vouă
Să-ntindeţi n-aveţi dreptul luptă nouă.

65
Cruzimile care vă trec prin minţi
Le încercaţi pe vinovaţii numa
Ce-n surde plîngeri şi scrîşniri de dinţi
în fiare zac şi lanţuri grele-acuma !"
Astfel grăind, lovi cerescul prinţ
Cu lancea-n leneşi, ca să lase huma,
Iar ei, gemînd, din locul se cărară
Stăpînă unde-i steaua, ziua clară.

66
Şi zborul lor spre-adîncuri se îndrumă
Să le-ndoiască tuturora cazna ;
Nicicînd nici păsări peste marea-n spumă
Spre climă dulce-atîtea n-o iau razna ;
Nici frunze cad atîtea cînd, cu bruma,
îşi sfichiueşte vîntul toamnei pleazna...
încît scăpat de plaga lor îşi schimbă
Tristeţea cerul, şi-n azur se-nnimbă

67
în dispreţuitoarea lui trufie
Curaju-Argante însă nu-şi desminte,
Discordia în piept de nu-i renvie
Mereu alţi şerpi de flacără fierbinte ;
I-i spada-n dese rînduri vijelie
Şi seceră mai tare ca-nainte
Şi mici, şi mari, şi capi, şi oastea proastă,
Şi orice cap, căzut, e doar o ţeastă.

68
Clorinda, mai încolo, nu departe,
Prăpăd de fier nu face mai puţin ;
De casa vieţii sufletu-i desparte

Lui Berenger, lovit în piept din plin ;
Puternică i-i lovitura foarte :
Prin umeri iese fierul ei hain...
Pe-Albin loveşte-l unde se învaţă
Intîia hrană *, iar pe Gallo-n faţă.

69
Lui Gamier retează-i dreapta mînă
Ce o rănise ; mina strînge spada
Cu tremurînde degete-n ţarină,
Mai încercînd să-şi hăcuiască prada,
Cum şarpele prin zvîrcoliri îşi mînă
Spre trupul retezat în două coada...
Clorinda-l lasă ciunt, aşa, cu zile,
Şi-apoi întoarnă fierul spre Achile,

70
Lovindu-l între ceafă şi grumaz
Ii taie nervii, şi-l de cap scurtează,
încît mînjit de glod e pe obraz
Cît trunchiul nici n-a apucat să-i cază.
Ii poartă încă trupul calul breaz
In şa, gonind ! (Privelişte de groază !)
L-azvîrle doar cînd simte frîul slobod,
Sărind sucit şi alergînd în tropot.

71
Şi cît războinica neîmblînzită
Era al apusenei oşti flagel
Gildippe cea mîndră, şi mai îndîrjită,
Aidoma făcea-n păgîni măcel;
Aceiaşi cutezanţă li-i ursită
Precum acelaş sex şi-acelaş zel...
Dar soarta nu le-nfruntă azi, orbeşte.
Căci mai grozavi duşmani le hărăzeşte.

72
Se-avîntă una către cealaltă,
Dar nu răzbesc să treacă-nvălmâşeala ;
Mărinimosul Guelfo fierul saltă
Şi-n şold Clorindei îi străpunge zala.
Din mica rană sîngele tresaltă, ,
Pe fierul lui curgîndu-şi şiroiala ;
Dar nici viteaza nu stă să adaste
Ci mai tare-l răneşte între coaste.

73
Păleşte Guelfo iar, dar, drept în frunte
Pe tînărul Osmid din Palestina,
Fără de voie ajungînd să-nfrunte

Ce trebuia să-nfrunte eroina.
Dar urmărindu-l prin harţaguri crunte
Pe Guelfo, umplu bravii lui colina,
La fel păgînii, valme peste valme,-şi
Adună şi ei cîmpul talmeş-balmeş...

74
Ci Aurora îşi arată sus
împurpuratul chip şi diafan ;
Şi, în acest tumult cum alte nu-s,
Scăpînd din temniţi, cruntul Argillan
Armură-aflată-n grabă şi-a fost pus
Şi-n luptă iată-l, vrînd cu nou elan,
Greşeala de deunăzi să şi-o spele
Prin merite şi încercări mai grele.

75
Cum roibul de război, rupînd căpestre,
In goana hergheliei se recheamă,
Sau zburdă-n cîmp şi-n apele campestre,
în vînturi răsfrîngînd prelunga-i coamă,
Cu capul mîndru,-n legănări buiestre,
Sub tropot face cîmpul tot să geamă,
Şi sună nechezatu-i pînă-n zări
Şi pare că ar scoate foc pe nări, —

76
La fel şi Argillan, privind sălbatic,
Sublimă şi-ndrăzneaţă frunte are,
încît în ţărnă zboru-i furtunatic
Nu lasă urme cîtuşi de uşoare ;
Şi strigă, la duşmani ajuns, zănatic,
Ca om ce cată marea încercare :
— „Au cine a-nteţit, scursuri arabe,
Curaju-n sufletele voastre slabe ?

77
N-aveţi puteri cu coif şi scut greoi
Să v-apăraţi şi nu ştiţi cuirasa,
Ci, laşi, în vînt loviţi, fricoşi şi goi,
Şi iute o luaţi la sănătoasa ;
Doar noaptea v-arătaţi bravura voi ;
Acum însă, cînd bezna.-ntunecoasa,
Purcede deodată să se sfarme,
Aveţi nevoie de curaj şi arme !"

78
Vorbind aşa-l trăzneşte peste gură
Pe Algazel — de fălcile-i despică
Şi-i piere tot răspunsul sub custură ;

Lumina vieţii-şi pierde-n glod cînd pică
Şi-un aprig frig prin măduvă îi cură ;
Răpus de crunta spadă inamică,
Cu ce turbare muşcă el, acuma,
In clipa morţii lui, urînd-o, huma !

79
Apoi pe Agricalte îl doboară
Cum pe Muleassim şi Saladin ;
Aldiazel tăiat în două zboară
Şi cade-,n piept străpuns, Ariadin,
Care,-mproşcat cu vorbe de ocară
Şi crude, ochii ridicînd puţin,
Cu pleoape grele, îi răspunde-astfel,
Cînd gala-i viaţa a zbura din el :

80
— „Orieine-ai fi, prea mult n-ai să te lauzi
Asupra mea c-ai fost izbînditor ;
Alături îţi va hărăzi repaus
Un braţ mai tare şi necruţător".
Amar zîmbi-Argillan şi zise : — „I-auzi !
Tu mori acum ; eu cînd vrea cerul mor !
Să-ţi roadă cîinii, vulturii din oase..."
Călcîndu-l, spada cum şi viaţa-i scoase...

81
Şi se-ntîmplă, printre lănceri şi-arcaşi,
Un paj de al sultanului să steie ;
Sudoarea-i pare perle pe obraji
Sau rouă — văduv încă de tuleie...
Acum, cu colb în păr, frumosul paj
Chiar mai frumos decît de obicei e ;
Şi cerne-i un dispreţ trufaş, pe faţă,
Mai multă tinereţe şi dulceaţă.

82
E calu-i cum pe Apenini zăpada :
O, nu-s mai iuţi vîrtejurile, flama,
Şi mai uşori ca el... Şi-atîrnă spada
La şold, încovoiată, scurtă lama.
Şi cu-o zaghe trimite-i morţii prada...
Luînd la fast barbar în viaţă seama,
E,-n lucrături de purpură şi aur,
Tot luxul Asiei pe pajul maur.

83
Cît noi plăceri îi măguleau curajul
Nesăbuit al tinereţii sale
Stîrnea încurcături ca nimeni pajul

Lovind, buşind, de spade fier şi zale.
Dar Argillan, pîndindu-l, buiestraşul
în iuţi rotiri cu spada i-l prăvale.
Nici vreme să se scoale pajul n-are
Că-ndată Argillan în spate-i sare.

84
Din chipul rugător îşi face-n van,
El, scut, căci braţul îndemnat de furii
Loveşte în obrazu-i diafan
Pătînd podoaba scumpă a Naturii.
O, fierul se arată mai uman
Lovind cu latul... La ce bun ?
Custurii Imbold, cu nendurare şi cu sete,
Spre-aceeaşi ţintă Argillan îi dete.

85
Sultanul ce, de-acolo nu departe,
Se măsura-ncleştat cu Godefroi,
Văzîndu-şi pajul încolţit de moarte,
Şi-avîntă calul pentru a-l salva.
De sabia-i sînt rindurile sparte,
Dar în zadar se-arată truda sa,
C-ajunge numai pentru răzbunare !
Vai, tînărul se stinge ca o floare !

86
Cînd mor, o, cit îl mişcă ochii lui ;
Pe umeri capu-i cade şi paloarea
Stîrneşte dulcea milă a oricui...
O, deschizîndu-i lacrimei cărarea,
Tu, Soliman, prin plîns durerea-ţi spui
Ştii, inimă de marmur, disperarea ?
Tu, ce-ai privit cu ochii seci, prădat,
Nu prea de mult, întregul tău regat ?

87
Văzînd însă că abureşte încă
Pe fierul crud fierbinte sînge jun,
Uitînd de lacrimi şi de jale-adîncă
Mînia-i fierbe-n piept — şi, ca nebun,
Lovind în Argillan cu braţ de stîncă,
Zdrobeşte-i coiful, capul, scutul bun,
Sforţîndu-se cumplit... O, ce grozavă
Dar vrednică de Soliman ispravă !

88
De răzbunare însă nesătul,
îi pîngăreşte leşul ! Ce oroare !
Cum cîinele lovit pietroiul nu-l

Mai lasă, ci-l tot muşcă în turbare,
Nesimţitor pămîntul îndestul,
Cruzimea-i suge... Slabă consolare
Durerii fără margini ! Dar nu poate
Bouillon să stea cu braţe-ncrucişate.

89
Căci mii de turci în coifuri, scuturi, lorici,
Neobosiţi, cu truda-ndătinaţi,
în duhul luptei nimănui datornici,
De mult avea Sultanul drept soldaţi.
Ei fost-au, în Arabia, statornici,
Cu el, printre-ai deşertului bărbaţi,
împărtăşindu-i veşnic nenorocul
Şi soarta schimbătoare în tot locul.

90
Bouillon văzindu-l cît de strîns se-avîntă,
Viteji ca francii sau ca ei aproape,
In faţă fierul lui Corcut i-mplîntă,
Iar lui Rosten stă-n coastă să-l îngroape
îi zboară lui Selin cerbicea frîntă, —
Iar pe Rosan de brate stă să-l scape
Şi alţii mulţi ucide-n chip şi fel
Şi mulţi răneşte-n lupta asta el.

91
Cit dînsul, dîrz, în sarazini dă iama,
Tot atacat şi veşnic atacînd,
Cît cumpăna, speranţa şi cu teama,
Le tot amestecă-n păgîni, pe rînd,
Nou nor de praf şi-arată, iată, coama,
De trăznetele luptei trepidînd...
Ţîşnesc din sînu-i arme-n fulgerare,
Pe sarazini umplîndu-i de mirare.

92
Pe-arginturi de armuri cu crucea nimb,
Dau buzna-n cîmp cincizeci de cavaleri...
S-am guri o sută, tot atîtea limbi,
Şi piept de fier, şi voce tot de fier,
Să număr n-aş putea ce mulţi, răstimp,
Păgîni se năruiră morţi sub cer !
Cad neluptînd arabii... Turcii numa
Ţin piept din răsputeri, dar muşcă huma.

93
Cruzimi, orori şi doliu negru, groază,
Curg rînd pe rînd — şi-n chipuri felurite
Tot zboară moartea, -nvingătoare piază, —

Şi cîmpul lac de sînge netihnit e !...
Ieşise regele păgîn să vază,
Cu alţi câţiva, izbînzile rîvnite,
Şi stă acum, privind de pe-o-nălţime,
Ai luptei sorţi, cei neştiuţi de nime.

94
Văzînd că grosul oştii dă-napoi,
Retragerea nentîrziat o sună ;
în darn imploră-i însă pe cei doi,
Clorinda şi Argante, dimpreună,
Să vină... Beţi de sînge şi război,
Nu vor să ştie ei că nu-i a bună.
Şi chiar cînd dau napoi, se zbat să facă
înceată fuga trupelor, buimacă.

95
Dar cine poate, lege dînd mulţimii,
Să stăpînească fuga, laşitatea ?
Aruncă săbii, scuturi sarazinii,
Căci armei nu-i îndură greutatea...
Din sud spre-apus, cu rariştea stîncimii,
O vale despărţea de cîmp cetatea...
Şi toţi se-ascunseră-ntre steii suri,
Stârnind virtej de praf spre-ntărituri.

96
Cît ei coboară, fac măcel cumplit,
Creştinii printre ei...Cînd însă urcă
Pe mal de bârbaru-Aladin păzit,
Se teme Guelfo c-o să-i dea de furcă
Printre stîncimi el nu se vrea-ncolţit.,
Se trage în cetate oastea turcă
Si în această luptă inegală
Nu-i zidul ajutor de mîntuială.

97
Făcuse omului cît stă-n putere,
Bultanul ; dar, sudoare tot şi sînge,
Sleit de vlagă, văduvit de vrere,
Răsuflă greu, suflarea pieptu-i frînge ;
Chiar braţul, frînt sub scut, hodină cere
Si moale spada-n dreapta o mai strînge,
Tot în zadar, căci, ştirbă, nu e groază :
Zdrobeşte numai, însă nu retează.

98
Sfîrşit, acum îl macină-ndoiala
Sa moară ? Ori cu mîna lui să fure
Altora toată gloria şi fala

A luptelor ce vor să vină, dure ?
Infrîngerii-ndurîndu-i amăreala,
Sa-şi scape viaţa undeva, aiure ?
— „Ci-nvingă soarta ! — strigă —Fuga-mi vreu
Sa fie al izbînzii ei trofeu.

99
Să-mi vadă spatele duşmanii vor !
Un nou surghiun mă facă de ocară,
Dar tronul lor nesigur, pacea lor,
Le-oi zgudui fără de milă iară !
Jignirii veşnic îi voi fi dator,
Va arde ura mea cu nouă pară !
Chiar pulbere fiind şi spirit numa,
Renaşte-voi, să-i înfrăţesc cu huma !

CINTUL X

1
îşi mai vorbea, cînd, iată, din copită
Bătu-i alături roib rătăcitor.
Sleit, de frîu îl prinse-ntr-o clipită,
în şa săltîndu-i-se ca din zbor.
Căzu-i podoaba coifului, cumplită,
Şi scutu-şi aruncă, nepăsător ;
Şi tunica-i vedeai că nu păstrează
Nimica din regala lui emfază.

2
Cum alungatul lup din stînă fuge,
Şi chiar de-i ghiftuit de multă pradă
Tot stă pitit prin niscai hălăciuge,
Şi, sînge vrînd să guste, să mai vadă,
îşi ţine-afară limba spre a suge
Şi stropii năclăiţi pe bot grămadă, —
La fel e şi sultanul după lupte,
Din noi măceluri vrînd să se înfrupte.

3
Destinu-i vru nevătămat să scape
De nouri de săgeţi, de lănci şi spade
Ce-n trupul lui pîndeau să se îngroape.
Necunoscut, pe-ntinsuri fără roade,
Deşertul numai vrîndu-şi-l aproape,
Cu ochii după căi pustii iscoade,
Mergea, în minte-nvolburînd într-una,

A unor gînduri crude, noi, furtuna.

4
Şi hotărî să meargă unde oaste
Strîngea fălosul rege din Egipt.
Unit cu el norocul să adaste
Al unui nou, nendurător conflict.
Ci, căi ştiind pe-ntinderile vaste
Spre cel care urma să-l ia în vipt,
Vreun călăuz nu vru să-i fie paza
Spre ţărmul nisipos al vechii Gaza.

5
Simţea în răni durerea înteţită
Dar chiar sleit şi abătut, nici gînd
Să poposească barem o clipită
Sau armele să-şi lase rînd pe rînd.
Cînd noaptea, însă, mantia smolită
Şi-o-ntinse peste lucruri, scoborînd
Din şa, el rănile-şi legă şi fructe
Mîncă, din palmier înalt greu rupte

6
Hrănit se-ntinse pe pămîntul gol
Să verse tihnă-n şubredele-i oase,
Cu scutul pernă, crîncenul răscol
Al gîndurilor jinduind să-l lase,
Doi vulturi însă îi dădeau ocol,
Şi-l scrijeleau cu ciocuri fioroase ;
Doi vulturi nevăzuţi : durerea, ciuda,
Şi-o clipă de răgaz niciuna nu da.

7
Cînd miezul nopţii numai, pe-ndelete,
Făcu să picotească-ntreaga fire,
Şi zbuciumul sultanului, în Lethe,
îşi încetă durută zvîrcolire.
Cu plumb în pleoape, scurtă clipă stete
Căznitul trup în somn a-şi năruire ;
Gusta în tihnă încă din popas,
Cînd, aspru, astfel îi strigă un glas :

8
— „O, Soliman, spre-al tihnei dulci adaos,
Aşteaptă unor vremi ferice crugul.
Străinii ţi-au făcut din ţară haos
Şi unde tu domneai, domneşte jugul.
O, nu au bravii tăi de veci repaos,
Nu ştiu mormîntul ei şi nici cosciugul.
Iar tu,-ntr-un loc ruşinii tale martor,

Aştepţi o altă zi, cu somnul tartor ?"

9
Trezit, sultanul ochii şi-i ridică
Şi, sprijinit în noduros toiag,
fot tremurînd, cu neaua vremii-n chică,
Zări cum îl priveşte un moşneag.
— „Dar cine eşti ? — îi strigă el, cu pică —
Tu, stafie ce tulburi somnul drag
Drumeţilor ? Ce-ţi pasă ţie, oare,
De ura şi-al meu vis de răzbunare ?"

10
— „Sînt unul — el răspunse — care,-n parte,
Cunoaşte planurile tale noi.
Prin aste vorbe, muşcătoare foarte,
Voiesc doar cutezanţa să-ţi dezmoi.
Adeseori virtuţii stă să-i poarte
Obida mare un imbold de soi...
îndură asprele-mi mustrări, căci pinteni
Curajului ţi-or fire pretutindeni.

11
Cum bănuiesc că spre Egipt baţi drum,
Iţi spun că-i drumul fără de folos
Şi îndelung şi tare greu acum.
Chiar fără tine, neamul numeros
De sarazini s-o strînge orişicum,
Stînd împotriva oştii lui Christos.
Şi împotriva ei acolo nu
Putea-vei să-ţi arăţi virtutea tu.

12
Dar, călăuză clacă tu mă iei,
Te-oi duce între zidurile unde
Jur împrejur pîndesc creştini mişei
Tot încercînd năuntru a pătrunde.
Cu sabia în teacă, printre ei,
Te-oi duce totdeauna, orişiunde,
Şi zidurile apăra-vei cît
Egiptul nu-i va strânge, crunt, de gît."

13
Cît timp vorbea moşneagul, turcul falnic
îl tot privea şi-l admira mereu
Şi-n el se stinse freamătul năvalnic,
Mînia şi al urii clocot greu... Strigă :
— Părinte, gata sînt, strădalnic,
Urmaş a-ţi fi poruncii, veşnic, eu,
Şi sfatul tău l-oi socoti de fală

De-mi hărăzeşti primejdii, osteneală."

14
Moşneagul, lăudîndu-l, cum răcoarea
De noapte-n răni sucea-i durute ice,
Cu un balsam redîndu-i iar vigoarea,
Schimbîndu-i rănile în cicatrice,
Văzînd că daureşte-Apollo floarea
De Aurora zugrăvită,-i zice :
— „Pe drumul luminat de el, la muncă
Ne-ndeamnă astrul şi ne dă poruncă."

15
Şi-ntr-uri rădvan, ce în apropiere
îl aştepta, urcînd cu niceeanul,
Cu iscusită mînă, după vrere,
El roibii-i îmboldi cu tot elanul...
Ci iată că, zburînd, în zare piere,
O urmă nelăsînd în colb rădvanul ;
Din cai ies aburi, spumegă acuma
încît zăbala le-o albeşte spuma.

16
Minune ! Aerul din jur se strînge
Şi ca un nor rădvanul înconjoară,
Măcar că ochilor nu se răsfrînge...
Nici bolovanii ce spre ziduri zboară
Zvîrliţi din catapultele nătînge
N-ar izbuti să-l spargă dinafară.
Dar ei văd dinlăuntru desul nor
Şi cerul chiar prin el, strălucitor.

17
Uimit, sultanul încrunta sprinceana
Privind şi norul cu luare-aminte
Cum şi rădvanul, înteţindu-şi goana,
Ca-n zbor, prin orice piedici, înainte.
Citind cellalt pe fruntea lui ca stana
Ce năucită inima-şi resimte,
Spărgînd tăcerea, îl zmuci din vise
Şi, turburat, trezit, păgînul zise :

18
— „Oricine-ai fi, tu, care pleci Natura
Spre lucruri mari şi stranii, nefiresc,
Şi tainele pătrunzi în ţesătura
Adîncă-a sufletului omenesc,
Ştiinţa ta de-i poate fi măsura
Şi viitorului, prin har ceresc,
O, spune-mi, Asia ce mari dezastre,

Ce mari triumfuri are scrise-n astre ?

19
Dar spune-mi cum te cheamă-ntîi... Ce har
Ţi-ajută să-mplineşti minuni oculte ?
Căci, încă tulburat, ar fi-n zădar
Uimită mintea mea să te asculte."
Surise moşul : — „Sînt Ismen... Pot chiar
A-ţi împlini dorinţe, dar nu multe.
Mag sirienii-mi zic, o meserie
Avînd de care cel de rînd nu ştie —

20
Dar să-ţi dezvălui viitorul,
Soarta înscrise în eternele anale,
Prea mult ceri să cutez...
Tăria poarta I-o-nchide muritoarei minţi în cale.
Cu mintea, cu puterea şi cu arta
Să-nfrîngem vitregiile fatale.
Eroul şi-nţeleptul, deseori,
îşi sînt norocului făuritori.

21
Cît despre tine, care-ai fi în stare
Imperiul cel frînc să-l dai de-a dura
Şi zidului să-i stai în apărare
Spre care barbarii îşi mînă ura, —
Cutează, crede, suferă cu-ardoare !
Prin foc şi fier vădeşte-ţi iar bravura!
Dar, ca să-ţi fiu pe plac, ce ca prin ceaţă
Pot să străvăd, îţi voi aduce-n faţă.

22
Văd, cred că văd, cum, peste cîţiva lustri,
Eternul astru şti-va tînăr sclipet
Printre ai Asiei eroi iluştri...
Sub el noi arte-or înflori-n Eghipet
Şi n-o să ai deloc pricini să-l mustri...
Virtuţi străvăd, mari avuţii în sipet.
Şi nu spun doar Ghiaura-mpărăţie
Că o va zgudui din temelie.

23
Ci i se va părea că nu destul piere
Cînd rămăşiţele-i, în strîmt cuprins,
Va-n ultimul măcel să i le spulbere
Acest erou din stirpea ta descins !
Şi scut le-o sta doar alba mării pulbere !"
Tăcînd moşneagul Soliman, aprins,
Strigă : — „Ferice-i, hărăzit spre slavă !"

Dar bucuriei pizma i-i otravă.

24
Mai spuse el : — „Prielnică, fatală
Să-mi fie soarta scrisă-n ceruri, sus,
Nicicînd neîmblînzita mea-ndrăzneală
Nu se va spune că i s-a supus.
Ci mai degrabă luna, nopţii fală,
Şi stelele vor şti etern apus
Decît să-mi schimb un pic cărarea mea !
Vorbind, tot foc şi patimă era...

25
Tăifăsuiau, cînd, ochilor oprelişti,
Li se-arătară corturi creştineşti...
Ce crude, vai, ce groaznice privelişti !
In cîte chipuri moartea n-o zăreşti !
Drapelele temute-s de izbelişti în colb !
Şi ce ruşini ie strîng in cleşti !
Sultanului privirea i se-ntunecă ;
Pe chipu-i lacrima durerii lunecă.

26
Pe frînci, trufaşi, îi vede el călcînd
Pe piept, pe faţă bravii lui ostaşi ;
Cum straiul celor fără de mormînt
Şi armele le smulg... De veci sălaş
Cum frîncilor căzuţi le dau, oricînd
Purtînd al izbîndirii fast în paşi;
Cum pleava cea arabă şi cea turcă
Pe-un rug de flăcări alţii o aburcă.

27
Adanc suspină Soliman şi, spada
Smulgînd-o,vrea să dea în duşmani iama,
Dar îi struneşte magul nins bravada
Tragandu-l sus, luînd la toate seama...
Şi iarăşi se-nvîrti ca-n zbor obada
Şi iată că ajunseră pe coama
De deal cea mai înaltă, unde-n zare
Vedeau că frînca tabără dispare.

28
Aicea ajungînd, pieri rădvanul.
învăluiţi în nor, pe-aceiaşi cale
Porniră magul şi cu niceeanul
Şi-n stînga scoborîră într-o vale.
Ci muntele Sion le-a fost limanul
Unde spre-apus spinarea şi-o prăvale...
Cercetător, cu ochii, vreme încă,

Aice magul scormoni în stîncă.

29
Se deschidea o peşteră afundă
Printre stîncimi, din vremi străvechi săpată..
Dar nu i se zărea intrarea scundă,
De mărăcini şi ierburi astupată.
Ca într-o hrubă strimtă să pătrundă,
Moşneagul îşi chirci făptura toată.
Cu stînga pipăind, dînd ierbi în lături,
Pe prinţ cu dreapta şi-l ţinea alături.

30
—„Pe ce drum straniu ceri să-ţi merg pe urme ?
Strigă sultanul — Drum cu mult mai bun
Putea prin duşmani spada mea să scurme
De nu opreai avîntul meu nebun !"
—„Dispreţul judecata nu ţi-o curme :
Obscur şi strimt e drumul, dar îţi spun
Că-l cunoştea din vremi străvechi Irod,
Acel ce-a strîns al multor lauri rod.

31
El hruba a săpat-o cînd a vrut
Să-şi ţină-n frîu norodul... Turnul nalt,
Antoniu zis, nume de-amic ştiut
Răspunde, hăt, în capul celălalt
Şi-n templul vechi... Prin hrubă, nevăzut,
Strîngea-n cetate trupe de asalt
Sau le scotea... Ades, pe-ascuns, şi el
Mai părăsea Sionul acestfel.

32
Eu singur dintre muritori ştiu încă
Sihastrul drum de beznă spre palatul
In care — mpuns de spaimă prea adîncă,
Fortuna cînd i-ameninţă regatul,
Să-l apere de vijelia frîncă,
Azi strînge regi şi capi de oşti, şi Sfatul...
Ascultă mut... La timp doar, cu nădejde,
Dă sfatul cutezanţei, la primejde."

33
Vorbea Ismen... Ci hruba o umplea
Sultanul cu enorma lui statură,
Uimîndu-şi călăuza-n bezna grea,
Prin răscotită întortochietură.
Şi se tîrîră la-nceput cîtva,
Dar se lărgea şi hruba pe măsură
Ce-naintau, încît, curînd, uşor

Trecea prin întuneric pasul lor.

34
Deschise-apoi o poartă strimtă magul,
Suiră nişte trepte în ruină...
Le lumina un licăr pal şiragul,
Dar se scăldară-n valuri de lumină
Cînd unei mari odăi trecură-i pragul,
De capi de oaste şi de sfetnici plină...
Stă riga printre ei cu sceptru-n mînă
Şi-i diadema frunţii lui stăpînă.

35
Sultanul, nezărit din desul nor,
Aude totul, vede totul... Iată
Că, de pe tron, întîiul vorbitor
Chiar Aladin, chiar regele se-arată :
— „Pentru imperiu şi al meu popor
A fost ieri ziua cea mai blestemată.
Nădejdea ni s-a spulberat — şi numa
Egiptul ne-ar putea salva acuma.

36
Aproape ştiţi primejdia că este,
Nădejdea mai departe ca oricînd ;
V-am strîns aici, ca,-n clipele funeste,
Părerea să v-o spuneţi toţi, pe rind."
Vui un murmur ca un freamăt peste
Frunzare sub rafale vii de vînt...
Dar se sculă Argante-atunci, senin,
Cerînd tăcere, de-ndrăzneală plin.

37
— „Mărite rege (acestfel răspunse
Neîmblînzitul luptător feroce),
De ce ne-ncerci curajul ? Fapte-ascunse
Doar nu stă glasul tău să ne evoce !
Cutez să spun... Nădejdea-n noi de-ajuns e...
Să ascultăm doar de-a virtuţii voce.
Ne fie armă ea... Iar vieţii preţ
Cît merită să-i dăm, dar îndrăzneţi.

38
Vorbind aşa, nu deznădăjduiesc
In ajutorul sigur egiptean ;
O crimă-aş făptui, să mă-ndoiesc
De-al meu viteaz şi mare suveran
Vreau doar s-aprind curaj mai vitejesc
In unii dintre noi — cu nou elan
Să-nfrunte totul, totul, vrînd izbîndă,

Să-şi bată joc de moartea stînd la pîndă.

39
Argante se aşează, fără frică
Să-i fie pusă vorba la-ndoială...
Impunător Orcan se aridică
Ce prin străbuni îşi dobîndise fală
Şi-un pic în lupte... Soaţă frumuşică
Ii moaie azi curajul, nu-l răscoală...
Soţ bun, aflîndu-şi bucuria-n prunci,
Uita ale-ndrăznelii vechi porunci.

40
Grăi Orcan : — „Mărite domn, jignire
Nu vreau s-aduc aprinsei cuvîntări.
Ţîşneşte cutezanţa lui, din fire,
Şi-i sparge ale inimii cămări.
Iar de cutează astfel a vorbire
în faţa regelui acestei ţări,
Tu iartă-l, căci curajul lui nu fierbe
Mai slab în focul luptelor acerbe.

41
Dar tu, pe care întîmplări cu droaia
Şi anii lungi prudenţa te-nvăţară,
Vei domoli în pieptul lui văpaia
Şi-n cumpănă vei pune, bunăoară,
Primejdii ce ne frig cu vîlvătaia
Şi ajutorul — depărtat de ţară —
Şi zidul vechi şi zidurile noi
Cu forţa duşmănescului puhoi.

42
Noi, dacă mi se-ngăduie să zic,
Străjiţi sîntem prin artă şi-aşezare,
Dar ne găteşte cruntul inamic
Maşini teribile întru pierzare.
Ce-o fi, eu nu ştiu... Sper...Mă tem un
Şi Marte îndoielnic mi se pare...
Creştinii strîns în cerc de ne-or cuprinde,
Mi-e teamă rău de lipsa de merinde.

43
Proviziile, turmele ce, ieri,
Le-ai fost făcut să intre în cetate,
Gît ei doar luptei îi erau străjeri,
Noroc ne-au fost... Dar ce puţine-s toate
Cînd mult mai mari nevoi ne stau poveri
Nu pot hrăni mulţimea din cetate
De-i lung asediul... Şi fi-va lung,

La timp chiar egiptenii de ajung.

44
Dar dacă n-ajung ? Vreau să-ntreaeă ei
Nădejdea noastră şi fãgada lor.
Dar pe izbînda lor să pun temei ?
Să cred că vor salva în viitor
Cetatea, de Bouillon şi prinţii cei
Ce i-au bătut mereu îngrozitor,
Pe mulţi văzîndu-i de pe lume şterşi
Arabi şi turci, şi sirieni, şi perşi ?

45
O, brav Argante, bine şi tu-i ştii
Căci, lor lăsînd al luptei cîmp, nu rar,
Din spate te-au văzut în bătălii
Crezare dînd piciorului sprinţar.
Clorinda-i ştie, eu. Prin vitregii
N-aţi fost mai breji ca alţii voi măcar.
Nu-nvinuiesc pe nimeni... Cît se poate,
Noi toţi ne-am străduit pentru cetate.

46
Mai mult... Citindu-mi moartea-n ochii lui
Argante, ce-adevăr nu vrea s-audă,
Eu zic : spun semne că scăpare nu-i !
Pe duşman îl ajută Soarta crudă !
Noroade reunite, ziduri, grui,
Nu i-or opri, cu orişicîtă truda,
Aice să domnească... Slava clară
Iau martoră şi dragostea-mi de ţară.

47
O, unde este înţeleptul rege
Din Tripoli, ce tron ştiu şi pace
A dobîndi de la creştina lege ?
El nu mai e, sau poate-n lanţuri zace,
Sau, în surghiun, nenorociri culege,
Fugar şi hăituit din colo-ncoace !
Prin jertfe, daruri şi tribut putea
O parte a-şi salva clin ţara sa !"

48
Nesigurele vorbe şi piezişe
Simţeai sucite-n gura-i că se plimbă,
încît nici pacea n-o cerea, făţişe,
Şi nici în rob părea că nu se schimbă.
Dar din a norului păienjenişe
Tîşni sultanul cu venin pe limbă
Cînd magu-i zise : — „Poţi să-nduri, de faţă

Asemeni vorbe, mult, şi nu-ţi fac greaţă ?"

49
— „Sînt fără voia mea închis în nor ;
De ciudă ard şi scapăr de mînie !”
Şi-atunci se destramă din jurul lor.
Plutind în aer, pîcla străvezie...
Purtînd pe chip un nimb strălucitor
Sultanul se-arătă-n lumină vie,
Superb, teribil, tuturor nainte,
Astfel grăind, cu tunet în cuvinte :

50
— „Eu sînt sultanul amintit, dar nu-s
Deloc fugar, nici temător, dar ăstui,
Că-i laş şi mincinos îi strig de sus
Şi gata sînt cu spada să-l năpăstui !
Cînd munţi de morţi pe cîmpuri am răpus
Şi-a fost torenţi de sînge să prăpăstui
Şi-nchis de val duşman, pierzînd ostaşii
Pînă la unul, azi să fug ca laşii ?

51
Dar dacă el şi alţii, lui doar semeni,
Necredincioşi credinţei lor şi ţării,
înjositoare pace, deasemeni,
Vor cere, eu pe loc îi dau pierzării !
Ci şerpii fi-vor cu hulubii gemeni,
Cu lupii mieii şi mai acătării,
Mai înainte ca, fără discordii,
Noi să trăim cu aste frînce ordii !"

52
Vorbea răstit, de-ameninţare plin,
Strîngînd în mînă-al spadei greu mîner.
Cu toţii, muţi, în fire nu-şi mai vin,
încremenindu-i glasul lui de fier.
Mai stăpînit şi aspru mai puţin
Grăi spre rege-apoi : — „Puternic, sper,
Mărite, să-ţi fiu sprijin de nădejde !
Ţi-i Soliman alături la primejde."

53
Se ridicase riga să-l salute :
— „Prieten scump, cu bucurie mare
Te văd şi-mi uit oştirile pierdute !
De-un rău mai rău eu mă temeam sub soare...
Redobîndindu-ţi tronul cît mai iute,
Al meu va sta pe temelie tare
De ne ajută cerul, hotărît..."

Şi braţu-i petrecu pe după gît.

54
îmbrăţişîndu-l, iată că-l aşează
în tronu-i Aladin... Stă-n stînga el
Alături de Ismen, în jîlţ de vază,
Şi amănunte-ntreabă, fel de fel...
Ismen îi spune tot ce-au fost să vază
Dar cît ei tot tăifăsuiau astfel,
Pe Soliman întîia a-l cinsti
Domniţa cea vitează se grăbi.

55
Urmară-i alţii... Printre ei, Ormuz,
Un cap arab ce trupa şi-o salvase...
Cît toţi se sfîrtecau în luptă, cruzi,
Prin liniştea şi valul beznei groase,
Pe drumuri ocolite de franţuzi,
Mînînd prădat ciopor de vite grase,
Ajunse în cetate cu merinde
Ce bine-nfometaţilor le prinde.

56
Privi Argante chiondărîş şi mut
Deoparte stînd, ca leul ce-şi bulbucă
Doar ochii, însă nemişcat, temut;
Orcan, spre el privirea să-şi aducă
Necutezînd, pe gînduri stă pierdut...
Şi-n acest fel să stea la sfat apucă
Sultanul turc, al Palestinei rigă
Şi capi de oşti în jurul lor, verigă.

57
Bouillon evlaviosul, dezvoltând
Izbînda, pe duşmani îi fugărise...
Cinstind pe cei ce au căzut luptînd
Apoi prin prohodiri şi paraclise,
Porunci dădu, a doua zi, oricînd,
Să fie gata toţi de-asalt... Şi i se
Citea pe-augustul chip, mai crunt acum,
Că moartea li-i barbarilor pe drum.

58
Şi cunoscînd că steagul ce năvală
Dăduse în duşmani, alcătuit
Era chiar din războinicii de fală
Ademeniţi de-un călăuz minţit, —
Că e cu ei Tancred ce, prin greşeală,
Zăcuse în castel înlănţuit,
De faţă cu-nţelepţi doar şi Ermitul,

Chemîndu-i, le grăi nebiruitul :

59
— „Ci să ne spună unul amănunte
Despre a voastră scurtă rătăcire ;
Cum aţi răzbit, în toiul luptei crunte,
De-atît de mare sprijin a ne fire ?”
Pleca ruşinea frunte după frunte,
Stîrnind greşeala mică-n ei căire...
Ci al Britaniei vlăstar vestit
Grăi, nălţîndu-şi ochii, în sfîrşit

60
— „Dezamăgiţi fiind de-a sorţii urnă,
Plecarăm, unii de-alţii neştiind...
Ne-a-mpins Amorul pe greşită urmă
Şi farmecul perfid, dorit cu jind.
Simţind că gelozia-n piept ne scurmi
Umblam, pe căi sucite rătăcind...
Ochi dulci (tîrziu pricep !) şi dulce gura,
Stîrneau în noi şi patima, şi ura.

61
Ajunşi în loc de Slava mîniată *
Prin bici de fulger năruit cîndva,
Pedeapsă pentru păcătoasa gloată
Ce ale firii legi le pîngărea,
Pămînt plăcut şi rodnic altădată
Azi apă doar, fierbind cu smoală-n ea,
Văzum lac sterp *, unde respiri mereu
Doar groaznice duhori şi-un aer greu.

62
Nimic zvîrlit în el nu se scufundă
Ci-ntocmai precum frasinul şi pinul,
Om, fier şi piatră îi plutesc pe undă...
In lac zăreşte un castel străinul...
Pe strimtă punte şi pe poartă scundă
Păşeşte-i între ziduri peregrinul...
Prin nu ştiu ce minune, luminos
E totul înlăuntru, şi frumos.

63
E acrul suav şi cerul pur,
Curg ape dulci, au pomii straiul verde
Şi iscă un izvor plăcut murmur
Şi printre mirţi * umbroşi în vad se pierde.
Lin freamătă frunzare împrejur
Şi-n ierbi stă vis tihnit să te desmierde
Şi păsări cîntă... Sînt, pe-acest coclaur,

Minuni lucrate-n marmură şi aur.

64
Pe iarba moale şi sub umbra deasă,
De murmurul izvorului aproape,
Armida ne găti gustoasă masă
In vase cu-ncrustări şi joc de ape.
Tot ce-anotimpurile gliei lasă
Şi mările ajung din sin să scape,
Dulci daruri ale artei şi naturii,
In faţă ne-aşezau un stol de hurii.

65
Armida — zîmbet dulce, dulce grai —
Dregea bucatele otrăvitoare.
Sorbeam veninuri arzătoare, vai,
Şi o de sine groaznică uitare.
Ea se sculă zicînd : «Mă-ntorc !»Dar mai
Neliniştită, aspră, mi se pare,
Se-ntoarse, scoase-o varga mlădioasă
Şi dintr-un tom citi cu voce joasă.

66
Simţii, precum gîndirea şi voinţa,
Că mi se schimbă trupul, viaţa toată
Şi că-mi inundă noi plăceri fiinţa...
Sării în apă... Gleznele-mi, deodată,
Se strînseră... Simţii în braţ dorinţa
De-al trage-n trup... Mă îngustai — şi, iată,
Porniră solzi din pielea mea a creşte,
Schimbîndu-mă, curînd, din om în peşte.

67
La fel păţiră bieţii mei tovarăşi :
Săriră în strălimpedele-argint...
Ceţoase vise aripa purtată-şi
Asupră-mi... Nu mai ştiu ce-a fost să simt.
Cînd ne schimbă Armida-n oameni iarăşi,
Stam muţi, de mare groază dîrdîind,
Şi-atuncea, şi mai înfricoşătoare,
Ea ne-ntristă cu nouă-ameninţare :

68
«Puterea-mi ştiţi acum...Ştiţi vrerea-mi cît
Asupra voastră este suverană.
Cînd vreau, cum vreau, eu pot, numaidecît,
Pe unii să-i lipsesc de-a zilei geană,
Să-i schimb în păsări, şi in ierbi, încît
Prin rădăcini să-şi facă rost de hrană.
Să-i spulber în izvor, să-i torn în stînci,

Să-i schimb în fiare din păduri adinci.

69
Plecindu-vă voinţei mele numa,
Puteţi scăpa, făcîndu-vă pagini,
Silindu-l pe Bouillon să muşte huma
Lovit de propriile voastre mini.
Credinţa lepădaţi-vi-o acuma !»
Rimbaud rămase doar printre ciapcîni...
Noi, neputîndu-ne-apăra, în bezne
De temniţi fum zvîrliţi, cu lanţ la glezne.

70
Aceiaşi soartă pătimi curînd
Tancred, acolo de-ntîmplare-mpins.
De nu mă-nşel, am stat doar pînă cînd
Ne-a fost cerut perfidei, dinadins,
Tiranul din Damasc. Şi, în curînd,
în lanţuri, dezarmaţi, goneam întins,
Păziţi de zeci de zbiri cu lănci şi arc,
Ca robi ai egipteanului monarc.

71
Mergeam... Dar Providenţa Preaînaltă
Ce mişcă totul, după rînduială,
Aduse-ni-l, din partea ceealaltă,
Chiar pe Rinaldo, pe nou drum de fală.
Văzum escorta noastră c-o asalta,
Cumplit, ca-ntotdeauna, dînd năvală ;
Zdrobind-o şi-n armura lor apoi
(Ce-a noastră fu) ne îmbracă pe noi.

72
Cu toţii l-am văzut şi pipăit,
Iar zvonul trist ce umblă pe aici
Rumoare falsă e şi e minţit :
Acum trei seri, voinic între voinici,
Mergea, de-un pelerin călăuzit,
Spre Antiohia, nici spada-i, nici
Armura-i nepurtînd-o, căci pe toate
In ţărînă le zvîrlise-nsingerate.

73
Transfigurat, privind spre cer, mereu,
Stătea Ermitul strălucind de slavă
Făptura lui de sfînt arhiereu
Era lumină dulce şi suavă.
Plin de zel sfînt şi plin de Dumnezeu,
Cu cugete de înger la zăbavă,
Pătrunde viitorul şi pătrunde

Ce-n veacuri şi în ani din veci se-ascunde.

74
Ci, iată, limba-şi dezlegă Ermitul
Scrutînd al lumii tainic viitor.
Toţi, muţi la glasu-i, neobişnuitul,
Cu osîrdie să-l asculte vor :
— „E viu Rinaldo ! Umblă cu minţitul
Femeia, şi cu gînd înşelător...
E viu şi tinereţii lui, ce fierbe,
Sortite-i-s mai glorioase jerbe

75
Isprăvi ce-n Asia-i aduc renume
Vestindu-l mare, joacă-s, de copii.
Va şti un împărat * bravura-i cum e
Cînd l-o-mblînzi, în anii mai tîrzii.
Şi umbra vulturului său, anume,
Biserica şi Roma va păzi,
Smulgîndu-le din nemiloase gheare...
Şi vrednici fii va odrăsli sub soare.

76
In faptele-i nepoţii, strănepoţii,
Pilduitoare vor afla exemple.
De Cezarii uzurpatori, cu toţii
Tiare vor salva şi sfinte temple.
Strivind trufii, nălţînd din glod iloţii *
Nenorociţi va lumea să-i contemple.
Se va vedea că aquila de Este
Intinsă peste crug de soare este.

77 *
Lumina şi-adevărul cunoscînd
De la izvor, mereu triumfătoare,
Alături de pontifi va fi oricînd,
Luptînd pentru Christos, nimicitoare.
Prin legi eterne, drumul, Cerul sfînt
Acesta i l-a hărăzit sub soare.
Şi cerul vrea ca astăzi, prin tumulturi,
Drept sprijin să-l chemăm pe mîndrul vultur."

78
Astfel Ermitul teama le alungă
C-ar fi murit Rinaldo... Toţi aplaudă...
Dar el în cugetare îndelungă
Se-afundă, toată zarva vrînd să n-audă.
Ci noaptea negru văl, din dungă-n dungă,
Să-ntindă peste cer şi glie caută.

Şi toţi vor dulcea somnului odihnă...
Doar al lui Petru gînd nu-şi află tihnă.

NOTE

Strofa Versul

CINTUL I

1 1 *Cînt sfinte arme, cînt pe Căpitanul...*Tasso urmează modelul clasic al *Eneidei* lui Vergiliu: *Arma virumque cano...* (Cînt armele şi pe bărbaţii), formulă aproape obligatorie în epopeile romanice, cele mai valoroase dintre ele începînd cu aceste versuri *(Lusiada, Orlando Furioso, La Secchia Rapita, Araucana).* în *Ierusalimul liberat,* fiind vorba de ţelul întîii cruciade, Tasso introduce pentru arme epitetul de *sfinte,* dînd de la bun început epopeii un caracter religios creştin. *Căpitanul* este Godefroi de Bouillon (1058—1100) conducătorul celei de a doua expediţii a primei Cruciade (1096—1099).

1 2 *Liberator al Sfîntului Mormînt* —Mormîntul lui Christos se afla în mâinile musulmanilor, care-i împiedicau pe creştini să meargă în pelerinaj.

1 8 *I-a strîns pe rătăciţii lui tovarăşi-* Aluzie la faptul că Godefroi de Bouillon, asumîndu-şi comanda supremă a expediţiei, a pus capăt neînţelegerilor dintre diferiţii capi ai Cruciadei; aluzie mai ales la momentul esenţial al epopeii : reîntoarcerea lui Rinaldo, unul din eroii principali, care părăsise tabăra în urma unui duel nefericit.

2 1 *Tu, muză* — Fiind vorba de lupta pentru eliberarea Mormântului Sfînt, Tasso invocă muza creştină, deosebită întru totul de muzele păgîne ale antichităţii. De aceea poetul îşi cere iertare pentru faptul că va trebui, totuşi, sa introducă în epopee unele episoade profane, mai ales scenele de dragoste dintre unii participanţi la Cruciadă şi unele frumuseţi musulmane.

3 2 *Dulceaţa mincinosului Parnas* — Parnas, munte în Grecia dedicat muzelor şi lui Apollo. Tasso se scuză iarăşi că trebuie să profite de înclinaţia oamenilor *spre* poezie pentru a-i îndemna la fapte bune.

3 5 *Fiertura pruncului bolnav* — Comparaţia există deja în *Lucreţiu (De rerum Natura,* I, 936—38).

1 1 *Mărite-Alfonso* — Este vorba despre Alfonso al II-lea (1533—1597), nepot al lui Alfonso I, protectorul lui Ariosto. în 1559 s-a urcat pe tronul Ferrarei, fiind ultimul domnitor al ducatului, care, după moartea lui, întrucît nu avea moştenitori, a trecut sub stăpînirea papei Clement al VIII-lea.

6 1 *...De şase ani* — Pentru a accentua greutăţile pe care au trebuit să le înfrunte creştinii, Tasso imaginează începutul epopeii în cel de al şaselea an al expediţiei, cînd, în fond, e abia al treilea an de război.

6 3 *Izbise Antiohia* — Antiohia, oraş în Siria, cucerit de cruciaţi în 1098.

6 4 *Niceea* — Oraş în Asia mică (Anatolia). Azi *Isnik.*

6 7 *Tortosa* — Oraş în Siria, lingă Tripoli.

7 6 La *înstelatele Tăriei sfere.* Al optulea cer, acela al stelelor fixe.

9 1 *Balduin* — Frate al lui Godefroi de Bouillon şi succesor al acestuia pe tronul Ierusalimului, la un an după cucerirea oraşului.

9 3 *Tancred* — Personaj neistoric, unul din eroii principali ai epopeii.

9 5 *Boemond* — Principe cruciat italian.După cucerirea Antiohiei, acesta devenise suveranul oraşului şi puroesese la administrarea lui după propriile principii.

9 8 *Al Dumnezeului adevărat* — Adică al Dumnezeului creştin.

10 4 *Rinaldo* — Alt personaj neistorie,erou al epopeii. Tasso îl face scoboritor din ilustra familie princiară italiană de Este, care a guvernat vreme îndelungată Ferrara, Modena şi Reggio. Un nou elogiu adus lui Alfonso al II-lea, întrucît Rinaldo este presupus ca fiind strămoşul acestuia.

10 7 *Guelfo* — Unchiul lui Rinaldo, presupus fiu al unui marchiz de Este.

11 3 *Gabriel* — Arhanghel care i-a vestit fecioarei Măria că va fi mama lui Isus. Tasso face, fără îndoială, o analogie între acesta şi Mercur, mesagerul lut Jupiter.

29 2 *Petru-nsinguratul* — Călugăr, născut la Amiens, principalul predicator al întîii Cruciade.

29 4 *Retras* — Petru Ermitul nu avea nici un fel de investitură oficială, dar se bucura de o necontestată autoritate, presupunîndu-se că este inspirat de Dumnezeu.

32 7 *Wilhelm* — Fiul regelui Angliei. Adică pînă şi cei mai mari prin titluri de nobleţe sînt de acord să se subordo-deze lui Bouillon.

37 2 *Hugues* — Fiul lui Filip I, regele Franţei (1052—1108). Tasso îl presupune mort, dar, în realitate, acesta renunţase să mai participe la Cruciadă,

37 6 *Clotaire* — Personaj neistoric.

37 8 *Crinul* — Floarea de crin, stema casei domnitoare franceze.

38 6 *Robert* — Duce de Normandia, fiu al lui Wilhelm Cuceritorul.

38 8 *Wilhelm şi Adhemar* — Primul episcop în Orange, al doilea în Puy.

40 1 *Balduin* — Fratele lui Godefroi de Bouillon.

40 5 *Etienne* — Conte de Chartres.

41 7 *Carintia* — Austria.

41 8 *Reţii şi suavii* — Locuitori ai ţinuturilor germanice Retia şi Suavia.

44 1 *Robert* — De data aceasta este vorba de Robert, conte de Flandra.

53 1 *Dudon* — Nu este un personaj imaginar, dar este tratat ca atare, cu multă libertate, de către Tasso.

54 1 *Eustache* — Fratele mai mic al lui Bouillon.

54 3 *Gernand* — Personaj imaginar.

61 1 *Raymond* — Este vorba de Raymond al IV-lea, conte de Toulusa între 1088— 1105, unul dintre conducătorii Cruciadei.

63 1 *Campaneu* — Faimos rege mitologic,fulgerat de Zeus pe cînd asedia Theba.

64 1 *Camillo* — Nu corespunde unui personaj istoric determinat.

75 5 *Al rîurilor rege* — Rîul Po, ale cărui inundaţii Tasso le cunoscuse foarte bine în Ferrara. Vergiliu îl numise şi el *fluviorum rex Eridanus (Georgice,* I, 482).

79 5 *Sîn Marcu şi Sîn George* — Adică veneţienii şi genovezii, care-i aveau patroni pe sfinţii respectivi.

83 1 *Aladin* — Personaj imaginar, întrucît emirul Ierusalimului din acea vreme era Ducat, care depindea de califul Egiptului.

CINTUL II

71 4 *Cassan* — Odinioară rege al Antiochiei.

90 8 *Al lui Ianus templu* — Ianus, personaj mitologic, cel mai vechi rege al La-tiumului. Templul consacrat lui la Roma nu era închis decît în timp de pace, lucru care nu s-a întîmplat decît de nouă ori în răstimp de 1.000 de ani.

91 4 *Megera şi Alecto* — Două dintre cele trei Furii.

91 5 *Acel ce monument unui eres* — Aluzie la Nemrod, personaj biblic, căruia i se atribuie construirea turnului Babei.

95 6 *...sub stea prietenoasă* — Imitaţie după Vergiliu : *Tacitae per amica silentia lunae (Eneida,* II, 25).

96 întreaga octavă este o fidelă parafraza a lui Vergiliu *(Eneida,* IV, 522 şi urm.).

CINTUL III

32 7 *Ca-n maurele jocuri* — Aluzie la un joc războinic de origine maură, în care două cete se urmăresc pe rînd, urmăritorii aruncînd în urmăriţi cu mingi, de care aceştia din urmă se apără punîn-du-şi scutul la spate.

37 6 *...Pajura* — Stema casei de Este.

64 7 *Aquilonar* — Adică dinspre nord.

73 8 *Cinstire daţi-i marelui ostaş* — Imitaţie după Dante *(Infernul,* IV, 79).

CINTUL IV

1 4 *Duşmanul seminţiei omeneşti* — Pluton, zeul infernului.

6 6 *Calpe* — Promontoriu în apropiere de Gibraltar.
Atlas — Lanţ de munţi în nordul Africii.

8 7 *Cocytul* — Unul din rîurile infernului.

83 7 *Din buze-i iese, ei, de aur lanţ* —Există şi în mitul lui Hercule un episod asemănător. Lanţuri de aur ies din gura lui şi cu ajutorul lor leagă urechile popoarelor barbare. Este un simbol al puterii elocinţei. Aici, puterea frumuseţii feminine îndurerate.

CINTUL VII

52 5 Şi Vergiliu îl asemuieşte pe Turnus cu o cometă în flăcări *(Eneida,* X, 272).

69 2 *Bactru* — Afluent al fluviului Amu- Daria, scăldînd vechiul ţinut asiatic Bactria, între Turkestan şi Persia. *Thule* — Nume dat de romani unei insule din nordul Europei — probabil una din insulele Shetland.

72 2 *Rebelului ...din Saxonia* — Rudolf de Suavia, rege al Germaniei în 1077, ucis în luptă de către Godefroi de Bouillon în 1080.

76 8 *Concepe iapa ageră...* — Aluzie la o credinţă populară răspîndită în peninsula iberică, potrivit căreia iepele ar fi fecundate de vînt. Vergiliu spune acelaşi lucru despre vaci *(Georgice,* III, 27).

CINTUL VIII

8 4 *Cetatea cea de scaun* — Constantinopolul.

CINTUL IX

4 2 *Meandru* — Rîu în Asia Mică. Se varsă în mare în faţa insulei Samos.
Sangar — Rîu în Frigia. Intre aceste rîuri se întindeau în trecut Moesia, Frigia, Lidia, Pontul şi Bithinia.

4 7 De *două ori* — Adică în luptele pentru cucerirea Niceei şi a Antiochiei.

60 4 *...focul cu lumini slăvite* — Empireul. în această octavă şi următoarea, Tasso urmează sistemul lui Ptolemeu.

68 8 *întîia hrană* — Ombilicul. Reminiscenţă dantescă.

CINTUL X

61 1—4 *Ajunşi in loc...* — Aluzie la legenda biblică despre oraşele Sodoma şi Go-mora care ar fi fost distruse de Dumnezeu prin foc şi pucioasă din cauza perversităţii

locuitorilor.

61 7 *Lac sterp* — Marea Moartă.

63 4 *Mirţi umbroşi* — Mirtul era consacrat Venerei, zeiţa dragostei.

75 3 *Un împărat* — Frederic I Barbarossa,învins, în secolul al Xll-lea, de un Ri-naldo de Este, fiu al lui Bertholdo, pe care Tasso îl identifică aici cu eroul său.

76 5 *Strivind trufii, nălţind din glod iloţii*— Reproducere a unui cunoscut vers vergilian : *„Parcere subiectis et debellare superbos" (Eneida,* VI, 854).

77 Ironia soartei a făcut ca, numai la trei ani după moartea lui Tasso, ultimul vlăstar al casei de Este, Cesare,din lipsă de moştenitori direcţi, să renunţe pentru totdeauna la tronul ducatului Ferrarei.